

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

Grita KRUTINYTĖ

Vadybos studijų programos studentė

**ANTI-KORUPCINĖ SISTEMA AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE:
ŠIAULIŲ UNIVERSITETO ATVEJIS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2013

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

Grita KRUTINYTĖ

**ANTI KORUPCINĖ SISTEMA AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE:
ŠIAULIŲ UNIVERSITETO ATVEJIS**

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, Vadyba (N200)

Specializacija – Viešasis administravimas

Darbo vadovė:
doc. dr. Laima LIUKINEVIČIENĖ

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu vadybos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETO
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

MAGISTRO DARBO VADOVO ATSLIEPIMAS

Šiauliai, 2013- -

Studento vardas, pavardė.....

Magistro darbo tema.
.....

<i>Vertinimo kriterijai</i>	<i>Pažymėkite vieną iš variantų</i>
1. Studento aktyvumas vystant darbo koncepciją, atliekant tyrimą, rašant darbą (klausimai dėstytojui, diskusijos darbo tema, reagavimas į dėstytojo pastabas). Studento darbo sistemingumas. Studento pažanga.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
2. Tyrimo problemos pristatymo aiškumas ir problemos pagrindimas, darbo tikslo, uždavinių ir/arba probleminių klausimų, hipotezės (jei yra) formulavimas.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
3. Teorinės darbo dalies tikslingumas ir loginis nuoseklumas, teorinės analizės metodų taikymas. Naudojimas moksliniais šaltiniais. Mokslinio stiliaus reikalavimų laikymasis.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
4. Tyrimo metodikos ir struktūros, duomenų rinkimo ir analizės metodų, duomenų rinkimo instrumentų, tyrimo empirinės bazės, tyrimo organizavimo pristatymas ir pagrindimas. Tyrimo instrumentų metodologinė kokybė.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
5. Empirinio tyrimo duomenų analizės metodų taikymo kokybė (taikomų metodų sudėtingumas, atitiktis empirinei tyrimo bazei, metodo reikalavimų išpildymas). Empirinio tyrimo rezultatų pristatymo aiškumas ir nuoseklumas. Rezultatų interpretavimo pagrįstumas.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
6. Darbo išvadų, apibendrinimo atitiktis darbo uždaviniams/probleminiams klausimams, hipotezei (jei buvo formuluota), darbo išvadų pagrįstumas (sąsaja su tyrimo rezultatais). Tyrimo pasiūlymų ir rekomendacijų konkretumas, pagrįstumas (ryšys su tyrimo medžiaga ir išvadomis), realumas.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
7. Darbo įforminimo atitikimas fakultete nustatytiems reikalavimams.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas

8. *Vadovo pastebėjimai.*
.....
.....
.....

Išvados apie magistro darbo reikalavimų atitikimą ir galimybę viešai ginti
.....

Siūlomas magistro darbo vertinimas

Magistro darbo vadovas _____
(pareigos, parašas, vardas, pavardė)

ŠIAULIŲ UNIVERSITETO
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

MAGISTRO DARBO RECENZIJA
Šiauliai, 2013- -

Studento vardas, pavardė.....
Magistro darbo tema.

.....
.....

<i>Vertinimo kriterijai ir vertinimo pagrindimas</i>	<i>Pažymėkite vieną iš variantų</i>
1. Tyrimo problemos pristatymo aiškumas ir problemos pagrindimas, darbo tikslo, uždavinių ir/arba probleminių klausimų, hipotezės (jei yra) formulavimas.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
2. Teorinės darbo dalies tikslingumas ir loginis nuoseklumas, teorinės analizės metodų taikymas. Naudojimasis moksliniais šaltiniais. Mokslinio stiliaus reikalavimų laikymasis..	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
3. Tyrimo metodikos ir struktūros, duomenų rinkimo ir analizės metodų, duomenų rinkimo instrumentų, tyrimo empirinės bazės, tyrimo organizavimo pristatymas ir pagrindimas. Tyrimo instrumentų metodologinė kokybė.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas
4. Empirinio tyrimo duomenų analizės metodų taikymo kokybė (taikomų metodų sudėtingumas, atitiktis empirinei tyrimo bazei, metodo reikalavimų išpildymas). Empirinio tyrimo rezultatų pristatymo aiškumas ir nuoseklumas. Rezultatų interpretavimo pagrįstumas.	☐ Tinkamas ☐ Iš esmės tinkamas ☐ Tik iš dalies tinkamas ☐ Netinkamas

5. Darbo išvadų, apibendrinimo atitiktis darbo uždaviniams/probleminiams klausimams, hipotezei (jei buvo formuluota), darbo išvadų pagrįstumas (sąsaja su tyrimo rezultatais). Tyrimo pasiūlymų ir rekomendacijų konkretumas, pagrįstumas (ryšys su tyrimo medžiaga ir išvadomis), realumas.

- Tinkamas
- Iš esmės tinkamas
- Tik iš dalies tinkamas
- Netinkamas

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Darbo įforminimo atitikimas fakultete nustatytiems reikalavimams.

- Tinkamas
- Iš esmės tinkamas
- Tik iš dalies tinkamas
- Netinkamas

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Kiti pastebėjimai, recenzento klausimai.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Išvados apie magistro darbo reikalavimų atitikimą ir galimybę viešai ginti

.....

Siūlomas magistro darbo vertinimas

Magistro darbo recenzentas _____
(pareigos, parašas, vardas, pavardė)

Krutinytė, G. (2013). Antikorupcinė sistema aukštojoje mokykloje: Šiaulių universiteto atvejis: Vadybos (spec. Viešojo administravimo) programos baigiamasis darbas / baigiamojo darbo vadovė doc. dr. L. Liukinevičienė. Šiaulių universitetas, Viešojo administravimo katedra, 118 p. (131 p.).

SANTRAUKA

Magistro darbe teoriniu ir praktiniu aspektu nagrinėjama antikorupcinė sistema ir jos elementų reikšmingumas aukštajai mokyklai. Viešojo sektoriaus organizacijos veiklos efektyvumą šiuo metu vertina ir pagal gero valdymo kriterijų, kuris, be demokratijos, teisės viršenybės, atskaitomybės, apima ir skaidrumo užtikrinimo aspektą. Aukštoji mokykla, norėdama įgyvendinti gerą valdymą, turi atkreipti dėmesį į ypatingą pavojų – korupciją. Antikorupcinė politika ir jos įgyvendinimas tampa viena iš aukštosios mokyklos veiklos krypčių. Siekdama užtikrinti studijų kokybę, efektyvų lėšų panaudojimą, gerą pagrindinių ir papildomųjų procesų administravimą, aukštoji mokykla turi orientuotis ne tik į kokybės vadybos sistemos diegimą ir į kitus valdymo procesus, bet turi nepamiršti įgyvendinti ir antikorupcinę politiką. Nenuvertinant atskirų kovos su korupcija priemonių veiksmingumo, magistro darbe pasisakoma už būtinybę įdiegti antikorupcinę sistemą aukštojoje mokykloje.

Magistro darbo tyrimo objektas – antikorupcinė sistema Šiaulių universitete. Šiuo darbu siekta sumodeliuoti ir pagrįsti Šiaulių universiteto antikorupcinę sistemą atsižvelgiant į jos ypatumus. Pasitelkus mokslinės literatūros, publicistinių ir kitų šaltinių, dokumentų turinio analizės, ištirta antikorupcinė sistema teoriniu aspektu. Pasitelkus anketinę apklausą ir ekspertų metodą, ištirtas ekspertų ir akademinės bendruomenės narių požiūris į antikorupcinės sistemos reikšmingumą Šiaulių universitetui. Panaudojus parengtus pagal mokslo šaltinius ir teisinius aktus klausimynus, respondentai ir ekspertai turėjo galimybę siūlyti antikorupcinės sistemos svarbiausius elementus, konkrečias kovos su korupcija priemones, pagrįsti savo pasirinkimą. Gauti tyrimo rezultatai panaudoti kuriant Šiaulių universiteto antikorupcinę sistemą ir veiklos planą.

Atliktas tyrimas parodė, kad akademinė bendruomenė išreiškė pritarimą antikorupcinės sistemos sukūrimui Šiaulių universitete (74 proc. respondentų, 100 proc. ekspertų). Respondentų nuomone, antikorupcinė sistema būtų naudinga Universitetui (gero valdymo užtikrinimas, skaidrumo didinimas, įvaizdžio gerinimas, vertybių ugdymas). Akademinės bendruomenės atstovai ir ekspertai sutarė dėl antikorupcinės sistemos elementų (teisės aktai, institucijos, priemonių planas), dėl sistemos kūrimo (turi kurti pats Universitetas, integruoti į kitas egzistuojančias sistemas), dėl dalyvių (visa akademinė bendruomenė), dėl antikorupcinio veiklos plano dalių (priemonė, terminai, atsakingi asmenys, tikslai, uždaviniai). Respondentų nuomonės skyrėsi dėl sistemos kūrėjų (akademinė bendruomenė – darbo grupė ir ekspertas; ekspertai – darbo grupė), dėl antikorupcinių priemonių (akademinė bendruomenė – vidinė kontrolė, antikorupcinis švietimas, rizikos analizė; ekspertai – Universitetas renkasi priemones), dėl antikorupcinio veiklos plano

stebėsenos (akademinė bendruomenė – padalinio vadovas; ekspertai – antikorupcijos komisija ir ekspertas). Reikšmingi kiekybiniame ir kokybiniame tyrime buvo šie antikorupcinės sistemos veiksmingumo kriterijai: paskirtų sankcijų skaičius, gerosios patirties sklaida, įvykdytų ir neįvykdytų antikorupcinių priemonių skaičius, anoniminių ir oficialių pranešimų apie galimas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas skaičius ir kt.

Magistro darbe sukurtas ir pristatytas Šiaulių universiteto antikorupcinės sistemos modelis, kurio svarbiausiais elementais tapo teisės aktai, institucijų tinklas, sistemos kūrėjai / stebėtojai, antikorupcinis veiklos planas. Visos antikorupcinės sistemos elementai sąveikauja tarpusavyje – taip užtikrinama antikorupcijos politikos įgyvendinimo visuma, veiksmingumas. Antikorupcinės sistemos procesai yra šie: planavimas, vykdymas, vertinimas, tobulinimas.

Pagrindinis ginamasis teiginys, kad Šiaulių universitetas, turėdamas antikorupcinę sistemą, galėtų užtikrinti korupcijos plitimo mažėjimą pagrindiniuose ir papildomuosiuose procesuose, pasitvirtino.

Raktiniai žodžiai: korupcija, antikorupcija, sistema, aukštoji mokykla.

Krutinyte, G. (2013). Anti-corruption system in a high school: the case of Siauliai University: Management (speciality Public administration) programm thesis/ supervisor of the thesis associate proffesor L. Liukineviciene. Siauliai University, Departement of Public administration, 118 p. (131 p.).

SUMMARY

The significance of anti- corruption system and its elements to a high school are analysed in this thesis theorethically and practically. Public sector organizations performance shows that the usual evaluation under the criteria of good governance, which is apart of democracy, rule of law, accountability and transparency include dimension. In order to implement a good management, an university should pay attention to the most destructive danger- corruption. Anti- corruption policy and its implementation becomes one of the university activities. In order to ensure the quality of studies, efficient use of resources, good core and complementary processes administration, and a high school must orient not only to quality management system implementation or the other management processes, but must keep in mind and implement anti-corruption policies. Underestimating the individual anti-corruption effectiveness thesis argues for the need to have an anti-corruption system of the University.

The object of master's degree is an anti- corruption system in Siauliai University. This work was to design and to support anti-corruption Siauliai University system in view of its characteristics. With the help of the scientific literature, journalistic and other sources, document content analysis, the anti-corruption system has been studied in theoretical aspect. With the help of a questionnaire survey and expert method, studied the experts and the academic community approach to anti-corruption mechanisms in Siauliai University. Using a questionnaire prepared according to scientific sources and legal acts, respondents and experts had an opportunity to suggest the basic elements of anti- corruption system, specific anti-corruption measures, and to justify their choice. The results of this research were used in the development of anti- corruption system in Siauliai University.

An investigation showed that the academic community has expressed its support of anti-corruption systems in the Siauliai University (74 percent. respondents, 100 percent. Experts). In their view, the anti-corruption system should benefit the university (ensuring good governance, enhancing transparency, improving image, values education). Academics and experts were united on the anti-corruption elements of the system (legal acts, institutions and action plan), on the development of the system (university must create itself, integrate with the other existing systems), on participants (the entire academic community), on anti- corruption action plan (tool, terms,

responsible persons, participants, goals, objectives). Their views were different on the system developers (academic community - working group and expert; experts - working group), on anti-corruption measures (academic community-internal control, anti-corruption education, analysis of a risk; experts- university collects the measures itself), on the monitoring of anti-corruption action plan (academic community- manager of a subdivision; experts- anti- corruption commission, expert). Significant anti-corruption system performance criteria in qualitative and quantitative research: number of imposed sanctions; dissemination of a good practice; committed and outstanding number of anti-corruption measures; anonymous and official reports of possible corruption-related offenses and etc.

Master thesis developed and delivered Siauliai University anti-corruption system model; elements of an anti-corruption system model: legal acts, network of institutions, developers/observers of the system, anti- corruption action plan. All anti-corruption elements interact with each other- it ensures implementation of the whole anti- corruption policy, effectiveness. Anti-corruption system processes: planning, realization, evaluation, improvement.

The main defended statement, that university having anti-corruption system to ensure the spread of corruption decline in basic and continuation processes proved. Since the emergence of corruption reduces the efficiency of activity, as well does not guarantee quality, therefore introducing a system of corruption to prevent the emergence of corruption.

Key words: corruption, anti- corruption, system, high school.

TURINYS

IVADAS	13
1. ANTIKORUPCINĖ SISTEMA	16
1.1. Sistemų koncepcijų reikšmė antikorupcijos politikoje.....	16
1.1.1. Sistemų koncepcija.....	16
1.1.2. Antikorupcija sisteminiu požiūriu.....	18
1.2. Antikorupcijos įtaka geram valdymui.....	20
1.2.1. Šiaulių universiteto valdymas ir antikorupcija.....	22
1.3. Antikorupcinę politiką įgyvendinančios institucijos.....	23
1.4. Antikorupcinė politika teisiniu aspektu.....	31
1.4.1. Antikorupcinės politikos reglamentavimas tarptautiniuose teisės aktuose.....	31
1.4.2. Antikorupcinės politikos reglamentavimas nacionaliniuose teisės aktuose.....	34
1.4.3. Antikorupcinės politikos reglamentavimas lokaliniuose teisės aktuose.....	40
1.5. Antikorupcija švietimo sektoriuje.....	42
1.5.1. Antikorupcija aukštojoje mokykloje.....	43
1.6. Korupcijos prevencijos priemonės ir antikorupcinis švietimas.....	44
1.6.1. Korupcijos prevencijos priemonės.....	44
1.6.2. Antikorupcinio švietimo poreikis ir priemonių įvairovė.....	49
1.6.3. Antikorupcinis planas kaip būtina antikorupcinės sistemos dalis.....	50
1.7. Antikorupcinės sistemos teorinė SSGG analizė.....	54
2. TYRIMO APIE ANTIKORUPCINĘ SISTEMĄ ŠIAULIŲ UNIVERSITETE	
REZULTATŲ SISTEMINĖ ANALIZĖ	61
2.1. Tyrimo metodika.....	61
2.1.1. Duomenų surinkimo metodų parinkimas.....	63
2.1.2. Tyrimo imties sudarymas.....	64
2.1.3. Kiekybinio tyrimo metu naudoto instrumento parengimas ir pagrindimas.....	65
2.1.4. Kokybinio tyrimo metu naudoto instrumento parengimas ir pagrindimas.....	67
2.1.5. Duomenų rinkimo procesas.....	68
2.2. Akademinės bendruomenės nuostatų apie antikorupcinę sistemą Universitete analizė remiantis anketinės apklausos rezultatais.....	69
2.2.1. Respondentų demografiniai rodikliai.....	69
2.2.2. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos poreikį ir išitraukimą į jos kūrimo procesą.....	70
2.2.3. Respondentų nuomonių apie antikorupcines priemones Šiaulių universitete analizė.....	80
2.2.4. Antikorupcinės veiklos planas remiantis respondentų siūlymais.....	85

2.3. Ekspertinio tyrimo apie antikorupcinės sistemos Šiaulių universitete galimybes rezultatų analizė.....	92
2.4. Suformuotos antikorupcinės sistemos Šiaulių universitete konstrukcijos pagrindimas.....	101
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	109
LITERATŪRA	111
PRIEDAI	119
1 Priedas	120
2 Priedas	121
3 Priedas	122
4 Priedas	124
5 Priedas	127
6 Priedas	131

LENTELĖS

1 lentelė Sąvokos „sistema“ reikšmės	16
2 lentelė Sistemų charakteristika	18
3 lentelė Tarptautinių konvencijų lyginamoji analizė pagal jų tikslus	31
4 lentelė Tarptautinių konvencijų lyginamoji analizė apie tai, kokie veiksmai yra laikomi korupcija	32
5 lentelė Tarptautinių konvencijų lyginamoji analizė apie tai, kokios yra antikorupcinės priemonės	33
6 lentelė Korupcijos prevencijos priemonės	46
7 lentelė Korupcijos prevencijos programų analizės kriterijai	51
8 lentelė Mokyklų korupcijos prevencijos programų tikslai	51
9 lentelė Mokyklų korupcijos prevencijos veiklos planų struktūrinės dalys.....	53
10 lentelė Suformuluotų klausimų ir teiginių pagrindimas (anketos)	66
11 lentelė Suformuluotų klausimų ir teiginių pagrindimas (interviu)	67
12 lentelė Respondentų demografiniai rodikliai.....	70
13 lentelė Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos tikslus	73
14 lentelė Respondentų argumentai į klausimą Kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete?.....	79
15 lentelė Antikorupcinės priemonės (respondentų pasiskirstymas pagal statusą).....	81
16 lentelė Veiklos plano sudėtinės dalys	86
17 lentelė Antikorupcinės sistemos veiksmingumo nustatymo kriterijai.....	90
18 lentelė Antikorupcinės sistemos veiksmingumo rodikliai	90

19 lentelė Antikorupcinės sistemos reikšmingumas Šiaulių universitete.....	92
20 lentelė Antikorupcinės sistemos elementai.....	94
21 lentelė Antikorupcinio veiklos plano dalys	96
22 lentelė Antikorupcinio veiklos plano elementai	97
23 lentelė Antikorupcinės sistemos veiksmingumo vertimo kriterijai ir rodikliai	99

PAVEIKSLAI

1 pav. Antikorupcinę politiką įgyvendinančios institucijos	25
2 pav. Pagrindiniai korupcijos prevenciją reglamentuojantys teisės aktai	36
3 pav. Tyrimo proceso loginė schema	63
4 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos reikalingumą (respondentų pasiskirstymas pagal amžių).....	71
5 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos reikalingumą (proc.).....	71
6 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos reikalingumą (respondentų pasiskirstymas pagal statusą, proc.).....	74
7 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos struktūrines dalis	75
8 pav. Respondentų nuomonė apie tai, kokia turėtų būti antikorupcinė sistema.....	77
9 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos modeliavimą.....	77
10 pav. Respondentų nuomonė apie tai, kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete.....	78
11 pav. Šiaulių universiteto senato narių požiūris į antikorupcines priemones.....	82
12 pav. Šiaulių universiteto tarybos narių nuomonė apie antikorupcines priemones	83
13 pav. Šiaulių universiteto fakultetų tarybų narių nuomonė apie antikorupcines priemones.....	84
14 pav. Šiaulių universiteto Studentų atstovybės narių požiūris į antikorupcines priemones.....	85
15 pav. Antikorupcinio veiklos plano dalys	86
16 pav. Respondentų nuomonės apie asmenis, dalyvaujančius įgyvendinant Šiaulių universiteto antikorupcinės veiklos planą	87
17 pav. Respondentų nuomonė apie Šiaulių universiteto antikorupcinio veiklos plano stebėseną... ..	88
18 pav. Antikorupcinio veiklos plano dalys (papildyta).....	89
19 pav. Šiaulių universiteto antikorupcinės politikos modelis ir antikorupcinis veiklos planas.....	105

IVADAS

Tyrimo aktualumas ir problematika. Gero valdymo koncepcija pabrėžia kokybės svarbą, kurią turėtų užtikrinti aukštoji mokykla, teikdama efektyvias, skaidrumu paremtas paslaugas. Esminiais aukštojo mokslo institucijų valdymo įgyvendinimo principais turėtų būti mokymasis visą gyvenimą, socialinė dimensija, sąsajos tarp mokslinių tyrimų, inovacijų ir studijų, aukštojo mokslo skaidrumas ir tinkamas finansavimas (T. Bilevičienė, E. Bilevičiūtė, 2012).

Geras valdymas apima ne tik demokratijos, teisės viršenybės, atskaitomybės principus, bet ir skaidrumą. Nebus užtikrintas geras valdymas, jei organizacija (šiuo atveju – Šiaulių universitetas) neužtikrins ir antikorpucinės politikos įgyvendinimo.

Todėl, siekdama garantuoti kokybiškas studijas, efektyvų lėšų paskirstymą, gerą administravimą, aukštoji mokykla turi orientuotis ne tik į kokybės vadybos sistemos diegimą, į kitus valdymo procesus, bet turi nepamiršti įgyvendinti ir antikorpucinę politiką. Norint efektyvaus rezultato, reikia atlikti ne pavienius antikorpucinius veiksmus, o būtina kurti sistemą. Bet kokios sistemos kūrimas yra veiksmingesnis nei atskirų sistemos dalių įgyvendinimas.

Šiaulių universitetui, įgyvendinančiam gero valdymo principą, pavojų kelia destruktivus veiksnys – korupcija. Korupcija ir netinkamas valdymas neleidžia Šiaulių universitetui užtikrinti kokybiškų studijų, efektyviai skirstyti lėšų, ugdyti vertybes ir kt.

Korupcijos socialinis fenomenas egzistuoja nuo senovės kaip viena labiausiai paplitusių ir itin kenksmingų valstybės tarnybai elgesio formų. Korupcija primena pusiau mistinį fenomeną: visi apie ją kalba, tačiau niekas tiksliai negali įvardyti, kas tai yra (Štatiėnė, 2005, p. 113). Kaip teigia vienas iš nevyriausybinės organizacijos „Transparency International“ įkūrėjų J. Pope, galimybės ir asmens polinkio tenkinti savo asmeninius interesus buvimas parengia prielaidas korupcijai atsirasti, nesvarbu, ar tai būtų sportas, mokslas, labdara, ar kita veikla (2000, p. 17).

Dėl korupcijos reiškinių sudėtingumo, įvairių jo formų ir tipologijų esama per 300 korupcijos apibrėžimų (Justickis, Raudonienė, 2001, p. 345). Problemiškas ne tiek korupcijos apibrėžimo klaidingumas / korektiškumas, kiek teiginiai, nusakantys korupcijos esmę (Williams, 2000, p. 125). Korupcijos tyrinėtojo S. P. Huntingtono nuomone, korupciją sunku apibrėžti įstatymais, nes ji yra unikali, t. y. apibrėžta laike ir erdvėje (1968, p. 46).

Daugelis lietuvių ir užsienio mokslininkų (Štatiėnė, Pruskas, Huntington ir kt.) tiria korupciją valstybės tarnyboje, politikoje, privačiame sektoriuje. Tik nedaugelis mokslininkų analizuoja korupcijos atsiradimą aukštajame moksle.

Galimybė gauti dokumentus, patvirtinančius korupcijos faktus aukštajame moksle, yra labai ribota. Nepaisant to, kad mokslinių darbų apie korupciją aukštajame moksle nėra itin daug, kovą su

korupcija šioje srityje reikia laikyti prioritetine, nes korupcija lemia aukštojo mokslo kokybę, veiksmingumą, mažina pasitikėjimą aukštuoju mokslu.

Korupcija aukštojoje mokykloje yra itin žalinga, kadangi jos poveikis yra ilgalaikis: pavieniai korupcijos atvejai ar reakcijos į ją nebuvimas daro didelį poveikį būsimo specialisto ugdymui. Korupcijos atsiradimas aukštajame moksle prieštarauja LR Konstitucijos normai, teigiančiai, kad aukštasis mokslas prieinamas visiems pagal kiekvieno žmogaus sugebėjimus, o gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose garantuojamas nemokamas mokslas.

Korupcija kaip reiškiny yra netobulas visuomenės ir institucijų organizacinės struktūros padarinys, todėl kovoti su ja reikia pasitelkus mokslinį požiūrį ir įvairius tyrimus (Rumianceva, 2005, p. 37). Lietuvoje korupcijos prevencija orientuojama daugiausia į teisingumą, sveikatos priežiūros, politikos sritis; aukštasis mokslas pamiršamas, nors tai yra viena iš svarbiausių sričių.

Dauguma aukštųjų mokyklų savo institucijos viduje taiko įvairias antikorupcines priemones (organizuojami įvairūs renginiai, paskaitos, seminarai apie korupcijos atsiradimo priežastis, jų pasekmes, antikorupcijos tematika integruojama į studijų dalykus), yra sukūrusios nepakantumo vidinei korupcijai aplinką, tačiau norint ilgalaikio efekto reikia kurti sistemą, o ne tenkintis pavieniais veiksmais. Pasak V. Vaicekauskienės, visuma yra didesnė ir veiksmingesnė nei jos dalių suma.

Įvertinus mokslinėje literatūroje, tarp mokslininkų ir praktikų pastaraisiais metais kylančias diskusijas antikorupcijos klausimais, mokslinę problemą galima išreikšti šiais probleminiais klausimais: kaip pasikeistų organizacijos veiklos kokybė sukūrus antikorupcinę sistemą? Ar Lietuvos aukštosiose mokyklose veikia antikorupcinės sistemos? Ar aukštosios mokyklos jaučia poreikį ir turi išteklių kurti antikorupcines sistemas ir jas nuolat tobulinti?

Tyrimo naujumas. Išanalizavus šia tema mokslinę literatūrą nustatyta, kad apie antikorupcinę sistemą aukštajame moksle beveik nėra atlikta jokių tyrimų, nėra parengta panašaus pobūdžio publikacijų. Nors, remiantis 2011 m. Lietuvos korupcijos žemėlapiu duomenis, švietimo sritis yra ne tokia korumpuota kaip kitos sritys (Seimas, policija, teismai ir kt.), tačiau ji vis dėlto patenka į korumpuotų institucijų sąrašą. Svarbiausi klausimai šia tema netiesiogiai aptarti kai kuriose publikacijose, diskutuojant apie antikorupcijos priemonių įgyvendinimą teisėsaugos, politikos, sveikatos priežiūros ir kitose srityse, Lietuvos Respublikos ir tarptautiniuose teisės aktuose, nes minėtos sritys priskiriamos, remiantis 2011 m. Lietuvos korupcijos žemėlapiu duomenis, prie labiausiai korumpuotų institucijų.

Tyrimo naujumas pasireiškia tuo, kad iškelta problema yra mažai analizuota, todėl ji būtų pirmą kartą apibendrinta, susisteminta. Į korupciją pažvelgta kitu aspektu, t. y. netiriant korupcijos

pasireiškimo tikimybės, bet tiriant antikorupcinę sistemą. Problema analizuota ne tik kaip teisės, bet ir kaip vadybinis objektas, pasitelkiant sistemų teorijas ir sisteminį požiūrį.

Pagrindinis ginamasis teiginys. Šiaulių universitetas, įgyvendinęs antikorupcinę sistemą, galėtų užtikrinti korupcijos plitimo mažėjimą pagrindiniuose ir papildomuosiuose procesuose.

Tyrimo objektas – antikorupcinė sistema Šiaulių universitete.

Tyrimo tikslas – sumodeliuoti ir pagrįsti Šiaulių universiteto antikorupcinę sistemą atsižvelgiant į jos ypatumus.

Siekiant iškelto tikslo darbe sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti antikorupcinę sistemą teoriniu aspektu.
2. Ištirti ekspertų ir akademinės bendruomenės narių požiūrį į antikorupcinės sistemos reikšmę Šiaulių universitetui bei sistemos struktūrines dalis.
3. Išnagrinėti ekspertų ir akademinės bendruomenės narių požiūrį į antikorupcines priemones, veiklos plano dalis, tinkančias Šiaulių universitetui.
4. Sumodeliuoti ir pagrįsti Šiaulių universiteto antikorupcinę sistemą bei antikorupcinį veiklos planą.

Tyrimo metu buvo panaudoti šie moksliniai **metodai**: mokslinės literatūros, publicistinių ir kitų šaltinių analizė, dokumentų turinio analizė, dokumentų turinio grupavimas, tyrimo duomenų sisteminimas, lyginimas, anketinė apklausa, pusiau struktūrizuotas interviu, sistemos modeliavimas. Tyrimo duomenims apdoroti naudojamos SPSS ir EXCEL programos.

Siekiant atskleisti temą apie antikorupcinę sistemą aukštojoje mokykloje ir Šiaulių universiteto atvejį teoriniais ir empiriniais aspektais, visas **magistro darbas suskirstytas į keturias dalis** (žr. 1 priedą): įvadinę, teorinę, metodologinę ir empirinę.

Įvadinėje dalyje siekiama atkleisti temos aktualumą, naujumą, reikšmingumą mokslui, formuluojami probleminiai klausimai. Šioje dalyje pateikiamas esminis ginamasis teiginys, kuris, atlikus mokslinių šaltinių, tyrimo (dokumentų, anketinės apklausos, interviu) rezultatų analizę, būtų patvirtintas arba paneigtas. Pirmoje dalyje siekiama atskleisti antikorupcinę sistemą šiais aspektais: teisiniu, instituciniu, sisteminiu požiūriu ir kt. Antroje dalyje pateikiama kokybinio ir kiekybinio tyrimų metodų pasirinkimo argumentacija, tyrimo imtis, etika, tyrimo organizavimas; atliekama tyrimo metu gautų duomenų analizė, modeliuojama antikorupcinė sistema. Išvados, rekomendacijos ir diskusijos pateiktos magistro darbo pabaigoje.

1. ANTIKORUPCINĖ SISTEMA

1.1. Sistemų koncepcijų reikšmė antikorupcijos politikoje

Antikorupcinės sistemos teorija analizuojama atsižvelgiant į teisės ir vadybos mokslų prieigas, todėl labai svarbu, remiantis sistemų teorijomis, išanalizuoti ir suvokti, kaip suprantama sistema, kokie yra svarbiausi sistemų bruožai. Svarbu suvokti, kad antikorupcinė sistema yra ne vien teisinė, informacinė ar kt. sistema. Tai sistema, inicijuojama ir kuriama organizacijos viduje, atsiradus poreikiui tobulinti savo veiklą, gerinti veiklos kokybę.

1.1.1. Sistemų koncepcija

Kaip teigia R. Ginevičius (2009, p. 70), sistemos sąvoka, kalbant apie organizaciją, nėra apibrėžta. Apibendrinus įvairias nuomones, sistema dažniausiai apibūdinama tokiais aspektais kaip „ryšys“, „sąveika“, „elementų visuma“ ir pan. Įvertinus šiuo metu žinomas įvairių mokslininkų nuomones galima teigti, kad sistema yra visuma tam tikrų elementų, kuriuos sieja bendras tikslas ir kurie yra tarpusavyje susieti. Šio darbo tyrimu bus siekiama išsiaiškinti, kokie elementai turėtų sudaryti antikorupcinę sistemą, kuriuos vienytų tikslas – sumažinti korupcijos atsiradimo galimybę aukštojoje mokykloje. Taigi sistema šiuo atveju būtų priemonė, leidžianti pasiekti tikslą.

Sistemą sudaro mažiausiai du elementai, visi sistemos elementai turi būti susiję vienodais ryšiais. Jei ši sąlyga nėra įgyvendinta – sistemos nėra.

Klasikinis sistemos apibrėžimas pateikiamas sistemologijoje. Jame teigiama, kad sistemą sudaro aibė tarpusavyje susijusių komponentų, veikiančių kartu, kad būtų pasiektas tikslas. Sistema yra elementų sąjunga, atitinkanti tris sąlygas:

1. Kiekvienas sistemos elementas daro įtaką kitų elementų elgsenai.
2. Kiekvieno elemento elgesys veikia visumos elgesį.
3. Jeigu egzistuoja elementų pogrupiai, tai kiekvienas iš jų veikia visumą ir nė vienas nedaro tokios įtakos savarankiškai (Kvedaravičius, 2006).

Sistemos apibrėžimų yra įvairių, tai priklauso nuo sistemų tipų, teorijos, tikslų. 1 lentelėje pateiktos įvairių autorių nuomonės apie sistemą.

1 lentelė

Sąvokos „sistema“ reikšmė

Šaltinis	Apibrėžimas
Lietuvių kalbos žodynas	Sistema: <ul style="list-style-type: none">• Planingas, taisyklingas sudedamųjų dalių išdėstymas;• Aibė elementų, kuriuos sieja tam tikri santykiai bei ryšiai, sudarantys vienybę;• Bendros funkcijos siejamų dalių visuma;• Ko nors sutvarkymas, organizavimo forma.
Tarptautinių žodžių žodynas	Sistema:

	<ul style="list-style-type: none"> • Sutvarkytas teiginių, pažiūrų rinkinys, sudarantis vientisą teoriją; • Reiškinių sąsaja, išskirianti juos iš aplinkos kaip atskirą vientisą darinį; • Organizaciškai sujungtų ūkio vienetų ir įstaigų visuma; • Fizikos tiriamas, sąlygiškai izoliuotas nuo kitų realus materialus objektas.
P. S. Licker	Sistema – tai gyvas organizmas, kuris vystosi ir keičiasi dėl savo vidinių poreikių bei dėl aplinkos įtakos.
R. Matkevičienė	Sistema – tai savarankiškas darinys, susidedantis iš tam tikrų apčiuopiamo skaičiaus elementų, kurių savitarpio ryšys ir priklausomybės laipsnis yra didesnis negu su kitomis to darinio aplinkoje veikiančiomis sistemomis.
I. Sidrys	Sistema – savarankiška visuma, išlaikanti ribą tarp vidinės ir išorinės aplinkos.
S. Norvaišas	Sistemą galima apibūdinti kaip grupę tarpusavyje sąveikaujančių elementų, veikiančių drauge siekiant kažkokio tikslo.
Z. Lydeka	Sistema – tai sutvarkyta visuma sąveikaujančių elementų, dėsningai sudarančių vientisumą su tokiomis būdingomis savybėmis, kurių neturi atskiri elementai.
P. Zakarevičius	Sistema vadinamas objektas, kurį sudaro mažiausiai du, o praktikoje, kaip taisyklė, žymiai daugiau sudėtinių elementų, tarpusavyje susietų vienodo pobūdžio ryšiais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis minėtais autoriais

Apibendrinus įvairių autorių mintis (žr. 1 lent.), galima teigti, kad nors sąvoka suprantama ir šiek tiek skirtingai, tačiau visuose apibrėžimuose akcentuojama sąvokos esmė, t. y. visos sistemos sudarytos iš elementų, kurie susieti tam tikrais ryšiais ir kurie sudaro visumą.

Kuo svarbus sisteminis požiūris, kuriant antikorupcinę sistemą? Norint, kad tam tikros veiklos procesas, derantis su organizacijos vertybėmis, nuolatos besikeičiančiomis aplinkos sąlygomis, poreikiais, atliktų tinkamai jam priskirtas funkcijas, jis turi būti susietas bendros veiklos koncepcija. Šiuo atveju visos skaidrumo procesą skatinančios priemonės, grįžtamieji ryšiai, procesams įtaką darantys asmenys turi sudaryti bendrą skaidrumo koncepciją. Pasak E. Gimžauskienės (2007, p. 83), tokios koncepcijos teorinis pagrindas turėtų būti sisteminis požiūris.

Remiantis tokiu požiūriu antikorupcinę sistemą galima iš dalies tyrinėti kaip atvirą sistemą. Tai reiškia, kad būsima sistema sąveikaus su išorine (makro- ir mikro-) aplinka ir taip bus užtikrinamas nuolatinių žinių ir patirties kaupimas, sisteminimas bei veiksmingas jos pritaikymas; organizacija, šiuo atveju – aukštoji mokykla, taps vis labiau besimokančia organizacija.

Norint suvokti, kaip kuriamos sistemos, reikia išanalizuoti visoms sistemoms būdingus bruožus, kurie vienais atvejais gali būti kaip privalumai kuriant sistemą, o kitais atvejais gali būti kliūtimi (žr. 2 lent.).

Sistemų charakteristika

BRUOŽAI	POŽYMIAI
Funkciniai parametrai – apibūdina tai, ką sistema apima, kokia veikla ji užsiima, kitaip tariant, kokias funkcijas ji atlieka.	Sistemos prasmingos – turi tam tikrus tikslus.
Morfologiniai parametrai – nusako sistemos sandarą, kurią analizuojant pirmiausia būtina apibrėžti jos sudėtinius elementus.	Įgyvendindama savo paskirtį, sistema veikia, atlieka tam tikras funkcijas, sprendžia uždavinius, jose vyksta tam tikri procesai.
Procesiniai parametrai – apima procesus, vykstančius tam tikroje sistemoje.	Kiekvienas procesas – tikslinga veikla, būtina sistemos paskirčiai realizuoti.
Vientisumas – į sistemą sujungti elementai sudaro bendrą visumą su integruotomis savybėmis ir elgsena.	Kiekvieną funkciją, uždavinį atlieka tam tikras sistemos elementas.
Dalumas – sistemą, kaip visumą, visuomet galima sąlygiškai padalyti į dalis (posistemes).	Sistemos paskirtis, jos atliekamos funkcijos, joje vykstantys procesai lemia sistemų struktūrą ir formą, elementus, jų išsidėstymo tvarką, ryšius.
Unikalumas – kiekviena sistema kažkuo skiriasi nuo visų kitų sistemų.	Sandara sudaryta nuoseklios tvarkos principu.
Izoliavimas – sistema kai kuriam laikotarpiui gali izoliuotis nuo išorės aplinkos ir funkcionuoti kaip uždara sistema.	Kiekvieną dalį galima tirti kaip atskirą sistemą, bet tik kaip sąsają su aukštesnio lygio sistema.
Neapibrėžtumas – tuo pačiu momentu neįmanoma fiksuoti visų sistemos savybių.	
Identifikavimas – kiekvieną sistemos elementą galima sąlygiškai išskirti ir nustatyti jo savybes.	
Įvairumas – kiekvienas elementas kažkuo skiriasi nuo kitų elementų.	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis R. Ginevičiumi, J. Silicku, P. Zakarevičiumi, I. Savickiene

Apibendrinant pateiktą sistemos bruožų įvairovę galima teigti, kad nepriklausomai nuo to, kokio tipo sistema yra, jai būdingi tokie bruožai:

- visos sistemos yra sudarytos iš *elementų*;
- visi elementai tarpusavyje yra susieti, t. y. juos jungia tam tikri *ryšiai*;
- elementus jungiantys ryšiai sudaro sistemų *struktūrą*;
- kiekviena sistema gali kisti dėl savo *tikslų*.

Remiantis išnagrinėta mokslinė literatūra, galima padaryti išvadą, kad antikorupcinė sistema turi atitikti minėtus bruožus, tačiau kokios bus tokios sistemos sudėtinės dalys, kokie ryšiai ir kokia struktūra, bus galima sužinoti tik atlikus tyrimą ir išanalizavus tyrimo rezultatus.

1.1.2. Antikorupcija sisteminiu požiūriu

Sisteminis požiūris atspindi pasaulio kaip bendros visumos pažinimo principus. Šiai visumai būdingos savybės paprastai neatsiskleidžia analizuojant atskiras tos visumos dalis. Sistemiškai analizuoti reiškinius – vadinasi, konstruoti abstrakčias visumas (sistemų modelius), tinkamas realiam pasauliui pažinti (Gimžauskienė, 2007, p. 83).

Svarbu pabrėžti, kad sisteminių požiūrį atitinkančios koncepcijos atspindi ne tik inžinerinius sistemų konstravimo aspektus, bet ir sisteminių organizacinę mokymąsi, veiklos planavimą, problemų sprendimą ir kt. (Gimžauskienė, 2007, p. 83).

Skaidrios aplinkos kūrimo procesas aukštojoje mokykloje apima ne tik technišką antikorupcinės sistemos sukonstravimą ir formalų jos taikymą, bet ir pačios sistemos tobulinimą. Iš dalies tokia sistema galėtų būti kokybės vadybos sistemos posistemė, tačiau ar ji tokia bus, parodys atliktas tyrimas.

E. Gimžauskienė (2007, p. 84) teigia, kad sisteminis požiūris išskiria dvi viena kitą papildančios tradicijas: kietoji „hard“ ir minkštoji „soft“. Interpretuojant sisteminiam požiūriui atstovaujančias teorijas, galima teigti, kad:

- remiantis kietuoju „hard“ sisteminiu požiūriu, antikorupcinė sistema būtų techninė sistema, nes galima išskirti tokias jos dalis: parametrai, ryšiai, aplinkos, suinteresuoti asmenys. Tačiau, norint, kad sistema būtų veiksminga, neužtenka, kad ji būtų tik techninė;
- remiantis minkštuoju „soft“ sisteminiu požiūriu, antikorupcinė sistema būtų aukštosios mokyklos, kaip socialios interpretuojančios sistemos, posistemė, užtikrinanti skaidrios aplinkos kūrimą.

Kadangi tokios sistemos nėra (ji, remiantis atliktu tyrimu, bus sumodeliuota), todėl hipotetiškai ir tikslingai galima toliau tikslinti antikorupcinės, kaip atviros, sistemos sąvoką, apibrėžiant veikiančius aplinkos veiksnius ir svarbiausius sistemos elementus bei ryšius.

Atviros antikorupcinės sistemos elementai ir jų ryšiai. Antikorupcinė sistema – tai naudinga, atsinaujinanti organizacijos posistemė, apimanti svarbiausias skaidrios aplinkos kūrimo proceso dalis. Antikorupcinė sistema apims būtinus sistemai parametrus (įeigą, procesą, išeigą) ir per grįžtamąjį ryšį bus susijusi su išorine aplinka. Kadangi antikorupcija yra sistema, tai, remiantis bendrąja sistemų teorija, galima išskirti esminius struktūros elementus ir nustatyti jų ryšius.

Šiuo atveju makroaplinka apima ne aukštosios mokyklos, bet kitų organizacijų žinias, patirtį, susijusią su korupcija ir antikorupcija, į ką turėtų atsižvelgti aukštoji mokykla. Mikroaplinka yra pati aukštoji mokykla, kurią veikia aukštosios mokyklos vertybės, nuostatos, informacijos sklaida, žinių tipas, nuo kurių gali priklausyti skaidrios aplinkos kūrimo proceso pobūdis, rezultatai.

Antikorupcinės sistemos įeiga galėtų būti tam tikri duomenys, surinkti atlikus įvairius tyrimus, analizes. Kokie bus antikorupcinės sistemos veiksmingumo rodikliai, parodys atliktas tyrimas. Kaip bet kurioje sistemoje, pvz., veiklos vertinimo, sistemoje yra vienas iš elementų – kontrolė, padedanti objektyviai įvertinti ir palyginti vertinamą objektą. Antikorupcinėje sistemoje irgi yra kontrolė – išorinė arba vidinė. Antikorupcinės sistemos išeigą hipotetiškai turėtų sudaryti rezultatai, pasiekimai. Sistemai būtinas grįžtamasis ryšys, padedantis tobulinti sistemą. Gali kilti klausimas, koks turėtų būti grįžtamasis ryšys, jei apie korupciją nekalbama. Tokiu atveju siekiama sukurti skaidrumo veiklos planą, kuriame būtų įvardyti efektyvumo kriterijai ir rezultatai, kuriais remiantis būtų galima išanalizuoti, kas buvo pasiekta, kokios problemos iškilo įgyvendinant veiklos planą ir pan.

Apibendrinant galima teigti, kad tai, kokia turėtų būti antikorupcinė sistema ir kokios struktūros dalys ją turėtų sudaryti, paaiškės atlikus tyrimą ir apibendrinus tyrimo duomenys (žr. empirinę dalį).

1.2. Antikorupcijos įtaka geram valdymui

Kaip teigia S. Pivoras, E. Visockytė (2011, p. 30), gero valdymo interpretacija remiasi tarptautinių organizacijų (Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas) pozicija. Geras valdymas suprantamas kaip skaidrumas, efektyvumas, dalyvavimas, atsakomybė, rinkos ekonomika, teisinė valstybė, demokratija ir teisingumas (Drechsler, 2004). Dauguma organizacijų, siekdamos gero valdymo (t. y. užtikrinti atskaitomybę, teisės viršenybę, informacijos apie valdžios veiksmus prieinamumą, skaidrumą), remiasi Pasaulio banko išskirtais principais, kadangi pirmą kartą gero valdymo sampratą suformulavo Pasaulio bankas 1992 m. (Chhotray, 2009, p. 104).

Jungtinių Tautų plėtros programa 1997 m. pateikė 9 gero valdymo *kriterijus*:

1. Dalyvavimas – visi piliečiai turi turėti balsą priimant sprendimus, tiesiogiai ar per atstovus. Svarbūs yra konstruktyvaus dalyvavimo gebėjimai ir jų ugdymas.
2. Teisės viršenybė – teisinis reglamentavimas turi būti teisingas ir nešališkas, paremtas žmogaus teisėmis.
3. Skaidrumas – remiasi laisvu informacijos skleidimu. Informacijos turi būti pateikiama pakankamai, kad būtų galima stebėti ir suprasti institucijų veiklą.
4. Jautrus atsakas į klientų pageidavimus – institucijos turi siekti padėti visoms suinteresuotoms šalims.
5. Orientacija į sutarimą – geras valdymas remiasi susitarimo siekiu ir įvairių interesų derinimu siekiant geriausios politikos ar procedūrų.
6. Nešališkumas – kiekvienam piliečiui sudaromos sąlygos pagerinti ar išlaikyti savo gerovę.
7. Efektyvumas ir veiksmingumas – siekiama poreikius tenkinančių rezultatų, geriausiai panaudojant turimus išteklius.
8. Atskaitomybė – asmenys, priimantys sprendimus vyriausybėje, privačiose ir nevyriausybinėse organizacijose, yra atskaitingi visuomenei ir suinteresuotoms šalims.
9. Strateginė vizija – lyderių ir visuomenės ilgalaikis įsivaizdavimas, koks turi būti geras valdymas ir tvirta plėtra. Žinomos istorinės, socialinės ir kultūrinės aplinkybės, kuriomis paremtas šis įsivaizdavimas (Pivoras, Visockytė, 2011).

Iš pateiktų 9 kriterijų, antikorupcija iš dalies apima *šiuos kriterijus*, tačiau turi kitas reikšmes:

- Dalyvavimas – labai svarbu į antikorupcijos sistemos kūrimą įtraukti visus asmenis, priklausančius organizacijai, nes taip būtų užtikrintas mažesnis pasipriešinimas, efektyvesnis įgyvendinimas.
- Skaidrumas – vienas iš pagrindinių antikorupcinės sistemos uždavinių, juo siekiama, kad visuose organizacijos procesuose ir visais valdymo lygiais būtų skaidru.
- Teisės viršenybė – kuriant antikorupcinius teisės aktus svarbu atsižvelgti į asmens teises ir pareigas.
- Efektyvumas ir veiksmingumas – svarbu užtikrinti, kad sukurta antikorupcinė sistema gerai funkcionuotų, t. y. būtų veiksminga, būtina numatyti rodiklius, kriterijus ir rezultatus.

Kaip teigia D. Šaparnienė (2010), geras valdymas užtikrina galimybę naudotis ištekliais nepaisant lyties, socialinio statuso, tautybės ar religijos skirtumų. Skiriamasis gero demokratinio valdymo bruožas – gebėjimas apsaugoti asmenis nuo diskriminacijos, nesaugumo ir baimės. Dalyvavimo, išraiškos, komunikacijos, sąžiningo darbo pasirinkimo laisvė ir žmonių potencialo suvokimas taip pat yra svarbūs elementai, sudarantys brandžią ir idealią valdymo sistemą bei teisingą ir objektyvią visuomenę.

Azijos plėtros bankas gerą valdymą vykdo aštuoniose srityse: antikorupcijos, įmonių reguliavimo sistemų, juridinės ir teisinės reformų, pilietinės visuomenės dalyvavimo sprendimų priėmimo procese, viešojo administravimo, viešųjų finansų valdymo ir subnacionalinio / vietos valdymo (ADB – Asian Development Bank. Elements of Governance, 2013). Geras valdymas yra glaudžiai susijęs su žmogaus teisėmis ir demokratizacija bei bendrosiomis vertybėmis: pagarba žmogaus teisėms, teisingumu, nešališkumu, dalyvavimu ir atskaitomybe (Pivoras, Visockytė, 2011).

Antikorupcija taip pat siekia, kad būtų užtikrintas teisingumas, nešališkumas, atvirumas, sąžiningumas ir kt., nes tik taip gali efektyviai funkcionuoti ne tik aukštosios mokyklos, bet ir kitos valstybinės ir nevalstybinės institucijos.

Finansinių mechanizmų valdyba išskiria tokias gero valdymo politikos sudėtines dalis: prevencija, nustatymas ir poveikio priemonės. Kaip teigia Finansinių mechanizmų valdyba, norint užtikrinti gerą valdymą organizacijoje, geriausia su korupcija kovoti kuriant priemones, sistemas, kad ji tiesiog neatsirastų. Ši valdyba, siekdama įgyvendinti gero valdymo politiką, glaudžiai bendrauja su antikorupcijos ekspertais, kuria antikorupcijos politiką. Tokiu pavyzdžiu galėtų sekti ir Šiaulių universitetas, tuo labiau kad Universitetas yra besimokanti organizacija ir jai yra keliami aukštesni reikalavimai nei kitoms institucijoms (Gero valdymo ir kovos su korupcija politika bei vadovas, 2006).

1.2.1. Šiaulių universiteto valdymas ir antikorupcija

Globalizavimo procesai, žinių visuomenės plėtra pakeitė universitetų veiklos sąlygas ir kelia jų valdymui naujus reikalavimus. Naujus reikalavimus universitetams kelia suinteresuotosios grupės – studentai, darbdaviai, valstybės institucijos ir apskritai visa visuomenė (Bilevičienė, Bilevičiūtė, 2012). Todėl universitetai turi pertvarkyti savo valdymą, institucijos struktūras, siekdami užtikrinti mokslo ir studijų kokybę.

Gero valdymo koncepcija pabrėžia kokybės svarbą, kurią aukštoji mokykla turėtų užtikrinti, teikdama efektyvias, skaidrumo principu paremtas paslaugas. Svarbiausiais aukštojo mokslo institucijų valdymo įgyvendinimo principais turi būti mokymasis visa gyvenimą, socialinė dimensija, sąsajos tarp mokslinių tyrimų, inovacijų ir studijų, aukštojo mokslo skaidrumas ir tinkamas finansavimas (T. Bilevičienė, E. Bilevičiūtė, 2012).

Šiaulių universitetas, siekdamas įgyvendinti gero valdymo koncepciją, parengė Šiaulių universiteto 2012–2016 metų valdymo tobulinimo koncepcijos projektą. Šis projektas skirtas Universiteto bendradarbiavimui su visuomene stiprinti, sprendimų priėmimo galios tarp išorinių ir vidinių interesų grupių perskirstymui efektyvinant valdymo sistemą (Šiaulių universiteto 2012–2016 metų valdymo tobulinimo koncepcijos projektas).

Geras valdymas siekia išsaugoti ir praturtinti akademinę vertybių sistemą, jis pozicionuoja Universitetą plačioje išorinėje aplinkoje (Šiaulių universiteto 2012–2016 metų valdymo tobulinimo koncepcijos projektas). Svarbu nepamiršti, kad valdymas yra priemonė, skirta pasiekti iškeltiems Universiteto tikslams ir uždaviniams.

Šiaulių universiteto 2012–2016 metų valdymo tobulinimo koncepcijos projekte išskiriamas gero Universiteto valdymo *tikslas* – stiprinti Universiteto vaidmenį, tarnauti visos visuomenės interesams ir plėtoti aktyvaus piliečio demokratinėje visuomenėje rengimo modelį. Siekdama iškelto tikslo Universiteto bendruomenė remiasi šiais *principais*: teisėtumu, skaidrumu, atskaitingumu, lankstumu, integralumu, Universiteto misijos atitikimu.

Kaip anksčiau buvo minėta, dauguma organizacijų remiasi Pasaulio banko suformuluotais principais – ne išimtis ir Universitetas. Tokie principai kaip teisėtumas, skaidrumas, atskaitingumas yra bendrieji gero valdymo principai. Universitetas, norėdamas, kad būtų įgyvendinamos nustatytos valdymo tobulinimo sritys (o tai garantuotą gerą valdymą), privalo nepamiršti vieno pavojaus, kuris trukdo įgyvendinti gerą valdymą. Pats didžiausias pavojus yra korupcija.

Korupcija ir netinkamas valdymas neleidžia Universitetui užtikrinti kokybiškų studijų, efektyvaus lėšų skirstymo, vertybių ugdymo ir kt. Todėl Universiteto bendruomenė turėtų atkreipti dėmesį į antikorupcijos sistemos kūrimą. Tokios sistemos kūrimas būtų naudingas ne tik įgyvendinant gero valdymo principus, bet ir didinant skaidrumą, gerinant įvaizdį, ugdant vertybes ir kt.

Jau minėta Finansinių mechanizmų valdyba siekia panaikinti kliūtį (t. y. korupciją), galinčią sutrukdyti įtvirtinti gerą valdymą organizacijoje, įdiegia atskiras antikorupcinės sistemos struktūros dalis (atskiros priemonės, institucijų tinklai). Tokiu pavydžiu galėtų sekti ir Universitetas.

Žinoma, noras įgyvendinti gerą valdymą nėra pagrindinis antikorupcinės sistemos kūrimo tikslas, bet tai galėtų būtų vienas iš elementų. Geras valdymas apima skaidrumo principą, glaudžiai susijusį su antikorupcija.

1.3. Antikorupcinę politiką įgyvendinančios institucijos

Kuriant antikorupcinę sistemą svarbu išanalizuoti, kokios institucijos turi įtakos antikorupcijai, kokia yra jų vieta bendroje struktūroje. Institucijos suskirstytos (žr. 1 pav.) į tris dalis: tarptautines, nacionalines ir lokalines.

ANTI KORUPCINĖ POLITIKĄ ĮGYVENDINANČIOS INSTITUCIJOS

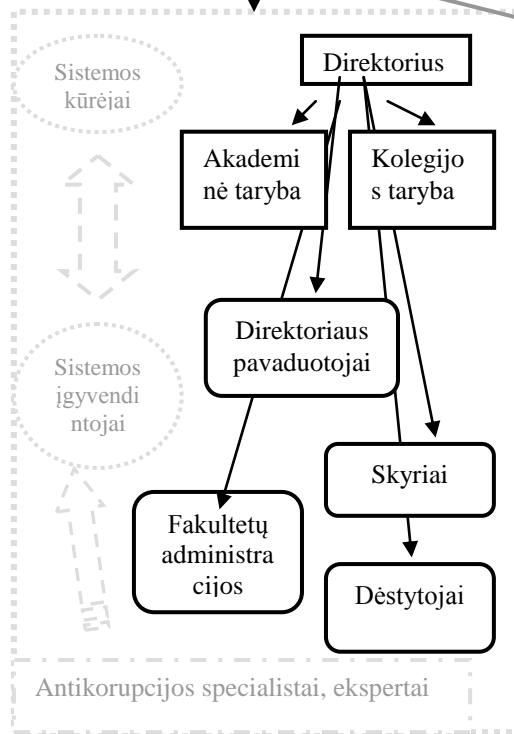
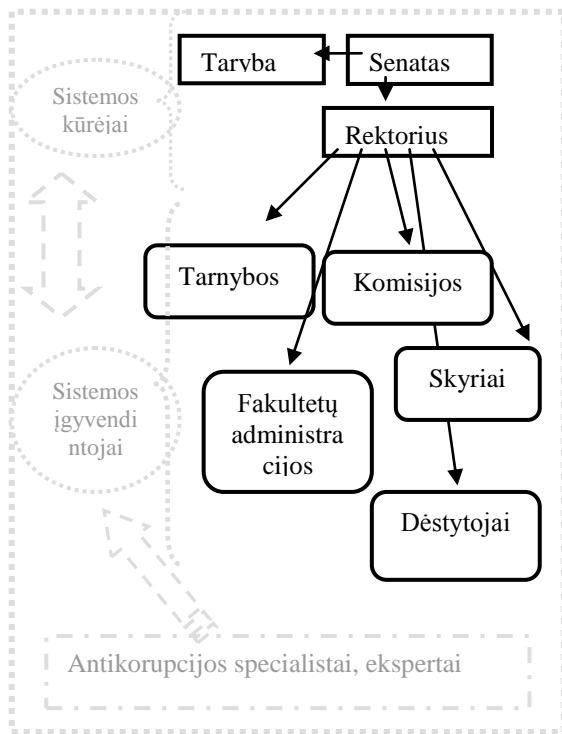
Turėtų įgyvendinti

LOKALINĖS

LR švietimo ir
mokslo ministerija

Universitetas

Kolegija

NACIONALINĖS

Vyriausybė (Government)

Vyriausioji tarnybinė
etikos komisija (Government
ethics commission)

Specialiųjų tyrimų
tarnyba (Special investigations
department)

Kitos valstybės ir
savivaldybių bei
nevalstybinės įstaigos (Other
state and municipal and
non-governmental
institutions)

Prezidentūra (Presidency)

Seimas (Parliament)

Seimo
kontrolierius (Parliament
controller)

Generalinė
prokuratūra (General
prosecutor's office)

Nusikaltimų
prevencijos
centras (Crime
prevention
center)

TARPTAUTINĖS

ET valstybių prieš
korupciją grupė (EU countries
anti-corruption group)

Transparency
international

Europos su
sukčiavimu tarnyba (European
fraud office)

Kovos su institucijų
mokslinis tinklas (Anti-institutional
crime network)

Pasaulio bankas (World Bank)

1 pav. Antikorupcinę politiką įgyvendinančios institucijos
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis teorijoje pateikta medžiaga

Tarptautinės institucijos. Tarptautinėms antikorupcinėms institucijoms priskiriamos Europos kovos su sukčiavimu tarnyba, Europos Taryba, Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupė, Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras, Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Transparency International, Pasaulio bankas, Europos partneriai prieš korupciją (Europos antikorupcijos tinklas), Kovos su korupcija specialistų interneto tinklalapis, Kovos su korupcija institucijų mokslinis tinklas, Europos tinklas dėl sukčiavimo ir korupcijos sveikatos priežiūros srityje ir kt.

Be šių pagrindinių organizacijų, yra ir kitų nacionalinių organizacijų, kovojančių su korupcija: pvz.: Honkongo nepriklausoma kovos su korupcija komisija, Latvijos korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija biuras ir kt. (Tarptautinės organizacijos, 2012).

Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupės (toliau – ETKG) statute numatyta, kad šios organizacijos tikslas yra gerinti jos narių galimybes kovoti su korupcija kontroliuojant, kaip valstybės laikosi savo įsipareigojimų šioje srityje. Tuo būdu ši organizacija prisideda nustatant nacionalinių kovos su korupcija mechanizmų trūkumus ir plėtojant reikiamas teisines, institucines ir praktines reformas (Statute of the GRECO appendix to Resolution, 2012).

Nevyriausybė organizacija Transparency International (toliau – TI) yra pasaulinė pilietinės visuomenės organizacija, kovojanti su korupcija. Šios organizacijos misija yra kurti pokyčius siekiant pasaulio be korupcijos. TI rengia ir įgyvendina praktinius veiksmus, mažinančius korupcijos pasireiškimą. Tam, kad efektyviai ir kryptingai būtų įgyvendinami veiksmai, sukurta strategija. Ši strategija – tai lyg orientyras, kuriuo remdamiesi nacionaliniai skyriai įgyvendina savo antikorupcijos programas.

Kaip teigiama strategijoje, šios organizacijos vizija yra pasaulis, kuriame vyriausybės veikla, politika, verslas, pilietinė visuomenė būtų skaidrūs, be korupcijos. Pagrindinės vertybės yra skaidrumas, atskaitomybė, sąžiningumas, solidarumas, drąsa, teisingumas ir demokratija (United Nations Convention against Corruption, 2012). Norėdama laikytis šių vertybių, organizacija sukūrė ir pagrindinius principus.

Siekdama, kad kova su korupcija būtų dar veiksmingesnė, TI įkūrė regionų departamentą, kurio pagrindinis siekis – pasidalyti patirtimi ir žiniomis kovojant su korupcija, kuriant tam tikrus modelius. Įkurti keturi departamentai: Afrikos ir Artimųjų Rytų, Amerikos, Europos ir Vidurinės Azijos, Azijos Ramiojo vandenyno.

Lietuvoje įsteigtas TI Lietuvos skyrius – nepolitinė organizacija, bendraujanti ir koordinuojanti savo veiklą tiek su vyriausybėmis, tiek su nevyriausybėmis organizacijomis Lietuvoje ir užsienyje. Šio skyriaus veiklos tikslas – pilietinių antikorupcinių iniciatyvų skatinimas

ir organizavimas Lietuvoje. Lietuvos skyrius tiria korupciją skirstant Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą, vykdamas viešuosius pirkimus, korupciją savivaldoje ir savivaldos antikorpucinių programų efektyvumą ir kt. Šios organizacijos veiklas galima sieti ir su švietimu, nes labai svarbu skatinti studentus, dėstytojus, mokinius kovoti su korupcija.

Europos kovos su sukčiavimu tarnyba – organizacija, tiesiogiai nepreisdanti prie antikorpucijos politikos kūrimo švietimo srityje; jos misija – apsaugoti Europos Sąjungos finansinius interesus, kovoti su sukčiavimu, korupcija ir kitomis neteisėtomis veikomis. Tai galima susieti su švietimu, nes kai kurios lėšos iš Europos Sąjungos skirtos švietimui (European Anti – Fraud Office, 2012).

Pasaulio bankas yra gyvybiškai svarbus šaltinis, teikiantis finansinę ir techninę pagalbą besivystančioms šalims visame pasaulyje. Tačiau svarbiau yra tai, kad ši organizacija kuria sistemas, kovojančias su korupcija. Pasaulio banko misija yra mažinti skurdą šalyse, o tam reikia pažaboti korupciją. Pasaulio bankas aktyviai remia vyriausybes, kad jos būtų skaidresnės, teiktų geresnes paslaugas piliečiams, stengiasi sumažinti korupciją finansuojamuose projektuose. Taigi Pasaulio banko veikla labai plati: jis įvertina korupcijos riziką, konsultuoja šalis, kuriančias veiksmų programas, susijusias su šiuo neigiamu reiškiniu, ir kt.

Pasaulio bankas sukūrė antikorpucijos grupę, suinteresuotą kurti veiklos planus, strategijas, užtikrinančias antikorpucijos sistemos efektyvumą. Pasaulio banko grupė vadovaujasi nustatytais principais. Šių principų esmė – valstybės turi sudaryti sąlygas, kad neturtingi žmonės gautų geresnes paslaugas. Pasaulio banko grupė remia šalies prioritetus; ši grupė įpareigota kovoti su skurdu ir ieškoti galimybių teikti paramą ir remti šalis, jų sprendimus kovojant su korupcija. Atlikus šios organizacijos veiklos analizę galima teigti, kad Pasaulio bankas yra viena iš aktyviausių organizacijų, įvairiais būdais kovojančių su korupcija (Guiding Principles for Strengthening World Bank Group Engagement on Governance and Anticorruption, 2012).

Kovos su korupcija institucijų mokslinis tinklas yra internetinės mokslinių tyrimų tinklo kovos su korupcija agentūros, kurių pagrindinis tikslas – suteikti išsamią ir lengvai prieinamą informaciją apie organizacijų veiklą praktikams ir analitikams, teikti informaciją, kaip kontroliuoti korupciją įvairiose srityse. Šios agentūros yra valstybinės įstaigos, atsakingos už kovą su korupcija. Kovos su korupcija institucijų mokslinis tinklas yra pirmasis bandymas pateikti internetinėje duomenų bazėje naujienas, tyrimus, nuorodas į kitus internetinius puslapius, antikorpucinius teisės aktus ir kt. (ANCORAGE-NET, 2012).

Pateiktas tarptautinių institucijų tinklas liudija, kad įgyvendinant antikorpucijos politiką svarbu yra ne tik kurti atskiras antikorpucines priemones, bet ir steigti arba bendradarbiauti su institucijomis kovojant su korupcija.

Nacionalinės institucijos. Remiantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu, korupcijos prevenciją Lietuvoje vykdo šios įstaigos: Vyriausybė, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, Specialiųjų tyrimų tarnybos, kitos valstybės ir savivaldybių bei nevalstybinės įstaigos.

Vyriausybė, įgyvendindama korupcijos prevencinę funkciją, užtikrina korupcijos prevencijos priemonių įgyvendinimą ministerijose ir jai pavaldžiose įstaigose, numato veiksmingam korupcijos prevencijos įgyvendinimui būtinas lėšas, dalyvaujant Specialiųjų tyrimų tarnybai, rengia Nacionalinę kovos su korupcija programą ir teikia ją Seimui tvirtinti, teikia pasiūlymus dėl jos papildymo ar pakeitimo, teikia Seimui pasiūlymus dėl korupcijos prevencijai įgyvendinti būtinų įstatymų ir kitų teisės aktų priėmimo, pakeitimo ir papildymo.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, įgyvendindama korupcijos prevenciją, analizuoja valstybės tarnautojų etikos problemas ir, siekdama panaikinti prielaidas viešųjų ir privačių interesų konfliktui valstybinėje tarnyboje, teikia siūlymus dėl kovos su korupcija programų, teisės aktų priėmimo ir tobulinimo; teikia siūlymus Seimui, kitoms valstybės ar savivaldybių įstaigoms dėl šio įstatymo nuostatų įgyvendinimo; apibendrina įvairių sričių teisės normų, nustatančių tarnybinės etikos reikalavimus, taikymą ir dalyvauja jas rengiant bei kodifikuojant; kartu su kitomis valstybės ar savivaldybių įstaigomis įgyvendina jai pavestas korupcijos prevencijos priemones.

Specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) veiklos pagrindas yra Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas (2000). Remiantis šiuo įstatymu STT veikla grindžiama tokiais principais: įstatymo viršenybės, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, asmenų lygybės įstatymui, viešumo ir konfidencialumo, asmeninės pareigūnų iniciatyvos ir tarnybinės drausmės derinimo. Remiantis minėto įstatymo 7 str. galima apibrėžti šios tarnybos uždavinį – saugoti ir ginti asmenį, visuomenę, valstybę nuo korupcijos, vykdyti korupcijos prevenciją ir išaiškinimą.

STT renka, kaupia, analizuoja ir apibendrina informaciją apie korupciją ir su ja susijusius socialinius, ekonominius reiškinius, atlieka ikiteisminį tyrimą dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, turimos informacijos pagrindu rengia ir įgyvendina korupcijos prevencijos ir kitas priemones, atlieka kitas funkcijas, kurios yra numatytos LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme. Šios tarnybos misija yra mažinti korupciją, keliančią grėsmę žmogaus teisėms ir laisvėms, teisinės valstybės principams, ekonomikos plėtrai. Ši STT įsivaizduoja kaip turinčią didelį visuomenės pasitikėjimą valstybės teisėsaugos įstaigą, veiksmingai atskleidžiančią korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, kryptingai vykdančią korupcijos prevenciją, antikorupcinį visuomenės švietimą ir informavimą.

Tam, kad būtų kryptingai ir efektyviai atliekama tarnybos veikla, išskiriamos pagrindinės veiklos kryptys ir prioritetai. Veiklos kryptys yra trys: baudžiamasis persekiojimas, korupcijos prevencija, antikorupcinis visuomenės švietimas ir informavimas.

Kitos valstybės ir savivaldybių bei nevalstybinės įstaigos. Šiai kategorijai priklauso Prezidentūra, Seimas, Seimo kontrolierius, Generalinė prokuratūra, Nusikaltimų prevencijos centras ir kitos įstaigos.

Prezidentūra. Lietuvos Respublikos prezidentė D. Grybauskaitė savo metiniuose pranešimuose skiria daug dėmesio kovai su korupcija. Prezidentė, skirdama STT direktorių, tik formaliai prisideda prie antikorupcijos sistemos kūrimo.

Seimas. Šiai kategorijai priskiriama Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas, Seimo etikos ir procedūrų komisija, Seimo antikorupcijos komisija, kiti komitetai ir komisijos, tarp jų laikinosios ir specialiosios tyrimo komisijos. Įtakos poveikiu išsiskiria Seimo antikorupcijos komisija. Remiantis LR Seimo antikorupcijos komisijos įstatymu, šios komisijos uždaviniai yra:

1. Nagrinėti korupcijos ir su ja susijusius reiškinius bei atvejus, priimti sprendimus nagrinėjamais klausimais ir kontroliuoti, kaip institucijos juos vykdo.
2. Analizuoti valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių sprendimus, sudarančius sąlygas korupcijai, nusikaltimams ir kitiems teisės pažeidimams ūkio ir finansų sistemose, siekti, kad tokie sprendimai būtų panaikinti.
3. Teikti pasiūlymus Seimui, Vyriausybei ir kitoms institucijoms dėl teisės aktų priėmimo ir tobulinimo, korupcijos, ekonominių ir finansinių nusikaltimų bei kitų teisės pažeidimų prevencijos ir užkardymo.

Seimo kontrolieriai. Remiantis LR Seimo kontrolierių įstatymu (2004), Seimo kontrolierių veiklos tikslas yra ginti žmogaus teisę į viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms, ar vadovaujasi pagrindiniais principais: pagarbos žmogui ir valstybei, veiklos laisvės ir savarankiškumo, atskaitingumo, teisėtumo, nešališkumo ir teisingumo, proporcingumo, viešumo.

Generalinė prokuratūra. Nuo 1993 m. prokuratūroje veikia specializuoti organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo padaliniai, Generalinėje prokuratūroje – Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamentas, kuriam vadovauja vyriausiasis departamento prokuroras. Jis skiriamas generalinio prokuroro įsakymu ir yra pavaldus tik jam ir vienam iš generalinio prokuroro pavaduotojų. Penkiose apygardų prokuratūrose funkcionuoja organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriai.

Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamentas ir apygardų prokuratūrų organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriai vykdo šias funkcijas:

- atlieka ikiteisminį tyrimą baudžiamosiose bylose dėl organizuotų nusikaltimų ir nusikaltimų, kuriais pasireiškia korupcija, bei kitose itin svarbiose bylose;
- organizuoja ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauja, kai ikiteisminis tyrimas atliekamas šios specializacijos ikiteisminio tyrimo įstaigose – Kriminalinės policijos organizuoto

nusikalstamumo tyrimo, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Valstybės saugumo departamento ikiteisminio tyrimo padaliniuose;

- savo tirtose ir kontroliuotose nurodytos kategorijos bylose palaiko valstybinį kaltinimą visose teismų instancijose;
- koordinuoja ikiteisminį tyrimą, atliekamą Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento, Kriminalinės policijos organizuoto nusikalstamumo tyrimo skyriaus ir Specialiųjų tyrimų tarnybos (Organizuotas nusikalstamumas ir korupcija, 2012).

Nusikaltimų prevencijos centras. Remiantis Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro įstatais, Nusikalstamumo prevencijos centras Lietuvoje yra savarankiška, nesiekianti pelno viešoji įstaiga, steigama vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymu. Centro paskirtis – padėti valstybei ir visuomenei organizuoti ir koordinuoti nusikalstamumo prevencijos darbą Lietuvoje, eliminuoti nusikalstamumo priežastis ir sąlygas.

Tokios institucijos kaip Vyriausybė, STT ir kitos organizacijos sudaro tik mažą dalį antikorupcijos sistemos. Lietuvoje įsteigtos tiek vyriausybinės, tiek nevyriausybinės įstaigos, kurios užtikrina skaidrų valdymą ir efektyvų priemonių, galinčių eliminuoti korupciją, kūrimą. Kiekviena organizacija ir institucija tiesiogiai ar netiesiogiai prisideda prie antikorupcijos politikos kūrimo švietimo srityje.

Kuriant antikorupcijos sistemą neužtenka identifikuoti tik tam tikrus antikorupcijos veiksmus, reikia ir užtikrinti, kad nustatyti veiksmai būtų efektyviai naudojami mažinant korupcijos lygį organizacijose. Todėl yra sukurtas tam tikras institucijų tinklas nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu. Šio tinklo vienas iš tikslų yra antikorupcinės politikos užtikrinimas. Šios institucijos atlieka svarbų vaidmenį kuriant antikorupcijos sistemą įvairiose srityse.

Pateiktas nacionalinių institucijų tinklas liudija, kad Lietuvoje antikorupcijos politiką stengiamasi įgyvendinti visais lygiais. Svarbiausiose valstybės institucijose (Vyriausybė, Seimas, Prezidentūra) steigiamos antikorupcijos komisijos ar atliekami pavieniai veiksmai, užtikrinantys kovą su korupcija. Be to, steigiamos ir specializuotos institucijos, tiesiogiai įgyvendinančios antikorupcijos politiką, viena iš tokių – ir Specialiųjų tyrimų tarnyba.

Lokalinės institucijos. Įgyvendinant antikorupcijos politiką aukštosiose mokyklose, didelis vaidmuo tenka Švietimo ir mokslo ministerijai, kuri turėtų būti pavyzdys visoms švietimo įstaigoms antikorupcijos srityje. Specialiųjų tyrimų tarnybos viena iš funkcijų yra susijusi su aukštosiomis mokyklomis, t. y. įtraukti aukštąsias mokyklas į antikorupcinį švietimą. Remiantis LR mokslo ir studijų įstatymu, universitetai gali turėti kolegialius valdymo organus – tarybą, senatą, taip pat vienasmenį valdymo organą – rektorių.

Tarybos viena iš funkcijų (iš dalies susijusi su antikorupcija) – nustatyti aukštosios mokyklos darbuotojų parinkimo ir vertinimo principus. Taryba turi numatyti tokius atrankos

kriterijus, kurie atspindėtų lygybės, nešališkumo, teisėtumo, skaidrumo, atvirumo principus.

Aukštosiose mokyklose svarbios ir Senato atliekamos funkcijos (iš dalies taip pat susijusios su antikoruacija) – vertinami atlikti tyrimai, nustatoma studijų tvarka, vidaus tvarkos taisyklės, tvirtinami kvalifikaciniai reikalavimai. Vidaus tvarkos taisyklėse turėtų būti numatyta kiekvienos akademinės bendruomenės nario atsakomybė, sankcijos už pareigų nesilaikymą.

Antikoruaciniu požiūriu svarbios yra šios (paminėtos tik kelios) rektoriaus atliekamos funkcijos – įsakymų leidimas, darbuotojų priėmimas ir atleidimas, studentų priėmimas ir atleidimas aukštosios mokyklos statuto nustatyta tvarka. Visos paminėtos funkcijos reikalauja aiškių kriterijų, užtikrinančių veiksmų skaidrumą. Leidžiami įsakymai turi būti įvertinti antikoruaciniu požiūriu, ar nėra galimybes atsirasti korupcijos užuomazgai (tai padeda atlikti STT).

Svarbiausias dokumentas, kuriuo vadovaujasi universitetai – statutas. Šiame dokumente, remiantis LR mokslo ir studijų įstatymu (2009), turi būti numatytas ne tik institucijos pavadinimas, adresas, bet ir organai, jų kompetencija, jų rinkimo (skyrimo, šaukimo) ir atšaukimo tvarka; studentų ir darbuotojų teisės, pareigos ir atsakomybė; studentų priėmimo ir šalinimo tvarka; ginčų tarp studentų bei administracijos ir kitų darbuotojų nagrinėjimo komisijų sudarymo, ginčų nagrinėjimo ir sprendimų įgyvendinimo tvarka ir kt. Šie paminėti aspektai svarbūs ir antikoruaciniu požiūriu, kadangi universitetai, siekdami kurti aplinką, nepakančią korupcijai, turėtų paminėtus veiksmus įvertinti, išsiaiškinti, kurioje vietoje yra galimybė atsirasti korupcijai.

Analizuojant valdymo organus viename iš Lietuvos universitetų (šiuo atveju – Šiaulių universitete), be minėtų organų, į jų sudėtį dar įeina ir Studentų atstovybė; Universiteto struktūrą sudaro fakultetai, institutai, mokslo centrai, biblioteka ir kiti padaliniai (Šiaulių universiteto statutas, 2011).

Tokie Šiaulių universiteto valdymo organai kaip Taryba, Senatas, rektorius antikoruacijos politiką įgyvendina netiesiogiai, nes jie gali tik numatyti tam tikras antikoruacines priemones. Dėstytojų ir darbuotojų etikos kodekso priežiūros komisija, Vidaus audito tarnyba, juristas turėtų tiesiogiai įgyvendinti antikoruacinę politiką. Kadangi minėtų subjektų sritys yra arčiausiai antikoruacijos, jie atlieka tikrinimą, vertinimą, savo veikloje remiasi skaidrumo, teisėtumo, atsakomybės principais.

Antikoruacijos sistema padeda užtikrinti kokybę ne tik mokslo, bet ir administravimo srityje, todėl svarbus vaidmuo tenka Studijų kokybės grupei. Studijų kokybės grupė, formuodama ir realizuodama Universiteto studijų kokybės politiką, savo veiksmus turi grįsti skaidrumo, sąžiningumo, atsakomybės, atvirumo principais. Ši grupė turi numatyti veiksmus, kurie užtikrintų šiuos principus (vienas iš būdų – integruoti antikoruacinę sistemą į kokybės vadybos sistemą).

Svarbu suvokti tai, kad sistemos kūrimą gali inicijuoti ir sistemos įgyvendintojai, t. y. fakultetų administracija, dekanai, skyrių direktoriai, dėstytojai, ne tik Tarybos, Senato nariai ar

rektorius. Šioje struktūroje gana svarbus vaidmuo tenka Dėstytojų ir darbuotojų etikos kodekso priežiūros komisijai, Vidaus audito tarnybai, Personalo tarnybai (įvertintų, kaip įtraukti sistemos įgyvendinimą į skyrių ir kitų padalinių darbuotojų funkcijas), fakultetų administracijai ir dėstytojams.

1.4. Antikorupcinė politika teisiniu aspektu

Antikorupcijos politiką galima skirti į tris dalis: nacionalinę, tarptautinę ir lokalinę. Tarptautinę antikorupcijos politiką apibrėžia tarptautiniai teisės aktai; nacionalinę politiką – nacionaliniai teisės aktai, įstatymai, programos ir kt. Dokumentai; lokalinę – vietiniai teisės aktai, kuriais Šiaulių universitetas remiasi įgyvendindamas savo funkcijas.

1.4.1. Antikorupcinės politikos reglamentavimas tarptautiniuose teisės aktuose

Remiantis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pateiktais tarptautiniais teisės aktais siekiama išnagrinėti tarptautines konvencijas (*Jungtinių Tautų konvenciją prieš korupciją, Baudžiamosios teisės konvenciją dėl korupcijos, Civilinės teisės konvenciją dėl korupcijos*) ir jų reikšmę antikorupcijos politikai.

Lietuva, vykdydama antikorupcinę politiką, remiasi tarptautiniais teisės aktais, kuriuose įtvirtinti pagrindiniai antikorupcijos politikos principai.

3 lentelė

Tarptautinių konvencijų lyginamoji analizė pagal jų tikslus

	<i>Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją (2005)</i>	<i>Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos (2002)</i>	<i>Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos (2002)</i>
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> • Remti ir stiprinti priemones, skirtas veiksmingiau užkirsti kelią korupcijai ir kovoti su ja; • skatinti, palengvinti ir remti tarptautinį bendradarbiavimą ir techninę pagalbą užkertant kelią korupcijai ir kovojant su ja bei išieškant ir grąžinant turtą ir skatinti sąžiningumą, atskaitingumą ir tinkamą valstybės reikalų ir valstybės turto tvarkymą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatyti veiksmus, kurie būtų vertinami kaip korupciniai; • remti tarptautinį bendradarbiavimą ir techninę pagalbą užkertant kelią korupcijai ir kovojant su ja valstybinėse ir privačiose sferose. 	<ul style="list-style-type: none"> • Užtikrinti, kad kiekviena šalis asmenims, patyrusiems žalą dėl korupcinių veikų, savo nacionalinėje teisėje numatytų veiksmingas priemones, leidžiančias jiems apginti savo teises ir interesus, įskaitant galimybę gauti žalos atlyginimą.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis pateiktomis konvencijomis

Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją yra svarbus kovos su korupcija būdas. Ji ne tik įvardija, kad tarptautinis bendradarbiavimas būtinas, norint užkirsti kelią korupcijai ir ją kontroliuoti, bet ir tampa pirmuoju globaliai privalomu ir išsamiu teisės dokumentu korupcijos tema, į kurį yra įtrauktos korupcijos prevencijos, kriminalizavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės.

Lyginant dviejų konvencijų tikslus (*Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją* ir *Baudžiamosios teisės konvencijos dėl korupcijos*) galima teigti, kad sutampa tik vienas aspektas: abiejose konvencijose skatinamas tarptautinis bendradarbiavimas kovojant su korupcija. Skirtumų yra daugiau: *Jungtinių Tautų konvencijoje prieš korupciją* minima, kad reikia stiprinti priemones, užtikrinančias korupcijos mažinimą, o *Baudžiamosios teisės konvencijoje dėl korupcijos* – nustatyti veiksmus, kurie būtų vertinami kaip korupciniai. Nei vienos, nei kitos konvencijos tikslai nesutampa su *Civilinės teisės konvencijos dėl korupcijos* tikslais, nes pastarosios tikslas yra užtikrinti, kad asmuo, patyręs žalą, susijusią su korupcija, turėtų galimybę gauti žalos atlyginimą (žr. 3 lent.).

Apibendrinant galima teigti, kad, nepaisant *Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją* ir *Baudžiamosios teisės konvencijos dėl korupcijos* skirtingų tikslų, šios konvencijos panašios vienu aspektu – abiejų konvencijų tikslas yra sukurti veiksmingą antikoruacijos politiką. Išsiskiria tik *Civilinės teisės konvencijos dėl korupcijos* tikslas, jo esmė – ne užkirsti kelią korupcijai, bet atlyginti asmenims žalą, kurią jie patyrė dėl korupcinių veikų.

Dėl skirtingų tikslų visos konvencijos priskiriamos skirtingoms teisės šakoms ir skirtingai reguliuoja korupcijos reiškinių: *Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją* yra esminis dokumentas, kuriuo remiantis kuriamos prevencijos priemonės, nustatant korupcinius veiksmus, *Baudžiamosios teisės konvencijoje dėl korupcijos* reglamentuojamos sankcijos už korupcijos veiksmus, o *Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos* reglamentuoja atlyginimo procedūras, priemones, padedančias atlyginti žalą nukentėjusiems nuo korupcinių veikų.

4 lentelė

Tarptautinių konvencijų lyginamoji analizė apie tai, kokie veiksmai yra laikomi korupcija

	<i>Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją (2005)</i>	<i>Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos (2002)</i>	<i>Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos (2002)</i>
Veiksmai, laikomi korupcija	<ul style="list-style-type: none"> • Šalies valstybės pareigūnų kyšininkavimas; • užsienio valstybės pareigūnų ir viešųjų tarptautinių organizacijų pareigūnų kyšininkavimas; • valstybės pareigūno vykdomas turto iššvaistymas, 	<ul style="list-style-type: none"> • Vietos valstybės pareigūnų aktyvusis, pasyvusis kyšininkavimas; • vietos / užsienio viešųjų susirinkimų narių kyšininkavimas; • užsienio valstybės pareigūnų kyšininkavimas; 	

	<ul style="list-style-type: none"> • pasisavinimas ar kitas naudojimas ne pagal paskirtį; • piktnaudžiavimas pareigomis; • neteisėtas praturtėjimas; • kyšininkavimas privačiame sektoriuje; • turto iššvaistymas privačiame sektoriuje; • nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimas; • kliudymas vykdyti teisingumą ir kt. 	<ul style="list-style-type: none"> • aktyvusis, pasyvusis kyšininkavimas privačiame sektoriuje; • tarptautinių organizacijų pareigūnų kyšininkavimas; • pajamų, gautų padarius su korupcija susijusį nusikaltimą, plovimas; • bendrininkavimas ir kt. 	
--	--	---	--

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis pateiktomis konvencijomis

4 lentelėje pateikti duomenys paaiškina, kokie veiksmai laikomi korupcija. Remiantis *Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją*, korupcija gali būti laikomas neteisėtas praturtėjimas, t. y. turtas, įgytas neteisėtomis pajamomis; remiantis *Baudžiamąja teisės konvencija dėl korupcijos*, korupcija gali būti įvardijama kaip kyšininkavimas – abu šie reiškiniai būdingi ir švietimui, pvz., kyšininkavimas yra paplitęs tarp mokytojų ir tėvų, tarp dėstytojų ir studentų, tarp dėstytojų ir administracijos. Galima teigti, kad *Jungtinių Tautų konvencijoje prieš korupciją* pateikti korupciniai veiksmai iš dalies sutampa su *Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos*. *Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos* ir *Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos* remiasi *Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją*.

5 lentelė

Tarptautinių konvencijų lyginamoji analizė apie tai, kokios yra antikorupcinės priemonės

	<i>Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją (2005)</i>	<i>Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos (2002)</i>	<i>Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos (2002)</i>
Preveninės priemonės, skirtos kovoti su korupcija	<ul style="list-style-type: none"> • Teisinės sistemos principus parengti ir įgyvendinti arba vykdyti veiksmingą, koordinuotą antikorupcinę politiką, skatinančią visuomenės dalyvavimą ir atspindinčią teisinės valstybės, tinkamo valstybės reikalų tvarkymo ir valstybės turto valdymo, sąžiningumo, skaidrumo ir atskaitingumo principus; • nustatyti ir skatinti efektyvius praktinius veiksmus, kuriais siekiama užkirsti kelią korupcijai; • reguliariai atlikti atitinkamų teisinių dokumentų ir administracinių priemonių įvertinimą, kad būtų nustatytas jų tinkamumas korupcijos prevencijai ir kovai su ja; • kaupti ir skleisti informaciją 	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatytų baudžiamųjų nusikaltimų atžvilgiu imtis veiksmingų, proporcingų ir atgrasančių sankcijų bei priemonių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Patyrusiems žalos dėl korupcijos asmenims savo nacionalinėje teisėje numatoma teisė pareikšti ieškinį, siekiant visiško tokios žalos atlyginimo; • nacionalinėje teisėje numatoma, kad bet kokia sutartis ar sutarties nuostata, numatanti korupciją, yra niekinė; • darbuotojams, kurie turi pagrįstą pagrindą įtarti korupciją ir kurie gera valia praneša savo įtarimą atsakingiems asmenims arba valdžios institucijoms, savo nacionalinėje

	apie korupcijos prevenciją; <ul style="list-style-type: none"> • skelbti informaciją ar reguliarias ataskaitas dėl korupcijos rizikos jos viešojo administravimo srityje; • skatinti skaidrumo didinimą ir visuomenės dalyvavimą sprendimų priėmimo procese; • užtikrinti galimybes visuomenei naudotis informacija; • visuomenės informavimo priemonių naudojimas skatinant visuomenės nepakantumą korupcijai bei visuomenės švietimo programų, įskaitant vidurinių ir aukštųjų mokyklų programas, įgyvendinimas ir kt. 		teisėje numatoma atitinkama apsauga nuo nepateisinamų sankcijų.
--	--	--	---

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis pateiktomis konvencijomis

Iš 5 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad prevencinės priemonės yra apibrėžtos visose pateiktose tarptautiniuose konvencijose, daugiausia prevencinių priemonių pateikta *Jungtinių Tautų konvencijoje prieš korupciją*. Būtent šioje konvencijoje išvardytos priemonės, padedančios sukurti ir vykdyti antikorupcijos politiką, efektyvius praktinius veiksmus. Viena iš svarbiausių priemonių, susijusi su švietimu, – tai mokyklų, įskaitant ir aukštąsias mokyklas, programos įgyvendinimas, kurios tikslas – informuoti apie korupcijos egzistavimą, šio reiškinio priežastis, jo pavojingumą.

Baudžiamosios teisės konvencijoje dėl korupcijos numatyta, kad priemonės turi būti atgrasančios ir veiksmingos, o *Civilinės teisės konvencijoje dėl korupcijos* numatyta, kad priemonės turi būti susijusios su žalos atlyginimu. Visose konvencijose priemonės yra skirtingos, bet jų esmė ta pati – užkirsti kelią korupcijai.

Taigi galima daryti išvadą, kad šios (*Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją*, *Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos*, *Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos*) tarptautinės konvencijos yra pagrindas, kuriuo remiantis kuriama antikorupcijos sistema kiekvienoje valstybėje. Konvencijose nurodytos priemonės, korupciniai veiksmai padeda susitelkti, kryptingiau kurti įstatymus, programas. Konvencijose pabrėžiama, kad kuriant priemones turi būti atsižvelgiama į valstybės savitumą ir į pagrindinius teisės principus, kurie užtikrintų antikorupcijos politikos įgyvendinimą.

1.4.2. Antikorupcinės politikos reglamentavimas nacionaliniuose teisės aktuose

Nacionalinius antikorupcinius teisės aktus galima išskaidyti pagal teisės aktų turinį, pagal hierarchiją, pagal chronologiją. Šiame skyriuje remiamasi J. Palidaskaitės 2008 m. pasiūlytu LR antikorupcinio pobūdžio įstatymų skirstymu, kuris tinka ir šiandien, t. y. į dvi grupes pagal įstatymų ir teisės aktų turinį bei paskirtį:

1. Įstatymai ir kiti teisės aktai, kurių tiesioginė paskirtis yra korupcijos priežasčių ir sąlygų šalinimas bei korupcijos faktų atskleidimas ir prevencija (pvz., LR baudžiamasis kodeksas 2000 m., LR nacionalinė kovos su korupcija programa 2011–2014 m., Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas 2007 m., LR korupcijos prevencijos įstatymas 2011 m.).
2. Teisės aktai, kurie, reglamentuodami tam tikrus ūkinius, visuomeninius santykius, netiesiogiai daro poveikį ir atskiriems korupcijos veiksniams – juos eliminuoja ar sumažina.

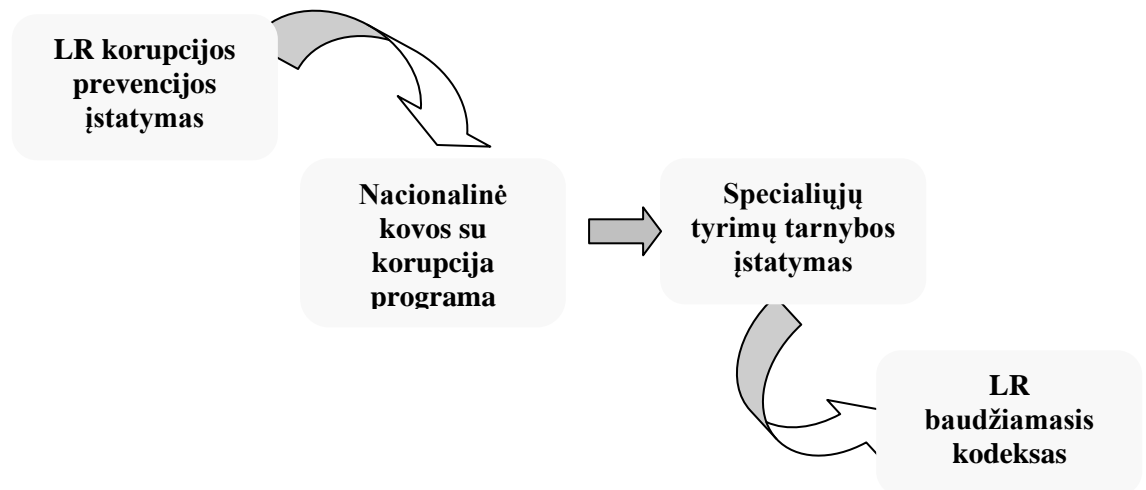
Pirmosios grupės įstatymais ir kitais teisės aktais siekiama tokių tikslų:

- užtikrinti baudžiamąją ir administracinę atsakomybę už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas;
- sukurti antikorupcijos sistemas;
- apibrėžti tam tikrų institucijų, susijusių su korupcija, įgaliojimus;
- sukurti skaidrią aplinką;
- stiprinti kontrolės struktūras (revizijos, ekspertines, audito ir pan.) ir užtikrinti prevencijos sistemos ryšius valstybės, savivaldybių ir institucijų lygiu (Dėl Organizuoto nusikalstamumo..., 1999);
- užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos kontrolės ir prevencijos sistemą Lietuvos Respublikoje (Lietuvos Respublikos..., 2009);
- užtikrinti kontrolės įgyvendinimą.

Antrosios grupės įstatymais ir kitais teisės aktais bandoma:

- sukurti tam tikras sistemas;
- taikyti įvairias valstybės prievartos priemones;
- užtikrinti skaidrias santykių procedūras;
- sukurti visiems vienodas taisykles.

Apžvelgus su antikorupcija susijusius Lietuvoje veikiančius įstatymus ir kitus teisės aktus galima teigti, kad teisinė bazė Lietuvoje yra gana gausi ir antikorupcijos politika vykdoma kryptingai.

2 pav. Pagrindiniai korupcijos prevenciją reglamentuojantys teisės aktai
 Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tokių teisės aktų eiliškumą (žr. 2 pav.) lėmė tai, kad LR korupcijos prevencijos įstatyme numatytos prevencijos priemonės, institucijos, įgyvendinančios korupcijos prevenciją, todėl jį galima laikyti pagrindiniu įstatymu, reglamentuojančiu antikorupecinius veiksmus. Kitas svarbus dokumentas – Nacionalinė kova su korupcija programa, o vienas iš institucijų teisės aktų – Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. LR baudžiamasis kodeksas pagal eiliškumą yra paskutinis, kadangi jis apibrėžia korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas.

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme (2002) numatyta, kad korupcijos prevencija siekiama kuo mažiau trukdyti plėtoti ekonomiką, demokratiją, kurti socialinę gerovę, stiprinti nacionalinį saugumą, didinti viešųjų paslaugų teikimo kokybę.

Įstatymas apibrėžia pagrindinius korupcijos prevencijos principus, tikslus ir uždavinius valstybės tarnyboje ir privačiame sektoriuje, korupcijos prevencijos priemones ir jų teisinius pagrindus, korupcijos prevencijos subjektus, jų teises ir pareigas korupcijos prevencijos srityje.

Tam, kad būtų pasiekti nustatyti tikslai, numatyti atitinkami uždaviniai. Pagrindiniai korupcijos prevencijos *uždaviniai* yra šie:

- atskleisti korupcijos priežastis, sąlygas ir jas eliminuoti;
- atgrasinti asmenis nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo;
- užtikrinti realų ir veiksmingą korupcijos prevencijos teisinį reguliavimą;
- teisinėmis, organizacinėmis, ekonominėmis ir socialinėmis priemonėmis sukurti tinkamą ir veiksmingą korupcijos prevencijos organizavimo, įgyvendinimo, priežiūros ir kontrolės mechanizmą;
- įtraukti į korupcijos prevenciją gyventojus, visuomenines organizacijas;
- skatinti skaidrų ir atvirą viešųjų paslaugų teikimą.

Šiame įstatyme pateikti ir pagrindiniai *principai*, kuriais vadovaujantis korupcijos prevencija yra įgyvendinama:

- teisėtumo – korupcijos prevencijos priemonės įgyvendinamos laikantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų bei užtikrinant pagrindinių asmens teisių ir laisvių apsaugą;
- visuotinio privalomumo – korupcijos prevencijos subjektais gali būti visi asmenys;
- sąveikos – korupcijos prevencijos priemonių veiksmingumas užtikrinamas derinant visų korupcijos prevencijos subjektų veiksmus, keičiantis subjektams reikalinga informacija ir teikiant vienas kitam pagalbą;
- pastovumo – korupcijos prevencijos priemonių veiksmingumo užtikrinimas nuolat tikrinant ir peržiūrint korupcijos prevencijos priemonių įgyvendinimo rezultatus bei teikiant siūlymus dėl atitinkamų priemonių veiksmingumo didinimo institucijai, kuri pagal savo kompetenciją įgaliota įgyvendinti tokius siūlymus.

LR nacionalinė kovos su korupcija 2011–2014 metų programa. Korupcija yra vienas iš pavojingiausių socialinių reiškinių, keliantis grėsmę žmogaus teisėms, demokratijai ir teisei valstybei, iškreipianti socialinį teisingumą, konkurenciją, verslo sąlygas, mažinanti ekonomikos augimą, kelianti pavojų valstybės valdymui, valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų stabilumui ir visuomenės moralei. Korupcija pirmiausia sietina su pernelyg dideliu biurokratijos ir reguliavimo mastu, sprendimų diskrecijos ir atskaitingumo pusiausvyros nebuvimu.

Siekiant užtikrinti tarptautinius kovos su korupcija standartus, gerinti tarptautinę teisėsaugos institucijų, kovojančių su korupcija, keitimąsi informacija ir administracinius gebėjimus, Lietuva dalyvauja Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją priežiūros mechanizmo veikloje, taip pat Europos Tarybos valstybių grupės prieš korupciją (GRECO) ir Europos Sąjungos valstybių narių kovos su korupcija kontaktinių punktų tinklo veikloje. Būtina pažymėti, kad 2009–2010 m. Lietuva pasiekė tam tikrą pažangą, derindama nacionalinės teisės nuostatas su tarptautinių organizacijų teisės aktuose nustatytais kovos su korupcija reikalavimais. Programoje Antikorupcinio švietimo srities tikslas – didinti visuomenės nepakantumą korupcijai ir skatinti visuomenės narių įsitraukti į antikorupcinę veiklą. Vienas iš uždavinių – diegti ir įgyvendinti antikorupcinio ugdymo programas. Programoje taip pat išskirtos tokios problemos, kurios iš dalies tiesiogiai susijusios su magistro darbo tema, pvz., nepakankamos aukštųjų mokyklų dėstytojų žinios antikorupcijos srityje, mažas aukštųjų mokyklų studentų susidomėjimas ir sąmoningumas antikorupcijos srityje.

Rengiant Nacionalinės kovos su korupcija programą ir jos priemonių planą buvo stengtasi sudaryti sąlygas valstybės ir savivaldybių įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir piliečių iniciatyvai ir siūlymams pareikšti (Nacionalinė programa, 2009–2010).

Šioje programoje numatyti uždaviniai, kuriais siekiama užbrėžtų korupcijos prevencijos tikslų: sukurti antikorupcinės kontrolės ir prevencijos mechanizmą, užtikrinantį politinės veiklos skaidrumą; tobulinti teisėkūros procesą, įdiegiant antikorupcinius saugiklius; tobulinti valstybės tarnautojų atrankos, karjeros, mokymo ir tarnybinės veiklos vertinimo sistemą ir kt.

Be išvardytų uždavinių, išskirti ir kiti uždaviniai, padedantys pasiekti tikslą dėl korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų tyrimo: tobulinti teisės aktus, nustatančius atsakomybę už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus ir reguliuojančius jų atskleidimą ir tyrimą; stiprinti subjektų, tiriančių korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, pajėgumus ir veiksmingumą, gerinti bendradarbiavimą ir veiklos koordinavimą.

Įgyvendinant tikslą, susijusį su visuomenės antikorupciniu švietimu, numatyti tokie uždaviniai: didinti antikorupcinio švietimo sklaidą pasitelkiant visuomenės informavimo ir kitas priemones (susitikimai su visuomene, konkursai ir kt.); įdiegti antikorupcinio ugdymo programas švietimo sistemoje.

Informacija, pateikta Specialiųjų tyrimų tarnybos (STT) tinklalapyje, rodo, kiek ir kokios priemonės jau yra įgyvendintos. Atlikusi Vyriausybės patvirtintos programos stebėseną STT konstatavo, kad visiškai ir iš dalies įgyvendinti pavyko 63 proc. korupcijos prevencijos krypties priemonių, beveik 100 proc. korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų tyrimo tobulinimui skirtų priemonių ir 85 proc. visuomenės antikorupcinio švietimo priemonių (Įgyvendinta didžioji dalis Nacionalinės kovos su korupcija programos, 2010).

Specialiųjų tyrimų tarnybos ataskaitoje (2009–2010 m.) minimos priemonės, susijusios su švietimu. Aukštosioms mokykloms buvo priskirta vykdyti dvi priemones: sukurti ir įdiegti sistemą (mechanizmą), skatinančią dėstytojus kelti kvalifikaciją antikorupcijos srityje, ir integruoti antikorupcinį ugdymą į aukštųjų mokyklų studijų programas. Priemonės įgyvendintos iš dalies, kadangi ne visose aukštosiose mokyklose dėstytojai skatinami kelti kvalifikaciją antikorupcijos srityje ir ne visose aukštosiose mokyklose į studijų programas integruotas antikorupcinis ugdymas.

Nacionalinę kovos su korupcija programą 2009–2010 m. įgyvendina 157 valstybės ir savivaldybių įstaigos (STT: įvykdyta 74 proc. numatytų programos priemonių, 2010).

Ne visos priemonės, numatytos minėtoje programoje, buvo įgyvendintos, jų neįgyvendinimą lėmė šios priežastys:

- įgyvendinimo terminas nukeltas dėl priimtų kitų teisės aktų ar programų;
- priimti teisės aktai nustatė kitą tvarką nei laukti priemonės įvykdymo rezultatai;
- Seimas nepriėmė atitinkamų teisės aktų;
- finansinių išteklių trūkumas;
- informacija gauta ne iš visų valstybės ir savivaldybės ar kitų įstaigų;

- priemonės vykdymo veiksmingumo stoka.

Pastaraisiais metais atlikti sociologiniai tyrimai dėl korupcijos atvejų statybos, viešųjų pirkimų srityje, teikiant medicinos paslaugas ir kt., rodo, kad valstybė privalo tęsti kovos su korupcija darbus, t. y. patikslinti ir atnaujinti Lietuvos Respublikos nacionalinę kovos su korupcija programą.

Apibendrinant galima teigti, kad Nacionalinės kovos su korupcija programos priemonės suskirstytos pagal tikslus, uždavinius ir sritis, kuriose yra didžiausia tikimybė korupcijos apraiškos rastis. Išanalizavus šią programą galima išskirti tris elementus, kurie apibrėžiami kaip esminiai kovos su korupcija elementai ir kuriems pasiekti yra nustatyti atitinkami uždaviniai:

- politinės ir administracinės korupcijos prevencija;
- korupcinių teisės pažeidimų tyrimas;
- visuomenės švietimas ir įtraukimas į antikorupcijos politiką.

Lietuvai 1991 m. atkūrus nepriklausomybę ir tik pradėjus kurti demokratinę teisinę valstybę, kartu su naujų valdžios mechanizmų stiprėjimu į valdžios institucijas intensyviai pradėjo skverbtis ir korupcijos apraiškos. Nors kovą su korupcija Lietuvoje nuo pat pradžių vykdė daugelis teisėsaugos institucijų, nebuvo centro, koordinuojančio tokių nusikaltimų tyrimą. Dėl šių nusikaltimų sudėtingumo ir specifikos teisėsaugos institucijoms buvo sudėtinga užtikrinti efektyvią korupcijos kontrolę. Atsižvelgiant į tai 1997 m. rudenį prie LR vidaus reikalų ministerijos buvo įsteigta Specialiųjų tyrimų tarnyba, kurios tikslas – kovoti su korupcija, organizuotu nusikalstamumu ir nusikaltimais valstybės tarnybai (Jagėla, 2005, p. 51).

2000 m. priimtame **Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme** nurodyti pagrindiniai vienos iš korupcijos prevenciją atliekančių įstaigų veiklos principai. Šio įstatymo esmė – nustatyti Specialiųjų tyrimų tarnybos paskirtį, veiklos teisinius pagrindus, uždavinius ir funkcijas, tarnybos organizavimą, finansavimą, veiklos kontrolės būdus, pareigūnų teises ir pareigas. Remdamasi šiuo įstatymu Specialiųjų tyrimų tarnyba gali įgyvendinti Korupcijos prevencijos programoje minimas priemones ir, įgyvendindama šias priemones, atsižvelgti į pagrindinius principus, kurie nurodyti LR korupcijos prevencijos įstatyme.

Kitas svarbus antikorupcinio pobūdžio teisės aktas – **Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000)**, apibrėžiantis korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas ir numatantis baudžiamąją atsakomybę už šių veikų padarymą. Šio kodekso XXXIII skyriuje apibrėžtos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos: kyšininkavimas, tarpininko kyšininkavimas, papirkimas, piktnaudžiavimas, tarnybos pareigų neatlikimas. Visi išvardyti veiksmai yra pavadinti nusikaltimais ir baudžiamaisiais nusižengimais valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams. Griežčiausia bausmė už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas yra laisvės atėmimas iki aštuonerių metų, švelniausia bausmė yra bauda.

Be minėtų pagrindinių antikorpinių teisės aktų, yra ir kitų teisės aktų, įtvirtinančių pagrindinius valstybės valdymo aspektus, pvz., Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas.

Viešojo administravimo įstatyme (2002) apibrėžti demokratiniai principai (objektyvumas, nepiktnaudžiavimas valdžia ir kt.), kuriais savo veikloje vadovaujasi viešojo administravimo subjektai, siekdami užtikrinti veiklos skaidrumą.

Apibendrinant galima teigti, kad Universitetas, kurdamas ir įgyvendamas antikorpacinę sistemą, turėtų susipažinti su tarptautiniais (antikorpacijos srityje) teisės aktais, kuriuose yra aptartos korpacijos sąvokos, priemonės. Didelę reikšmę antikorpacinės sistemos kūrimui turi ir nacionaliniai teisės aktai, kadangi jie yra tarsi pagalbinė priemonė kuriant sistemą. Ypač svarbūs šie teisės aktai: LR korpacijos prevencijos įstatymas, Nacionalinės kovos su korpacijos programa, STT įstatymas. Šiuose teisės aktuose apibrėžtos ne tik sąvokos ir priemonės, bet ir principai (teisėtumas, pastovumas, kt.), kuriais vadovaujantis yra įgyvendinama korpacijos prevencija.

1.4.3. Antikorpacinės politikos reglamentavimas lokalinuose teisės aktuose

Visų universitetų statutai yra tvirtinami LR Seime, kaip ir etikos kodeksai, vidaus darbo tvarkos taisyklės. Šiaulių universitetas vadovaujasi tiek nacionaliniais, tiek vietiniais teisės aktais siekdamas išskeltų tikslų.

Šiaulių universiteto statute (2011) išskirti Universiteto tikslai – vykdyti studijas, teikiančias moksliniais tyrimais grindžiamą šiuolaikinį pažinimo ir technologijų lygį atitinkantį aukštąjį universitetinį išsilavinimą, aukštojo mokslo kvalifikaciją, ugdyti visapusiškai išsilavinusią asmenybę, etiškai atsakingą, kūrybingą ir verslią asmenybę ir kt. Nors tiksluose, misijoje nepamirėtas skaidrumo užtikrinimas studijų procese, tačiau galima įžvelgti atskirus fragmentus, susijusius su antikorpacija, pvz., vienas iš tikslų yra ugdyti etiškai atsakingą asmenybę. Tai reiškia, kad Šiaulių universitetas atlieka pavienius veiksmus, siekdamas įgyvendinti šį tikslą. Todėl yra sukurtas kitas svarbus dokumentas (Šiaulių universiteto darbuotojų etikos kodeksas), liudijantis, kad Šiaulių universitetas, neturėdamas sistemos, atlieka tam tikrus antikorpacinius veiksmus.

Šiaulių universiteto darbuotojų etikos kodekso (2007) tikslas – įtvirtinti svarbiausius principus: teisingumą, sąžiningumą, pagarbą žmogui ir jo privačiam gyvenimui, socialinę lygybę, toleranciją, profesinę ir pilietinę atsakomybę, tiesos siekimą, akademinę laisvę. Šiame kodekse išskirti įsipareigojamai, kurie turėtų užkirsti kelią galimam korpacijos reiškiniui.

Remiantis minėtu kodeksu, dėstytojai turi būti teisingi, objektyvūs ir neturėti asmeninio išankstinio negatyvaus požiūrio priimdami sprendimus, užtikrinti savo sprendimų ir veiksmų motyvų pagrįstumą ir viešumą, netoleruoti atvejų, kurie gali būti susiję su korpacija, netvarka, nesąžiningumu, sukčiavimu ar mėginimu daryti neteisėtą poveikį Universiteto bendruomenės

nariui. Vienas iš šio kodekso trūkumų yra tai, kad kodeksas nėra atnaujinamas, paskutinį kartą jis priimtas ir patvirtintas 2007 m., bet tiek vidinė, tiek išorinė aplinka keičiasi, todėl teisės aktai turi būti peržiūri, atsižvelgiant į aplinkos pokyčius ir poreikius. Nėra gerai ir tai, kad Etikos kodekse kalbama apie Studentų etikos kodeksą, tačiau teisės akto pavadinime tai neatsispindi. Be to, šiame kodekse trūksta aiškiai apibrėžtos studentų bendrosios etikos normos – šiame kodekse numatyti tik dėstytojų ir studentų santykiai, bet nėra numatyta, ką studentas įsipareigoja atlikti.

Šiaulių universiteto vidaus darbo tvarkos taisyklių (2008) tikslas – sukurti edukacinę ir palankią akademiniam darbui aplinką, daryti įtaką darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir atliekančių vidaus administravimą, ir studentų elgesiui, kad gerėtų akademinės bendruomenės ir visuomenės santykiai. Vidaus darbo tvarkos taisyklėse reglamentuojama darbo baudmė, kuri apibrėžiama kaip kiekvieno darbuotojo pareiga sąžiningai dirbti pasirinktoje veiklos srityje, laiku ir tiksliai vykdyti teisėtus darbdavio ir administracijos nurodymus, laikytis darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų, tausoti Universiteto turtą. Darbo drausmės numatymas (tam tikra prasme – sankcijų taikymas) yra dar vienas antikorupcinės sistemos elementų. Tame pačiame teisės akte numatyta, kad darbuotojai privalo dirbti sąžiningai, laikytis darbo drausmės, laiku ir tiksliai vykdyti savo pareigas, visą darbo laiką skirti kokybiškam darbui, laikytis darbo saugos, darbo higienos ir priešgaisrinės saugos reikalavimų, gerinti darbo kokybę, kelti savo profesinę kvalifikaciją, nebūti aplaidūs.

Analizuojant teisės aktą studentų veiklos požiūriu galima teigti, kad dokumente turėtų būti paminėta, jog studentas privalo laikytis sąžiningumo principo atlikdamas rašto darbus, laikydamas egzaminus (darbuotojams yra numatytas sąžiningumo principo laikymasis, o studentams ne). Atliekant korupcijos rizikos analizę bei vertinant teisės aktus antikorupciniu požiūriu, į tai ekspertai atkreiptų dėmesį – sąžiningumo principas turi būti apibrėžiamas ir taikomas visiems akademinės bendruomenės nariams.

Šiaulių universiteto viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas (2012). Šiaulių universitetas yra ne tik švietimo įstaiga, bet ir perkančioji organizacija, todėl antikorupciniu požiūriu svarbus yra teisės aktas, susijęs su viešaisiais pirkimais (šiuo atveju – Viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas). Šis aprašas reglamentuoja Šiaulių universiteto numatomų vykdyti prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo, inicijavimo, organizavimo ir vykdymo tvarką, pirkimus vykdančių ir / ar pirkimo procese dalyvaujančių Šiaulių universiteto darbuotojų teises, pareigas, atsakomybę, kitus su Šiaulių universitetu numatomais vykdyti ir / ar vykdomais pirkimais susijusius klausimus.

Antikorupciniu požiūriu svarbūs yra tokie veiksmai kaip viešųjų pirkimų vykdymo tvarkos nustatymas, darbuotojų teisių, pareigų ir atsakomybės įvardijimas. Kai aiškiai yra apibrėžiami

minėti veiksmai, tai tada iš dalies atsiranda galimybė užkirsti kelią korupcijos atsiradimui viešųjų pirkimų srityje.

Atlikus Šiaulių universiteto teisės aktų analizę (Statutas, Etikos kodeksas, Vidaus darbo tvarkos taisyklės, Viešųjų pirkimų tvarkos aprašas) matyti, kad Universiteto dokumentuose neminama antikorupcinė sistema, nėra bendro antikorupcinių priemonių plano. Kita vertus, remiantis pasirinktais sistema apibūdinančiais bruožais ir atlikta Šiaulių universiteto teisės aktų analize, galima konstatuoti, kad Šiaulių universitete matyti antikorupcinės sistemos elementų:

- Senate tvirtinamuose pagrindiniuose dokumentuose atsispindi organizacijos nepakantumas korupcijai, pasisakoma už veiklos skaidrumą, bet tai yra fragmentiška, nesistemiška veikla. Antikorupcinė politika nėra įvardijama kaip svarbi.
- Universitete sukurtoms struktūroms, be pagrindinių funkcijų, deleguotos ir veiklos skaidrumą užtikrinančių priemonių įgyvendinimas, jų kontrolė, tačiau šias funkcijas negalima pavadinti prevencinėmis.
- Universitete atskiri padaliniai vykdo antikorupcinę veiklą, yra integruojant antikorupcinės veiklos priemones į bendrąjį veiklos planą (ŠUSA, SMF, EF), įtraukia ir kitus padalinius į organizuojamus kovos prieš korupciją renginius.

Tai gana svarbūs elementai siekiant sukurti antikorupcinę sistemą. Šiaulių universiteto strateginiuose dokumentuose, Kokybės vadove įvardijus veiklos skaidrumo ir korupcijos prevenciją kaip vieną iš Universiteto uždavinių, siekiant veiklos kokybės, peržiūrėjus už jų įgyvendinimą ir kontrolę atsakomybes, sustiprinus jau vykdomų renginių plėtrą, galima būtų kalbėti apie sistemos kūrimą.

1.5. Antikorupcija švietimo sektoriuje

Aukštosios mokyklos, kuriančios ateities naujas žinias ir potencialius žinių kūrėjus bei jų vartotojus, t. y. žinių visuomenę, yra aktyvios švietimo politikos įgyvendintojos. Tokiu būdu aukštosios mokyklos, vykdydamos aktyvų antikorupcinį švietimą, prisidėtų ir prie visuomenės didesnio nepakantumo korupcijai ugdymo.

Švietimas yra svarbus kovojant su korupcija, tačiau kai švietimo sistema pati yra korumpuota, tada tiek moksleivių, tiek studentų mokymasis apie vertybes, kuriomis grindžiama skaidri ir atskaitinga visuomenė, tampa bevertis. Korupcija švietimo srityje labiau žalinga nei kitose sektoriuose, nes ji turi ilgalaikį poveikį. Korupcijos pasekmes ypač skaudžiai jaučia neturtingi žmonės, netenkantys galimybių lygiomis teisėmis dalyvauti švietime procese (Anti-corruption education, 2012).

Kiekviena valstybė turi siekti, kad švietimo sektorius būtų pavyzdingas, skaidrus, teisingas. Korupcija švietime turi labai didelę įtaką šalies ekonominei, politinei ir socialinei ateičiai. Švietimas

yra viena iš sričių, indikuojančių korupcijos paplitimą valstybėje. 2005 m. Lietuvos korupcijos barometro duomenimis, korupcijos indeksas švietimo srityje yra 3,0. Vadinasi, tai yra akivaizdi problema (Pruskus, 2007, p. 65).

Lietuvoje vis labiau į antikorupcijos politiką įtraukiamos ir aukštosios, ir bendrojo lavinimo mokyklos. Būdamos labiau priklausomos nuo Švietimo ir mokslo ministerijos mokymo ir ugdymo turinio formavimo, bendrojo lavinimo mokyklos jau ne pirmus metus planuoja ir įgyvendina antikorupcines programas. Moksleiviai raginami dalyvauti piešinių konkursuose, projektuose, siūlomoms mokyklinėms ugdymo programoms, kurių tikslas – antikorupcinis švietimas. Jau turima ir gerosios praktikos pavydžių: Varėnos rajono mokyklų mokiniai aktyviai dalyvavo atvirukų ir piešinių konkurse „Aš – prieš korupciją“, skirtame Tarptautinei antikorupcijos dienai paminėti (Antikorupcijos diena, 2012), Kaune Švietimo ir ugdymo skyriaus iniciatyva 2010 m. vyko antikorupcijos žinių ir kūrybos konkursas „Būk sąžiningas“ (Paroda antikorupcijos tema, 2010), 2010 m. gruodžio 15 d. Kauno miesto savivaldybėje vyko Kauno bendrojo lavinimo mokyklų pirmieji debatai antikorupcijos tema (Debatų konkursas antikorupcijos tema, 2010).

Į antikorupcijos politiką, be moksleivių, įtraukiami ir studentai: 2010 m. vasarą buvo surengta Antikorupcijos vasaros mokykla (organizatoriai – Transparency International).

1.5.1. Antikorupcija aukštojoje mokykloje

Antikorupcija aukštojoje mokykloje yra ne tik reikalinga, bet ir naudinga, nes jos įgyvendinimas skatina skaidrumo didinimą papildomuose ir pagrindiniuose aukštųjų mokyklų procesuose, padeda ugdyti akademinės bendruomenės narių vertybes, kurios reikalingos atliekant savo pareigas ir naudojantis savo teisėmis. Svarbu ir tai, kad aukštąsias mokyklas baigę studentai įsidarbina tiek privačiame, tiek viešajame sektoriuje, todėl, ugdant jų nepakantumą korupcijai, ateityje galima sumažinti korupcijos lygį valstybės lygmeniu.

Korupcija aukštajame moksle gali įgauti daugybę formų: kyšininkavimas priėmimo procese, papirkinėjimas dėl egzamino įvertinimo ir kt. (Osipian, 2006, p. 5).

Norint aptarti antikorupciją aukštosiose mokyklose, būtina atlikti dokumentų analizę. Tuo tikslu išanalizuota Švietimo ir mokslo ministerijos kovos su korupcija strategijos programa, kitas dokumentas. Žinoma, čia bendrieji teises aktai susiję su aukštosiomis mokyklomis, tačiau leidžiantys padaryti išvadą apie juose pateiktas antikorupcines priemones ir kitus aspektus, užtikrinančius kovą su korupcija aukštosiose mokyklose.

Švietimo ir mokslo ministerijos kovos su korupcija strategijos programos (2003) siekis yra užtikrinti švietimo, mokslo ir studijų sričių veiklos skaidrumą, atvirumą, teisinių ir antikorupcinių principų laikymąsi, ilgalaikėmis priemonėmis bei procedūromis užkirsti kelią

korupcijos atsiradimui ir plėtrai, sumažinti korupcijos lygį mokymo organizavimo ir švietimo administravimo srityse.

Vienas iš įgyvendinamų tikslų susijęs būtent su aukštuoju mokslu. Įgyvendinimo tikslas – diegti antikorupcinio ugdymo pagrindus bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose, gimnazijose ir aukštosiose mokyklose, o priemonė – plėtoti antikorupcinį aukštųjų mokyklų studentų ugdymą. Įgyvendinant priemonę, buvo atlikti tokie veiksmai:

- rekomendacija aukštosioms mokykloms, kad papildytų studijų programas antikorupcinio ugdymo moduliais (pvz., Šiaulių universitete yra studijų dalykas „Korupcija ir antikorupcinė politika“);
- parengtos studentų mokslinių darbų antikorupcine tema konkurso sąlygos;
- organizuotas aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų konkursas „Skaidrios studijos“ (<http://www.lss.lt/archyvas-30/lt/konkurse----skaidrios-studijos----studentu-lupomis-apie-akademine-korupcija-116.html>).

Lietuvos studentų atstovybių sąjungos 2010–2011 m. veiklos plane numatomi tokie veiksmai:

- aukštųjų mokyklų (dėstytojų) skatinimas nežiūrėti pro pirštus į nesąžiningus studentus ir tokiu būdu skatinti studentų mąstymą;
- išrinkti ir pagerbti dėstytojus, kurie naudojami inovatyviais ir šiuolaikiškais egzaminų laikymo metodais ir kt.

Labai svarbi yra dėstytojų nuomonė apie korupciją ir jos atsiradimą aukštosiose mokyklose, nes numatyti veiksmai gali būti neefektyvūs, jei dėstytojai nepitaria antikorupcijos politikai. Dėl to tokie antikorupcijos veiksmai kaip skatinimas nežiūrėti pro pirštus į nesąžiningus studentus gali padėti tik iš dalies. Dėstytojų pagerbimas dėl jų šiuolaikiškų metodų taip pat nėra labai efektyvi antikorupcijos priemonė. Kiekvieno veiksmo reikšmingumas priklauso nuo situacijų, aplinkybių, dėstytojų, administracijos nuostatų ir pan.

1.6. Korupcijos prevencijos priemonės ir antikorupcinis švietimas

Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, antikorupcinę sistemą parodo ją apibrėžiantys teisės aktai, antikorupcinei politikai įgyvendinti numatytos struktūros ir organizacijos, sudaryti ir vykdomi antikorupcinių priemonių planai, poveikio analizė. Apžvelgus tarptautinius, nacionalinius teisės aktus ir sukurtas struktūras matyti, kad švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje sukurta gana palanki terpė vykdyti antikorupcines programas, plėtoti kovos su korupcija veiklą.

1.6.1. Korupcijos prevencijos priemonės

Korupcijos prevencija yra gana naujas, bet vis daugiau dėmesio sulaukiantis reiškinys Lietuvoje. Kaip teigia A. Vaisvalavičiūtė (2007, p. 75), nors antikorupcija yra naujas reiškinys, tačiau yra sukurtų gana daug sistemų ar siūlymų, kaip įgyvendinti antikorupcijos sistemą įvairiose srityse. Honkonge atlikti antikorupciniai veiksmai pagrindžia argumentą, kad kova su korupcija turėtų būti ne savitiksliis dalykas, bet orientacinis principas, pagal kurį būtų reformuojama miesto administracija (Abaroa, Klitgaard, Parris, 2005, p. 27).

Bendrosios antikorupcinės priemonės. Korupcija yra dinamiškas reiškinys, todėl tinkamiausias būdas užkirsti kelią korupcijai yra sukurti metodus, kurie taip pat būtų dinamiški ir grindžiami įrodymais (Global Programme..., 2002). O J. Palidauskaitė (2008, p. 105) teigia, kad kovojant su korupcija turi būti sukurti griežti priežiūros ir kontrolės mechanizmai, ištobulinti tyrimo mechanizmai konfliktams ir trūkumams atskleisti, numatytos didelės bausmės. Viena iš priemonių kovai su korupcija yra sukurti strategiją, kurios pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas korupcinėms sistemoms, o ne (tik) korumpuotiems asmenims, ir ši strategija neturėtų būti pradama ar baigiama moralizavimu apie etiką ar apie tai, kad reikia priimti naują nuostatą korupcijos, kaip reiškinio, atžvilgiu (Klitgaard et al., 2005).

Kitas metodas kovojant su korupcija yra vidinė kontrolė (darbuotojo ir organizacijos), aiškus asmeninės atsakomybės nustatymas (Palidauskaitė, 2008, p. 105), kai kiekvienas organizacijos darbuotojas jaučiasi atsakingas ir padeda kontroliuoti kitų darbuotojų veiklą, taip užkirsdamas kelią korupcijai atsirasti. G. Steponavičienė (2005, p. 165) teigia, kad vienintelis veiksmingas būdas sumažinti korupcijos lygį yra sąlygų, sudarančių galimybes korupcijai atsirasti, eliminavimas. Visos kitos priemonės (pareigūno elgesio kontrolės stiprinimas ar post factum veiksmai) kovoja tik su korupcijos pasekmėmis, bet ne su priežastimis. Autorė teigia, kad norint efektyviausiai pakeisti esamą situaciją reikia identifikuoti pagrindinius veiksnius, skatinančius korupcijos atsiradimą.

J. Palidauskaitė (2005, p. 33) teigia, kad atsakomybė ir atskaitomybė gali užkirsti kelią korumpuotai veikai. Mokslininkė išskiria tris elementus, svarbius kovojant su korupcija. Šiuos elementus ji įvardija kaip „tris banginius“: teisminis persekiojimas, korupcijos prevencija ir antikorupcinis švietimas. Šiuos antikorupcinius veiksmus atlieka ir LR Specialiųjų tyrimų tarnyba.

Antikorupcinė politika turi būti kuriama bendromis parlamento, vykdomosios valdžios, teisminės valdžios, generalinių auditorių, valstybės tarnybos, žiniasklaidos, antikorupcinės agentūrų, pilietinės visuomenės ir kitų institucijų pastangomis, numatant reformuotinas sritis, pasiskirstant atsakomybę ir nuolat įvertinant pasiekimus (Palidauskaitė, 2005, p. 34).

Valdžia be pilietinės visuomenės ir verslo atstovų įsitraukimo nepajėgi įveikti korupcijos. Nesvarbu, kokios yra kuriamos antikorupcijos priemonės. Svarbu pažymėti tai, kad veiksmingos jos bus tada, kai bus taikomos su kitomis priemonėmis ir įgyvendinamos strategiškai ir nuosekliai (Global Programme..., 2002).

O J. Piliponytė (2006, p. 90) išskiria keturias antikorupcines mokyklas: visuotinė, orientuota į valstybę, orientuota į visuomenę, kritinė. Visų šių mokyklų esmė ta, kad kiekviena antikorupcijos sistema yra kuriama tikslingai, t. y. kuriama atskirai grupei, nes kiekviena grupė korupciją gali suvokti kitaip, ir tai kartu lemia priemonių parinkimą.

STT išleistame leidinyje „STT šiandien ir rytoj“ teigiama, kad efektyvi kova su korupcija prasideda nuo korupcijos grėsmės visuomenei – jos saugumui, pagrindinėms žmogaus teisėms, skaidriai ir atvirai verslo aplinkai – suvokimo.

Pasak J. Palidaukaitės, A. Vaisvalavičiūtės (2005, p. 287), tinkamiausias būdas kovojant su korupcija yra pilietinės visuomenės įtraukimas į kovą, šis būdas padeda vyriausybėms taikyti antikorupcines priemones ir propaguoti nepakantumą korupcijai visuose visuomenės sluoksniuose.

Vieni iš svarbiausių šaltinių kovojant su korupcija yra Nacionalinė kovos su korupcija programa ir LR korupcijos prevencijos įstatymas, kuriuose pateiktos bendros priemonės, taikomos visoms sritims, kovojančioms su korupcija.

Nacionalinėje kovos su korupcija programoje (2009) korupcija suvokiama kaip sisteminis reiškiny, su kuriuo galima kovoti tik įgyvendinant kompleksines priemones, todėl ir visa korupcijos kontrolės ir prevencijos veikla turėtų būti susijusi su teisės aktų kolizijų ir spragų šalinimu, sudarančių prielaidas valstybės tarnautojams ar kitiems asmenims turėti materialinės ar kitokios naudos, atlikti žalingus visuomenei veiksmus ar susilaikyti nuo naudingų visuomenei veiksmų.

Remiantis šios programos stebėsenos išvadomis galima teigti, kad programos tikslams pasiekti visos programoje numatytos priemonės buvo suskirstytos į 3 pagrindinius blokus:

- korupcijos prevencijos;
- korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų tyrimo;
- visuomenės antikorupcinio švietimo.

Iš Programos priemonių plane 2009–2010 m. I pusmečio laikotarpiu numatytų įgyvendinti 64 priemonių visiškai įvykdytos tik 28, iš dalies įvykdytos 19, o neįvykdyta 17 priemonių.

LR korupcijos prevencijos įstatyme (2002) pateiktos šios antikorupcijos priemonės:

6 lentelė

Korupcijos prevencijos priemonės

<i>Antikorupcijos priemonės</i>	<i>Apibūdinimas</i>
1) korupcijos rizikos analizė	Valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos analizė antikorpuciniu požiūriu Vyriausybės nustatyta tvarka bei motyvuotos išvados dėl kovos su korupcija programos parengimo ir pasiūlymų dėl programos turinio pateikimas, kitų korupcijos prevencijos priemonių rekomendavimas už jų įgyvendinimą atsakingoms valstybės ar savivaldybių įstaigoms.
2) kovos su korupcija programos	Kovos su korupcija programos: Lietuvos Respublikos nacionalinė, šakinės, institucinės ir kitos.

	Nacionalinę kovos su korupcija programą rengia, jos įgyvendinimą organizuoja ir kontroliuoja vyriausybė, dalyvaujant STT. Šakines, institucines ir kitas kovos su korupcija programas rengia valstybės ir savivaldybių bei nevyriausybinių organizacijos, kurios Nacionalinėje kovos su korupcija programoje ir kituose norminiuose aktuose įpareigtos tokias programas parengti.
3) teisės aktuose įtvirtinto ar teisės aktų projektais numatomo teisinio reguliavimo poveikio korupcijos mastui vertinimas (teisės aktų ar jų projektų antikorupcinis vertinimas)	Teisės aktą, reglamentuojantį visuomeninius santykius, kuriuose yra didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, rengianti ar priimanti valstybės ar savivaldybės įstaiga privalo atlikti teisės akto projekto antikorupcinį vertinimą ir išnagrinėti kitų valstybės ar savivaldybių įstaigų atliktą teisės akto projekto antikorupcinį vertinimą. Galiojančių teisės aktų antikorupcinis vertinimas atliekamas atsižvelgiant į jų taikymo praktiką ir pateikiamas juos priėmusiai ar jų priėmimą inicijavusiai valstybės ar savivaldybės įstaigai.
4) informacijos apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, pateikimas	Ši priemonė skirta, kad siekiantis eiti arba einantis pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje asmuo būtų nepriekaištingos reputacijos.
5) informacijos pateikimas valstybės tarnautojų ir juridinių asmenų registrams	Valstybės tarnautojų registru ir juridinių asmenų registru pateikiama informacija apie valstybės tarnautojus ar juridinius asmenis, kurie įsiteisėjusiu galutiniu teismo nuosprendžiu yra pripažinti padarę korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas.
6) visuomenės švietimas ir informavimas	Antikorupcinis visuomenės švietimas vykdomas kaip neatskiriama visuomenės švietimo dalis siekiant puoselėti asmens dorovę, ugdyti pilietiškumą, asmens teisių ir pareigų visuomenei, Lietuvos valstybei sampratą ir užtikrinti korupcijos prevencijos tikslų įgyvendinimą.
7) nustatytų korupcijos atvejų paviešinimas	Asmens, padariusio teisės aktuose numatytus korupcinius pažeidimus, tapatybės atskleidimas.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR korupcijos prevencijos įstatymu

Remiantis LR korupcijos prevencijos įstatymu, korupcijos rizikos analizė apima ir korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo metodą. Šio metodo tikslas yra padėti tinkamai atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą valstybės ar savivaldybės institucijose ar įstaigose ir išskirti veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. Kitaip tariant, jei valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos srityse egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, tai tada atliekama korupcijos rizikos analizė.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo metodikose (2003) korupcijos pasireiškimo tikimybė yra prielaida, kad, valstybės ar savivaldybės įstaigai įgyvendinant jai nustatytus uždavinius, gali kilti pavojus pasireikšti korupcijai padarant korupcinio pobūdžio nusikalstamas ir kitas su korupcija susijusias veikas.

LR korupcijos prevencijos įstatyme numatyti tokie kriterijai: pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, veikla susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu, naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija ir kt. Pagal šiuos kriterijus vertinama, ar valstybės arba savivaldybės įstaigos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė.

STT pateikia veiksnius, į kuriuos atkreipiamas dėmesys, atliekant korupcijos rizikos analizę: motyvuota korupcijos tikimybės vertinimo išvada ir su tuo susijusi informacija; sociologinių tyrimų duomenys; galimybė vienam darbuotojui priimti sprendimus dėl valstybės lėšų ir kito turto; darbuotojų ir padalinių atstumas nuo centrinio padalinio; darbuotojų savarankiškumas priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskrecija (valstybės tarnautojo ar įstaigos teisė spręsti klausimą savo nuožiūra); darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygis ir kt.

Korupcijos prevencijos priemonė yra kovos su korupcija programos, apimančios tiek nacionalines, tiek šakines ir institucines kovos su korupcija programas. Kiekvieno lygmens programos reguliuoja skirtingus dalykus, pvz., institucines kovos su korupcija programas rengia ir įgyvendina valstybės ar savivaldybių įstaigos, kuriose buvo atlikta korupcijos rizikos analizė ir pasiūlyta parengti tokią programą, o šakinės apima kelių valstybės ar savivaldybių įstaigų veiklos sritis.

Svarbu pabrėžti, kad efektyviai sukurta prevencijos programa paskatins vadovus šviesti savo darbuotojus, padės rasti sritis, kuriose galėtų atsirasti korupcija, sumažinti jos pasireiškimo galimybes. Svarbus ir etikos kodeksas, kuris turėtų spręsti ir vidaus, ir išorės problemas (Chan, 2012).

Remiantis analizuojamu įstatymu, teisės akto projekto rengėjas atlieka teisės akto projekto antikorpucinį vertinimą, jeigu rengiamame teisės akte numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, susijusius su valstybės ar savivaldybių turto patikėjimo teisės perleidimu, valstybės ar savivaldybių turto nuosavybės ar valdymo teisės perleidimu privatiems asmenims, valstybės ar savivaldybių biudžetų pajamų ar išlaidų didinimu ar mažinimu dėl valstybės ar savivaldybių funkcijų vykdymo perdavimo valstybės ar savivaldybių įmonėms, viešosioms įstaigoms ar privatiems asmenims, subsidijų, dotacijų, kompensacijų, rentų, pašalpų, premijų ir kitų išmokų mokėjimu iš valstybės ar savivaldybių biudžetų ir kt.

Tokia priemonė kaip informacijos apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, pateikimas taikoma tada, kai STT gauna raštišką ir motyvuotą prašymą iš skiriančio ar paskyrusio įstaigos vadovo ar valstybės politiko.

Be LR korupcijos prevencijos įstatyme išvardytų priemonių, yra ir kitokių priemonių, mažinančių korupciją. J. Piliponytė (2005, p. 8) teigia, kad vienas efektyviausių korupcijos kontrolės ir prevencijos mechanizmų yra *korupcijos diagnostika*, padedanti nustatyti pažeidžiamiausias korupcijos sritis ir tuo prisidedanti prie veiksmingų antikorpucinių programų kūrimo. J. Piliponytė išskiria tris lygmenis: tarptautinį, nacionalinį ir vietos savivaldos. Kiekviename lygmenyje atliekama korupcijos diagnostika pagal tam tikrus tyrimo metodus: korupcijos suvokimo indeksą, kyšių mokėtojų indeksą, Lietuvos korupcijos žemėlapi ir kt.

Apibendrinant galima pastebėti, kad įstatymuose ir kituose šaltiniuose aptinkama įvairių antikorpucinių priemonių. Įtakos gali turėti tokie aspektai kaip skirtingos institucijų veiklos sritys, galimybės, situacijos. Empirinėje dalyje pateikiama apklaustųjų nuomonė apie antikorpucines priemones tinkančias Šiaulių universitetui kaip švietimo institucijai. Vis dėlto yra antikorpucinių priemonių, bendrų visoms institucijoms, nepaisant jų statuso: rizikos analizės atlikimas, teisės aktų vertinimas antikorpucinių požiūrių ir darbuotojų švietimas ir informavimas. Galima teigti, kad paminėtos priemonės yra bazinės antikorpucinės priemonės.

1.6.2. Antikorpucinio švietimo poreikis ir priemonių įvairovė

Vienas iš būdų mažinti korupcijos lygį visose srityse yra antikorpucinis švietimas. Norint užkirsti kelią korupcijai, visų pirma reikia pakeisti visuomenės nuostatas šio reiškinio atžvilgiu, įdiegti sąžiningumo, pagarbos ir kitus principus, formuoti kitokį požiūrį į korupciją.

Antikorpucinis švietimas visuomenei yra vienas iš svarbių kovos su korupcija strategijos elementų. Informuota visuomenė veiksmingiau kovoja su korupcija, antikorpucinis visuomenės švietimas ugdo asmenų suvokimą apie jų teises ir pareigas. Antikorpucinis švietimas padeda stiprinti asmenų vertybes, netoleruoti korupcijos. Labai svarbus yra jaunimo antikorpucinis švietimas, nes jauni žmonės yra šalies ateitis, būsimi valstybės tarnautojai, politiniai lyderiai. Jų švietimas taip pat yra vienas iš strategijos elementų. Skleisti informaciją apie korupcijos žalą galima įvairiai, pvz., integruojant į mokymo dalykus (Anti-corruption education, 2012).

Pasak A. Vaisvalavičiūtės (2007, p. 75), švietimas yra viena aktyviausių socialinių sričių, kurios veikla gali teigiamai veikti korupcijos prevenciją. Kuriant skaidrią visuomenę reikia pradėti nuo švietimo programų, apimančių šeimą, bendrojo lavinimo mokyklas, aukštąsias mokyklas ir kt. Užuo kovojus su korupcijos pasekmėmis, būtina vykdyti prevenciją ir šviesti visuomenę ne tik identifikuojant korupcijos žalą, bet ir nurodant pasipriešinimo jai galimybes (Vaisvalavičiūtė, 2007, p. 75).

Antikorpucinis švietimas turi būti plėtojamas ne vien labiausiai, visuomenės nuomone, korumpuotose institucijose, bet ir informuojant apie šio reiškinio žalą bei padarinius visą visuomenę (Palidauskaitė, Vaisvalavičiūtė, 2005, p. 289). Mokslininkės siūlo antikorpucinį švietimą skirti į specifinį, kuris būtų orientuotas į konkrečius švietimo vartotojus, į universalus pobūdžio švietimą, kuris apimtų bendro pobūdžio informaciją (kas yra korupcija, kodėl ji smerktina ir kaip galima su ja kovoti), sėkmingus kovos su korupcija pavyzdžius, ir į bendro pobūdžio švietimą, kai antikorpucinio švietimo priemonės gali būti derinamos su konkrečiai auditorijai (pvz., jaunimui) skiriamais renginiais.

STT daug prisideda prie antikorpucinio švietimo. Būtent šios tarnybos tikslas yra vaikų, jaunimo, valstybės tarnautojų antikorpucinis švietimas. STT rengia mokymus antikorpucinio

švietimo temomis valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų tarnautojams, politikams, teisėsaugos institucijų pareigūnams, bendradarbiauja su studentų atstovybėmis ir jaunimo organizacijomis, kartu su įvairių Lietuvos mokyklų mokytojais ir moksleiviais organizuoja antikorupcinius renginius.

2009 m. pirmąjį pusmetį skaitytos antikorupcinės paskaitos 23 valstybės ir savivaldybės institucijose, 2010 m. pirmąjį pusmetį – 52. 2009 m. pirmąjį pusmetį STT parengė ir išplatino 55 informacinius pranešimus apie kovos su korupcija aktualijas, 2010 m. pirmąjį pusmetį – 252 informacinius pranešimus apie kovos su korupcija aktualijas. Remiantis pateiktais duomenimis galima daryti prielaidą, kad STT skiria daug dėmesio antikorupciniam švietimui.

Antikorupcinio švietimo bendrojo lavinimo mokyklose tikslas yra ugdyti moksleivių vertybines nuostatas ir plėtoti gebėjimus, būtinus jaunų žmonių pilietinei antikorupcinei pozicijai formuoti. Antikorupcinio švietimo aukštosiose mokyklose tikslas – ugdyti vertybines nuostatas, plėtoti gebėjimus, reikalingus formuoti jaunų žmonių pilietinę antikorupcinę poziciją, teikti žinių apie korupcijos fenomeną, problemas ir jų sprendimo galimybes.

Nacionalinėje kovos su korupcija programoje kaip vienas iš uždavinių yra numatytas antikorupcinis švietimas. Šis uždavinys apima antikorupcinės informacijos rengimą ir skelbimą per TV ir radijo programas, Tarpžinybinės komisijos kovai su korupcija koordinuoti išvažiuojamuosius posėdžius, susitikimus su visuomene, parengtų antikorupcinio ugdymo metodinių priemonių įdiegimą į bendrojo lavinimo ir profesines mokyklas.

Apibendrinant galima teigti, kad antikorupcinis organizacijos bendruomenės narių švietimas vykdomas kaip neatskiriama švietimo dalis, siekiama puoselėti asmens dorovę, ugdyti asmens teises ir pareigas kitų narių atžvilgiu, užtikrinti antikorupcijos tikslų įgyvendinimą. Kokias antikorupcines priemones pasirinkti, turi nuspręsti pati organizacija, atsižvelgdama į bendruomenės poreikius, galimybes jas įgyvendinti.

1.6.3. Antikorupcinis planas kaip būtina antikorupcinės sistemos dalis

LR korupcijos prevencijos įstatyme aiškiai įvardijama, kad antikorupcijos programa ir veiklos planas yra viena iš antikorupcinių priemonių. Kadangi priemonės įeina į bendrą antikorupcinę sistemą, tai svarbu išanalizuoti, kaip Švietimo ir mokslo ministerija, švietimo įstaigos apibrėžia antikorupcijos programą ir planą.

LR švietimo ir mokslo ministerijos antikorupcijos programa sukurta ir nepakeista yra nuo 2002 m., numatytos veiklos jau įgyvendintos prieš kelerius metus, todėl ją analizuoti būtų neadekvatu.

Kaip numato LR korupcijos prevencijos įstatymas, nebūtinai reikia kurti antikorupcijos programą ir veiklos planą, galima tiesiog sukurti antikorupcinių priemonių planą.

Kadangi svarbu teoriškai apibrėžti, kokios dalys turėtų sudaryti (remiantis institucijų pavyzdžiais) antikorupcijos programą ir / arba veiklos planą, buvo atsitiktinai parinktos bendrojo lavinimo mokyklos, darželiai, muzikos mokykla. Kadangi tyrimo objektas yra sistema Šiaulių universitete, o Šiaulių universitetas yra švietimo įstaiga, tai logiška, kad analizei pasirinktos švietimo įstaigos (universitetų ar kolegijų veiklos planų ar programų nebuvo rasta).

Svarbu pažymėti, kad trijų iš penkių mokyklų antikorupcines programas galima rasti prieduose (žr. 2, 3, 4 priedus). Kitų dviejų įstaigų programų nebuvo galima rasti kaip dokumento, bet jos yra skelbiamos šių įstaigų internetiniuose puslapiuose.

Analizei atsitiktine tvarka buvo paimti šie regionai: Plungės, Kazlų Rūdos, Mažeikių, Joniškio, Visagino. Kadangi nėra išskiriama, kurios mokyklos sukurta programa yra veiksminga, todėl mokyklos ir nebuvo renkamos pagal kokius nors kriterijus. Analizuojamos šių mokyklų korupcijos prevencijos programos, veiklos planai: Prūsalių mokykla-darželis, Jankų pagrindinė mokykla, Krakių pagrindinė mokykla, Gaižaičių pagrindinė mokykla ir Visagino Česlovo Sasnausko muzikos mokykla (įsidėmėtina, kad muzikos mokykla siekia ugdyti nepakantumą korupcijai ir kurti skaidrią aplinką).

Analizuojant programas buvo atsižvelgta į kriterijus, kuriuos galima matyti 7 lentelėje.

7 lentelė

Korupcijos prevencijos programų analizės kriterijai

NR.	KRITERIJAI
1.	Programos tikslas
2.	Programos strateginės kryptys
3.	Tikslai
4.	Uždaviniai
5.	Principai
6.	Veiklos planas (yra ar nėra)
7.	Veiklos plano turinys (jei yra). Įgyvendinimo tikslai, priemonės, veiksmai, laikotarpis, atsakingi asmenys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Analizuojant pirmą kriterijų – programos paskirtį – galima matyti, kad trijose mokyklose paskirtis sutampa, t. y. siekiama mažinti galimybes atsirasti korupcijai ir užtikrinti skaidresnę mokyklos darbuotojų veiklą. Kitose mokyklose programos tikslas yra intensyvinti korupcijos prevenciją bei atskleisti ir šalinti priežastis (žr. 8 lent.).

8 lentelė

Mokyklų korupcijos prevencijos programų tikslai

Mokyklos	Programos paskirtis / tikslas
<i>Prūsalių mokykla-darželis</i>	Korupcijos prevencijos programa skirta korupcijos prevencijai ir korupcijos pasireiškimo galimybėms mažinti Prūsalių mokykloje-darželyje. Programa padės vykdyti kryptingą korupcijos prevencijos politiką, užtikrinti skaidresnę, veiksmingesnę ir viešesnę mokyklos-darželio darbuotojų veiklą.
<i>Jankų pagrindinė mokykla</i>	Korupcijos prevencijos programa skirta užtikrinti korupcijos prevenciją ir sumažinti korupcijos pasireiškimo

	tikimybę mokykloje. Programa padės vykdyti kryptingą korupcijos prevencijos politiką, užtikrinti skaidresnę, viešesnę ir veiksmingesnę mokyklos veiklą.
<i>Krakių pagrindinė mokykla</i>	Korupcijos prevencijos programa skirta korupcijos prevencijai ir korupcijos pasireiškimo galimybėms mažinti Mažeikių r. Krakių pagrindinėje mokykloje. Programa padės vykdyti kryptingą korupcijos prevencijos politiką, užtikrinti skaidresnę, veiksmingesnę ir viešesnę mokyklos darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, veiklą.
<i>Gaižaičių pagrindinė mokykla</i>	Programos paskirtis – užtikrinti Joniškio rajono Gaižaičių pagrindinės mokyklos 2010–2011 metų korupcijos prevencijos programos tęstinumą, intensyvuoti korupcijos prevenciją, šalinti prielaidas korupcijai atsirasti ir plisti mokykloje.
<i>Visagino Česlovo Sasnausko muzikos mokykla</i>	Antikorupcinės programos tikslas – atskleisti ir šalinti priežastis bei prielaidas korupcijai įstaigoje atsirasti ir plisti.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Visose atrinktose mokyklose programų strateginės kryptys yra tokios pačios:

- korupcijos prevencija;
- antikorupcinis švietimas ir informavimas.

Kiekvienos mokyklos programoje numatyti tikslai ir uždaviniai tiems tikslams pasiekti.

Išanalizavus visų pasirinktų mokyklų programose numatytus tikslus galima pateikti *bendrus tikslus*:

- mažinti korupcijos pasireiškimo galimybes;
- užtikrinti skaidrią ir veiksmingą mokyklų veiklą;
- ugdyti antikorupcines nuostatas;
- formuoti pilietinę antikorupcinę poziciją ir didinti teisinį sąmoningumą;
- įgyvendinti antikorupcinio ugdymo programą;
- sustiprinti korupcijos prevenciją, taisyti teisės aktų, procedūrų, kitų veiklos sričių spragas, dėl kurių gali atsirasti sąlygos korupcijai.

Dominuojantys programų uždaviniai:

- užtikrinti programos įgyvendinimą;
- didinti antikorupcinio švietimo sklaidą;
- užtikrinti antikorupcinę kontrolę.

Iš penkių pasirinktų mokyklų tik dviejų mokyklų programose buvo numatyti principai, kuriais vadovaujamosi įgyvendinant korupcijos prevenciją: tai teisėtumo, visuotinio privalumo, sąveikos, pastovumo principai.

Norint įgyvendinti programoje numatytus tikslus ir uždavinius reikia sukurti ir atitinkamą veiklos planą. Tokiu planų nebuvo dviejų mokyklų korupcijos prevencijos programose.

Remiantis LR švietimo ir mokslo ministerijos sukurta kovos su korupcija programa buvo analizuojami mokyklų veiklos planai.

9 lentelė

Mokyklų korupcijos prevencijos veiklos planų struktūrinės dalys

Mokyklos	Veiklos plano struktūros dalys				
	Tikslai	Priemonės	Veiksmai	Įgyvendinimo laikas	Atsakingi asmenys
<i>Jankų pagrindinė mokykla</i>	nėra	nėra	yra	yra	Yra
<i>Krakių pagrindinė mokykla</i>	nėra	yra	nėra	yra	Yra
<i>Gaižaičių pagrindinė mokykla</i>	nėra	yra	nėra	yra	Yra

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Pirmosios ir antrosios mokyklų veiklos planuose numatyti dalyviai ir laukiami rezultatai. Mokykloms svarbiausia buvo numatyti priemones, atsakingus asmenis ir laikotarpį. O kitos dalys neišskirtos kaip svarbios (žr. 9 lent.).

Analizuojant programas labai svarbios yra veiklos plane numatytos priemonės, kadangi atlikus tyrimą bus siekiama sukurti antikorpacinį veiklos planą aukštosioms mokykloms. Dominavo tokios antikorpacinės priemonės:

- programos pristatymas;
- integravimas į mokomuosius dalykus;
- viešas planuojamų pirkimų skelbimas;
- metinių ataskaitų, ataskaitų apie finansų kontrolę rengimas;
- susitikimų su STT darbuotojais organizavimas, Tarptautinės antikorpacijos dienos minėjimas (piešinių, rašinių konkursai, diskusijos ir kt.).

Gana įdomios priemonės, kurios iš dalies tiktų ir aukštosioms mokykloms, yra šios:

- darbuotojų pareigybių peržiūrėjimas ir, esant būtinybei, įtraukimas į jas antikorpaciniu požiūriu svarbių nuostatų ir teisinės atsakomybės priemonių;
- skundų, pranešimų ar kitais būdais gautos informacijos dėl galimų korupcinio pobūdžio veikų tyrimas.

Tik vienos mokyklos antikorpaciniame veiklos plane kaip priemonė buvo įtrauktas šis veiksmas – paskirti asmenį, atsakingą už korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo organizavimą ir kontrolės vykdymą.

Tai labai svarbi priemonė, kadangi jei bus sukurtas planas, o nebus už jį atsakingo asmens, tai tada nėra tikslo ir kurti tokio plano, nes tai bus neefektyvu ir neveiksminga. Kuriant aukštosioms

mokyklos planą, ši priemonė būtinai bus įtraukta. Kontrolė ir organizavimas – svarbūs veiksniai norint pasiekti, kad sukurta sistema ar planas duotų laukiamų rezultatų.

Išanalizavus keletą antikorupcinės veiklos planų galima pastebėti ir trūkumų. Vienas iš trūkumų yra tai, kad ne visose programose numatyti principai, o tai labai svarbu. Principų nustatymas yra vienas iš skaidrumo žingsnių. Kitas trūkumas – ne visose programose numatyti planai. Viena iš hipotezių gali būti tokia, kad mokyklos vadovaujasi Nacionaline kovos su korupcija programa ir nekuria savo veiklos planų.

Dar vienas pastebėtas trūkumas – nėra sukonkretintos priemonės. Kaip vieną iš pavyzdžių galima pateikti vienos mokyklos priemonę – piešinių konkursą. Tai labai abstraktu, nėra aptarta konkurso piešinių tema. Kiekvieną priemonę reikia gerai apmąstyti ir kuo tiksliau apibrėžti, kad būtų aišku ir dalyviams, ir vykdytojams.

Kitos priemonės nėra naujos, pvz., paminėti Tarptautinę antikorupcijos dieną ar pasikviesti STT darbuotoją. Tokias pavienes priemones taiko ir aukštosios mokyklos. Taip daro ir Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultetas.

Apibendrinant galima teigti, kad išvardintos švietimo įstaigos turi ne tik antikorupcijos programas, bet ir planus. Dominuoja tokia veiklos plano struktūra: tikslai, uždaviniai, priemonės, dalyviai, atsakingi asmenys, terminai, finansavimas. Taip pat numatomi vertinimo kriterijai, rodikliai, rezultatai, kurie leidžia tobulinti antikorupcijos programą ir / ar veiklos planą.

1.7. Antikorupcinės sistemos teorinė SSGG analizė

Apibendrinant visą teorinę dalį galima išskirti tokias antikorupcinės politikos aukštojoje mokykloje stiprybes, silpnybes, galimybes, grėsmes.

Stiprybės

Išsami teisinė bazė korupcijos prevencijos srityje. Tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu teisės aktų yra daug: Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją, Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos, Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos; nacionaliniu lygmeniu – LR korupcijos prevencijos įstatymas, Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas, LR baudžiamasis kodeksas. Be išvardytų teisės aktų, yra ir Nacionalinė korupcijos prevencijos programa.

Kiekvienas teisės aktas, padedantis taikyti tam tikras prevencijos priemones, numato institucijas, tiesiogiai atsakingas už korupcijos prevenciją. Kiti teisės aktai apibrėžia korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Kaip vienas iš pavyzdžių galėtų būti viešųjų pirkimų sritis. Vykdydama Lietuvos Respublikos Seimo ir Vyriausybės patvirtintas kovos su korupcija priemones, Viešųjų pirkimų tarnyba kas dveji metai rengia sektorinę antikorupcinę programą (Viešieji pirkimai, 2008). Tačiau poįstatyminių aktų, detalizuojančių antikorupcinės politikos įgyvendinimą, trūksta.

Vis dažniau į antikorupcinę veiklą įtraukiami ne tik universitetai, bet ir mokyklos. Kaip jau buvo minėta, švietimo sektorius yra svarbus kovojant su korupcija, tačiau kai švietimo sistema pati yra korumpuota, tada kaip moksleiviai, ir studentai gali mokytis apie vertybes, kuriomis grindžiama skaidri ir atskaitinga visuomenė. Lietuvoje vis labiau į antikorupcijos politiką įtraukiami ne tik universitetai, bet ir mokyklos. Moksleiviai raginami dalyvauti piešinių konkursuose, projektuose, siūlomos mokyklinės ugdymo programos, kurių tikslas – antikorupcinis švietimas.

Išanalizavus teorinę dalį galima išskirti tokią stiprybę – *skiriamas vis didesnis dėmesys aukštųjų mokyklų studentų antikorupciniam ugdymui.* Švietimo ir mokslo ministerijos kovos su korupcija strategijos programos (2003) siekis yra užtikrinti švietimo, mokslo ir studijų sričių veiklos skaidrumą, atvirumą, teisinių ir antikorupcinių principų laikymąsi, ilgalaikėmis priemonėmis bei procedūromis užkirsti kelią korupcijos atsiradimui ir plėtrai, sumažinti korupcijos lygį mokymo organizavimo ir švietimo administravimo srityse. Mokslinėje literatūroje apibrėžta, kad labai svarbus yra jaunų žmonių antikorupcinis švietimas – vienas iš antikorupcinės sistemos elementų. Mokslininkai išskiria svarbų argumentą, padedantį suprasti, kad antikorupcijos įgyvendinimas aukštosiose mokyklose yra svarbus veiksmas – korupcijos žala yra ilgalaikė.

Silpnybės

Neišsami teisinė bazė aukštosiose mokyklose antikorupcijos srityje. Bendrų teisės aktų, kuriuose būtų įtvirtintos normos, padedančios kovoti su korupcija, yra daug. Tačiau švietimo srityje, tiksliau, aukštosiose mokyklose, jų nėra daug. Net Švietimo ir mokslo ministerijos kovos su korupcija strategijos programa palyginti jau yra sena, nėra jokių pakeitimų nuo 2003 m. Atlikus įvairių aukštųjų mokyklų dokumentų analizę, net nebuvo pateikta teisės aktų, kuriuose būtų galima išvelgti antikorupcinę politiką. Net anksčiau atliktoje Šiaulių universiteto teisės aktų analizėje buvo pastebėta, kad Universitete nėra sukurtų vidinių teisės aktų, susijusių su korupcijos prevencijos sistemos kūrimu.

Siauras bendradarbiavimo su kitomis institucijomis, kovojant su korupcija, spektras. Viena labiausiai bendradarbiaujančių institucijų su aukštosiomis mokyklomis – Specialiųjų tyrimų tarnyba. STT rengia susitikimus su universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų atstovais: supažindina su galimybėmis diegti integruotas antikorupcinio ugdymo programas, rekomenduoja rengti laisvai pasirenkamuosius kursus. Nuo 2005 m. Vilniaus pedagoginiame universitete ir Šiaulių universitete dėstomas antikorupcinio švietimo kursas. 2006 m. Mykolo Romerio universitetas antikorupcinėmis paskaitomis papildė Kriminologijos kurso programą. Bendradarbiaujama su Klaipėdos universitetu dėl antikorupcinio švietimo programų diegimo galimybių. Kauno technologijos universitetas kasmet kviečia STT atstovus į susitikimus su studentais.

STT yra sudariusi bendradarbiavimo sutartį su Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutu (TSPMI), kuria remdamasi STT siūlo TSPMI studentams baigiamųjų darbų temas, atlieka bendrus korupcijos kaip socialinio reiškinių tyrimus. Tokią sutartį STT yra sudariusi ir su Šiaulių universitetu (Antikorupcinis visuomenės švietimas ir informavimas, 2012).

Šiaulių universitetas bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis: Kurtuvėnų regioninio parko direkcija, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Radviliškio rajono savivaldybe, Akmenės rajono savivaldybe ir kt. Su įvairiomis institucijomis užmegzti ryšiai dėl studijų kokybės, studentų praktikos ir pan. Tačiau, be Specialiųjų tyrimų tarnybos, su kitomis institucijomis nėra užmegzta ryšių dėl antikorupcijos užtikrinimo.

Aukštosiose mokyklose nėra sukurta korupcijos prevencijos skyrių, padalinių ar darbo grupių. Analizuojant organizacinę struktūrą buvo išsiaiškinta, kad tokių skyrių ar darbo grupių, kurių tikslas būtų plėsti, užtikrinti antikorupciją aukštojoje mokykloje, nėra. Vidaus audito tarnyba tik atlieka nepriklausomą, objektyvią tyrimo, vertinimo ir konsultavimo veiklą, siekdama užtikrinti Universiteto veiklos gerinimą (Šiaulių universiteto vidaus audito tarnybos nuostatai, 2010).

Kai kuriose aukštosiose mokyklose (ir Šiaulių universitete) veikia Etikos priežiūros komisija, kurios tikslas – tirti ir vertinti Etikos kodekso nuostatų ir normų pažeidimus, siekiant, kad Šiaulių universiteto dėstytojai ir darbuotojai laikytųsi Etikos kodekso nuostatų ir normų (Šiaulių universiteto etikos priežiūros komisija). Tačiau ir ši komisija nėra sukurta, kad tiesiogiai užtikrintų antikorupcijos politikos įgyvendinimą.

Lietuvoje tik keletą institucijų veikla tiesiogiai susijusi su antikorupcine politika. Kadangi anksčiau buvo analizuojama organizacinė struktūra, tai paaiškėjo, jog pagrindinės institucijos, tiesiogiai susijusios su antikorupcine politika, yra Specialiųjų tyrimų tarnyba ir Transparency International skyrius Lietuvoje. Kitos institucijos (Vyriausybė, Seimas ir kt.), antikorupcinius veiksmus atlieka šalia savo pagrindinių funkcijų.

Nėra sukurta korupcijos prevencijos strategija aukštosiose mokyklose. Honkonge atlikti antikorupciniai veiksmai pagrindžia argumentą, kad kova su korupcija turėtų būti ne savitiksliis dalykas, bet orientacinis principas, pagal kurį būtų reformuojama miesto administracija (Abaroa, Klitgaard, Parris, 2005, p. 27). Korupcija yra dinamiškas reiškinys, todėl tinkamiausias būdas užkirsti jai kelią yra sukurti metodus, kurie taip pat būtų dinamiški ir grindžiami įrodymais (Global Programme..., 2002). Viena iš priemonių kovai su korupcija yra sukurti strategiją, kurios pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas korupcinėms sistemoms, o ne (tik) korumpuotiems asmenims. Ir ši strategija neturėtų būti pradėdama ar baigiama moralizavimu apie etiką ar apie tai, kad reikia priimti naują nuostatą korupcijos, kaip reiškinio, atžvilgiu (Klitgaard et al., 2005).

Ankstesnėse dalyse buvo analizuojami antikorupeciniai teisės aktai ir kiti dokumentai. Ši analizė įrodė, jog kovos su korupcija strategijos nėra – yra tik Nacionalinė kovos su korupcija programa, kurioje nesiorientuojama vien į aukštąsias mokyklas.

Aukštųjų mokyklų dėmesys yra nukreiptas į tokius prioritetus kaip aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas, studentų rėmimo plėtra, studijų kokybė ir pan. Paminėta, kad reikia kurti tokią aplinką, kurioje būtų nusistovėjęs aukštųjų mokyklų bendruomenių nepakantumas korupcijai.

Vienas iš būdų mažinti korupcijos lygį visose srityse yra antikorupecinis švietimas. Norint užkirsti kelią korupcijai, pirmiausia reikia pakeisti visuomenės nuostatas šio reiškinio atžvilgiu, įdiegti sąžiningumo, pagarbos ir kitus principus, formuoti kitokį požiūrį į korupciją.

Antikorupecinis visuomenės švietimas yra vienas iš svarbių kovos su korupcija strategijos elementų. Informuota visuomenė veiksmingiau kovoja su korupcija, antikorupecinis visuomenės švietimas ugdo asmenų supratimą apie jų teises ir pareigas. Antikorupecinis švietimas padeda stiprinti asmenų vertybes, netoleruoti korupcijos.

Labai svarbus yra jaunimo antikorupecinis švietimas, nes jauni žmonės yra šalies ateitis, būsimi valstybės tarnautojai, politiniai lyderiai. Jų švietimas taip pat yra vienas iš strategijos elementų. Skleisti informaciją apie korupcijos žalą galima įvairiai, pvz., integruojant į mokymo dalykus (Anti-corruption education, 2012).

Kuriant skaidrią visuomenę reikia pradėti nuo švietimo programų, apimančių šeimą, bendrojo lavinimo mokyklas, aukštąsias mokyklas ir kt. Užuo kovojus su korupcijos pasekmėmis, būtina vykdyti prevenciją ir šviesti visuomenę ne tik identifikuojant korupcijos žalą, bet ir nurodant pasipriešinimo jai galimybes (Vaisvalavičiūtė, 2007). Todėl aukštosiose mokyklose vienas iš prioritetų galėtų būti skaidrios aplinkos kūrimas.

Nėra skirta lėšų antikorupecinės politikos kūrimui, įgyvendinimui. Remiantis anksčiau analizuotais ekonominiais, finansiniais veiksniais galima pastebėti, jog nėra skirta papildomos lėšų kovai su korupcija – užtikrinti galimybę, kad net neatsirastų korupcija aukštosiose mokyklose. Be finansinių priemonių, nepagalvota apie aukštųjų mokyklų bendruomenės papildomas funkcijas. Jei būtų sukurta antikorupecinė sistema, ji apimtų ne tik studentus, dėstytojus, bet ir administraciją. Jiems reikėtų papildomo laiko įgyvendinti sistemą, atlikti tam tikrus veiksmus, todėl svarbus veiksnys tampa darbuotojų laiko sąnaudos. Svarbu išsiaiškinti, ar darbuotojai sutiktų prie savo esamų funkcijų gauti dar naujų, nedidinant darbo užmokesčio. Darbuotojai turėtų būti tokiu atveju motyvuojami.

Kadangi silpnųjų sąrašas yra ilgesnis nei stiprybių, tai liudija, jog aukštosios mokyklos turi puikią galimybę tobulinti / kurti antikorupecijos politiką savo institucijose. Tiek teisės aktuose, tiek mokslinėje literatūroje nėra griežtai nustatyta, kad aukštosios mokyklos privalo kurti sistemą, tačiau

jos privalo vykdyti korupcijos prevenciją pagal įstatymus. O sistema, pasak mokslininkų, leidžia politiką įgyvendinti kryptingai.

Galimybės

Formuoti antikorpacinę politiką atsižvelgiant į institucijų rekomendacijas. Kaip buvo anksčiau minėta, Lietuvoje yra institucija, tiesiogiai susijusi su antikorpacija – Specialiųjų tyrimų tarnyba, teikianti rekomendacijas, kaip aukštosios mokyklos galėtų diegti integruotas antikorpacinio ugdymo programas, rekomenduojanti rengti laisvai pasirenkamuosius kursus. 2011 m. buvo apklausta viena iš STT specialistų, kurios teigimu ji ir kiti jos kolegos mielai dalija patarimus švietimo institucijoms apie tai, kaip užtikrinti ir kaip sukurti skaidrią aplinką šiose institucijose. Specialistė teigė, kad jei būtų planuojama sukurti aukštosiose mokyklose antikorpacinę sistemą, programą ar strategiją, tai būtų sveikintinas dalykas ir ji mielai galėtų dalyvauti visame sistemos kūrimo procese, konsultuoti tinkamų antikorpacinių priemonių parinkimo ir kitose veiklose.

Formuoti teigiamą požiūrį į antikorpacinės sistemos kūrimą. Performuoti žmogaus požiūrį į tam tikrus dalykus yra gana sudėtingas ir ilgalaikis procesas, reikalaujantis sistemingų veiksmų. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, jog požiūrio formavimas – tai poslinkis nuo požiūrio neturėjimo iki kokio nors požiūrio turėjimo (Bakanauskas, 2006). Daugelis aplinkos objektų ir situacijų daro tiesioginį poveikį žmogaus požiūriams.

Sistemingai atlikti veiksmai turi didesnę rezultatą nei atlikti pavieniai. Norint, kad tiek studijų kokybė būtų aukšta, tiek studentai, baigę aukštąsias mokyklas, būtų nepakantūs korupcijos atžvilgiu ir kovotų su ja, reikia kurti antikorpacinę sistemą. Be abejojimo, reikia nuolat šviesti, informuoti aukštųjų mokyklų bendruomenes apie korupcijos žalą, apie tai, kad ta žala gali būti ilgalaikė.

Skatinti bendradarbiavimą tarp aukštųjų mokyklų, ministerijų ir kitų institucijų korupcijos prevencijos klausimais. Vis labiau aukštosios mokyklos bendradarbiauja tarpusavyje įvairiais klausimais. Kaip vienas iš pavyzdžių – neseniai įvykusi studentų mokslinė konferencija, kurioje dalyvavo ne tik Šiaulių universiteto, bet ir Šiaulių valstybinės kolegijos, Vytauto Didžiojo universiteto studentai. Organizuojant konferencijas Antikorpacijos dienai paminėti būtų puiku sukviesti ne tik kitų aukštųjų mokyklų atstovus, studentus, bet ir LR švietimo ir mokslo ministerijos, kitų institucijų atstovus, kad vis labiau būtų kreipiamas dėmesys į antikorpacinės sistemos kūrimo ir įgyvendinimo svarbą.

Grėsmės

Kadangi antikorpacija aukštosiose mokyklose iki šiol netapo realiu tiek valstybės, tiek aukštųjų mokyklų prioritetu, kyla korupcijos paplitimo grėsmė, ypač tarp dėstytojų ir studentų.

Aukštųjų mokyklų prioritetai yra studijų kokybė, tarptautiniai santykiai, aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas ir kt. Nacionalinėje strategijoje taip pat net nėra užsiminta apie korupcijos prevenciją aukštosiose mokyklose, skaidrios aplinkos kūrimą. Remiantis Nacionaline strategija „Lietuva 2030“ galima teigti, kad prioritetai yra sumani visuomenė, ekonomika, valdymas. Net STT veiklos prioritetai yra baudžiamasis persekiojimas, korupcijos prevencija įvairiose srityse, antikorupcinis švietimas, informavimas. Antikorupcinė politika aukštosiose mokyklose nėra minima.

Mažas aukštųjų mokyklų bendruomenės dėmesys antikorupcijai nesudaro optimalių galimybių ugdyti aukštųjų mokyklų bendruomenės nepakantumą korupcijai. Korupcijos prevencijos stiprinimas aukštosiose mokyklose turi būti sudedamoji ugdymo dalis. Tam būtinas glaudus bendradarbiavimas tarp švietimo ir STT specialistų, aukštųjų mokyklos bendruomenės narių. Vykdam šią veiklą reikėtų atsižvelgti į tokus aspektus:

- antikorupcinės politikos įgyvendinimas reikalauja dėmesio, laiko ir išteklių. Ji turi būti įtraukta į aukštųjų mokyklų strateginį planą ir jai skiriamas deramas dėmesys. Korupcijos klausimai turėtų ir toliau būti integruojami į visą švietimo procesą;
- įvairių problemų atsiradimas kuriant ir įgyvendinant sistemą. Svarbu išsiaiškinti, ar visos problemos svarbios, kodėl jos atsirado, kaip reikėtų jas išspręsti.

Mažas studentų ir kitų aukštųjų mokyklų bendruomenės narių įtraukimas į antikorupcinę veiklą sudaro palankias sąlygas korupcinėms veikloms plisti aukštųjų mokyklų bendruomenėse. Neužtenka vieną kartą per metus organizuoti renginį, skirtą Antikorupcijos dienai. Svarbu, kad antikorupcinėje veikloje dalyvautų visi nariai. Remiantis 2011 m. apklausto eksperto pasisakymu, galima teigti, kad veikla nebus sėkminga, jei į procesą nebus įtraukti visi nariai.

Apibendrinant šią dalį galima pastebėti, kad antikorupcinė politika švietimo sektoriuje turi daugiau trūkumų nei privalumų. Viena iš galimų priežasčių yra ta, kad švietimo sektorius nėra vertinamas kaip neskaidriausia sritis. Tačiau, remiantis jaunimo sąžiningumo tyrimo rezultatais (2011) ir Lietuvos korupcijos žemėlapyje (2011) pateiktais duomenimis, švietimo sektorius įeina į „juodąjį sąrašą“.

Tyrimo, apie Lietuvos jaunimo sąžiningumo elgesį (2011), duomenys rodo, kad universitetai užima net 3 vietą pagal tai, kur labiausiai yra paplitęs nesąžiningas elgesys. Lietuvos korupcijos žemėlapyje švietimo institucijos taip pat patenka į korumpuotų institucijų sąrašą. Kaip teigia amerikiečių mokslininkas C. Ferguson (2012), korupcija universitetuose yra labai išsisknijusi, ji tapo subtilesnė ir pavojingesnė, kadangi ji sukuria interesų konfliktus tarp darbuotojų, dėstytojų ir politikos narių. Pasak C. Ferguson, korupcija universitetuose užima pirmą vietą kaip viena iš pavojingiausių kliūčių universitetams siekti įgyvendinti principus, tikslus ir kt.

Baltarusijoje atliktas korupcijos tyrimas universitetuose liudija, kad korupcija egzistuoja, pasireiškia įvairiomis formomis. Kaip teigia šio tyrimo dalyvis mokslininkas O. Yatskevich, norint išvengti ar sumažinti korupciją universitetuose, pirmiausia reikia apie tai atvirai diskutuoti.

2. TYRIMO APIE ANTIKORUPCINĘ SISTEMĄ ŠIAULIŲ UNIVERSITETE REZULTATŲ SISTEMINĖ ANALIZĖ

Magistro darbo paskirtis – sumodeliuoti Šiaulių universiteto antikorpucinę sistemą ir pagrįsti jos reikšmingumą Šiaulių universitetui; sukurti antikorpucinės veiklos planą, kuris padėtų lengviau ir efektyviau integruoti antikorpucinę sistemą į bendrą aukštosios mokyklos sistemą.

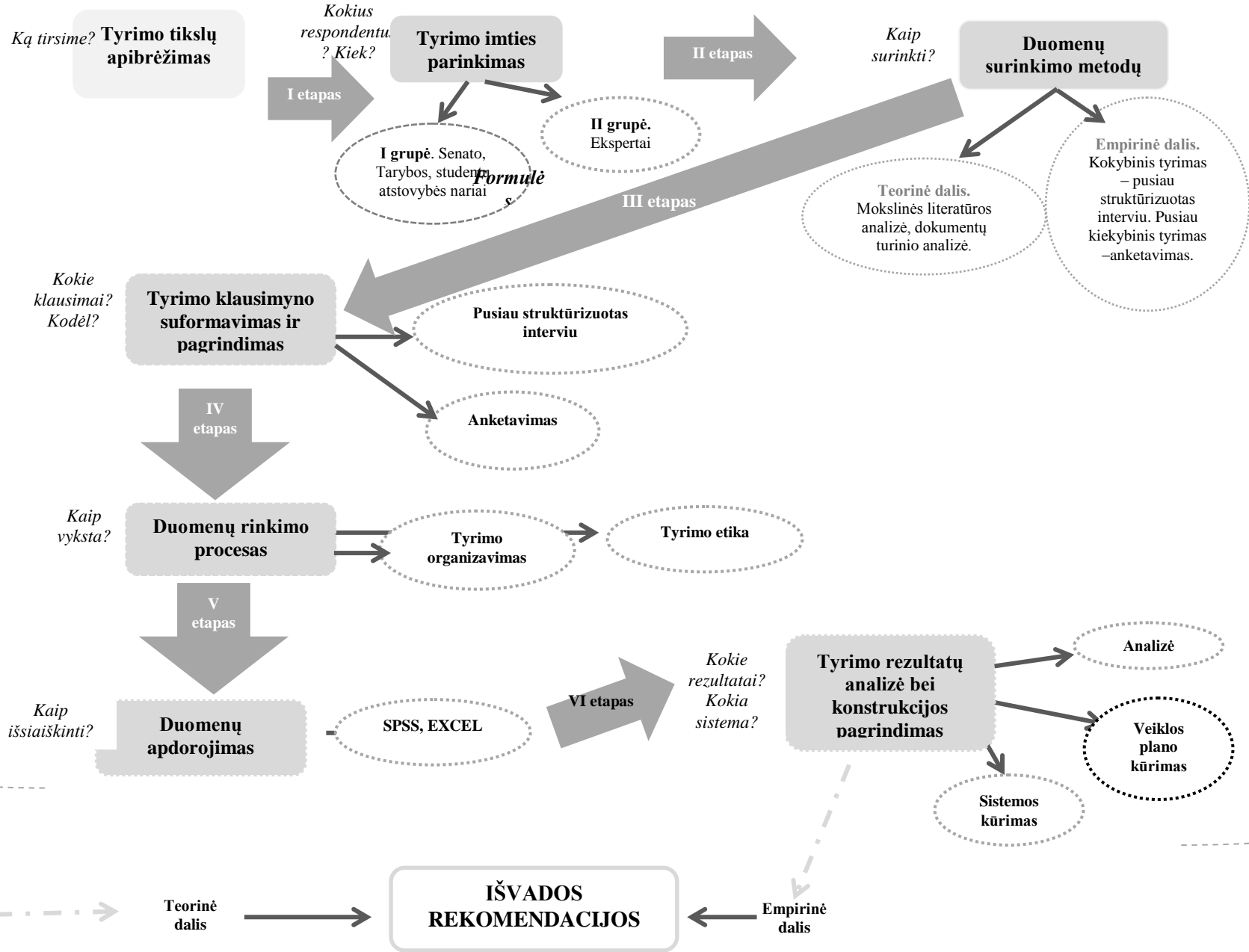
Įvertinus tyrimo tikslą, nuspręsta tyrimui taikyti tokius metodus: kokybinį – pusiau struktūrizuotas interviu, kiekybinį – anketavimas. Siekiama koncentruotis į ekspertų iš išorės ir į aukštųjų mokyklų administracijos darbuotojų nuomonę apie tiriamą reiškinį. Planuota, kad tyrimas, apimantis tokią respondentų įvairovę, geriau padės atkleisti tyrimo tikslą ir bus tikslingesnis.

2.1. Tyrimo metodika

Magistro darbo tyrimo procesas susideda iš šešių etapų (žr. 3 pav.). Žingsniai kaip imties, metodų ir pan. parinkimas, parodo, kaip tiriamas norimas reiškinys. Paskutiniuose etapuose vyksta viso proceso analizė ir apibendrinimas.

Kaip pažymi R. Kumar (1999) pateiktoje tyrimų metodologijoje, nuoseklumas, priklausomai nuo situacijos, kartais gali keistis. Svarbiausia, kad tyrimas apimtų tokius įrankius: metodus, procedūras, imtis ir pan., kurie leistų kuo detaliau išnagrinėti tiriamą reiškinį ir atlikti iškeltus uždavinius.

TYRIMO PROCESO LOGINĖ SCHEMA

3 pav. Tyrimo proceso loginė schema

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Toliau magistro darbe detaliau aprašomi tokie tyrimo proceso etapai: duomenų surinkimo metodų parinkimas; tyrimo imties parinkimas; tyrimo klausimynų suformavimas ir pagrindimas; duomenų rinkimo procesas (kuriame dar bus aprašomas ir duomenų apdorojimas).

Po viso tyrimo proceso (žr. 3 pav.), remiantis gautais rezultatais, bus siekiama sumodeliuoti antikorpupcinę sistemą Šiaulių universitete ir sukurti (remiantis gautais duomenimis) antikorpupcinį veiklos planą.

2.1.1. Duomenų surinkimo metodų parinkimas

Vienas iš tyrimo proceso žingsnių yra duomenų surinkimo metodo parinkimas. Bet ką, kas padeda gauti norimus ir reikiamus duomenis, galima įvardyti kaip tyrimo priemonę. Tai gali būti planai, klausimynai, įvairios stebėjimo formos ir kt. Darbo autorė sprendė, kokius metodus naudoti: tik kokybinius ar tik kiekybinius, ar sujungti juos, kad būtų galima gauti objektyvius atsakymus apie analizuojamą objektą.

Atlikus mokslinės literatūros, tarptautinių, nacionalinių ir Šiaulių universiteto dokumentų analizę matyti, kad, nepaisant palankios teisinės aplinkos antikorpupcinei sistemai aukštojoje mokykloje kurti, įvertinus turimas gerąsias patirtis švietimo sistemoje kuriant kovos su korupcija planus bendrojo lavinimo mokyklose (žr. 1.6.3 skyrius), matyti, jog, siekiant sukurti aukštosios mokyklos antikorpupcinę sistemą, būtina atsižvelgti į kiekvienos organizacijos valdymo struktūras, kokybės kultūrą, pasirengimą planuoti ir įgyvendinti veiklas. Svarbus akcentas yra aukštųjų mokyklų bendruomenės narių poreikis ir galimybės kurti sistemą.

Pasak K. Kardelio (2007, p. 60), dažnai socialiniai tyrimai neatskleidžia galutinės tiesos, tačiau vis dėlto jie padeda suvokti visuomenėje vykstančius procesus, nustatyti jų dėsningumus ir juos sąlygojančius veiksnius. Reiškiniui iširti buvo pasirinkti du tyrimo metodai: apklausa ir interviu. Interviu metodas dažniausiai naudojamas kartu su anketa, kadangi interviu padeda patikslinti anketinius duomenis ir juos interpretuoti.

Apklauso metodas, pasak A. Valackienės ir S. Mikienės (2008, p. 97), yra labiausiai paplitęs pirminės informacijos rinkimo metodas.

Kaip tyrimo instrumentas buvo pasirinktas *anoniminis anketavimas*. Šis metodas yra sudėtingas, reikalauja profesionalaus pasirengimo, nagrinėjamos problemos išmanymo, kruopštaus, nuoseklaus darbo ir nemažų laiko sąnaudų (Tidikis, 2003, p. 475). I. Luobikienės nuomone (2006, p. 76), anketa užtikrina pakankamą atrankos dydį, šimtaprocentį arba artimą jam anketų grąžinimo lygį, galimybę apklausėjui instrukuoti respondentus (iškilus būtinumui, nesuvokiant klausimo esmės) ir t. t.

Kitas tyrimo metodas – **interview**. Išanalizavus teisinius aktus ir mokslinę literatūrą kyla klausimų, į kuriuos galėtų atsakyti antikorupeijos, kokybės ir teisės srities ekspertai. Šiuo atveju svarbu surinkti kokybinius duomenis, leidžiančius ne tik sumodeliuoti antikorupeinę sistemą ir veiklos planą, bet ir labiau įsigilinti į antikorupeijos politiką. Todėl buvo pasirinktas kokybinių tyrimų metodas – interview. Interview metu gauti ekspertų duomenys leis papildyti anketinės apklausos metu gautus tyrimo duomenis. Interview yra viena svarbiausių duomenų rinkimo priemonių kokybiniame tyrime, leidžianti įsigilinti į respondentų reiškinio supratimą, reikšmių, situacijų apibrėžimą (Luobikienė, 2010, p. 50).

Šio metodo pasirinktas instrumentas – *pusiau struktūruotas interview*, kai klausimai sukuriama iš anksto, tačiau yra galimybė juos papildyti interview metu. Toks būdas suteikia dalinę laisvę tiek respondentui, tiek tyrėjui.

2.1.2. Tyrimo imties sudarymas

Imties parinkimo etape buvo pasirinkti imties kriterijai. Prieš pasirenkant imties kriterijus buvo siekiama įvertinti, kiek respondentų ir ekspertų užtektų apklausti, kad būtų užtikrintas tyrimo rezultatų patikimumas. Kadangi buvo pasirinkti du metodai – kokybinis ir kiekybinis, tai apklaustieji buvo suskirstyti į dvi dalis.

Pirma dalis (kiekybinis tyrimas). Siekiant išnagrinėti, kokie elementai turėtų sudaryti Šiaulių universiteto antikorupeinę sistemą, kas ją turėtų kurti ir įgyvendinti, buvo iškeltas atrankos kriterijus – asmenys, dalyvaujantys sprendimų priėmimo procese. Kadangi informatyvių populiacijos vienetų buvo daugiau negu vienas tyrėjas galėjo aprėpti, buvo pasirinkti tokie apklaustieji: Šiaulių universiteto senato, tarybos nariai, fakultetų tarybų nariai, Studentų atstovybės nariai. Apklausiai imtis buvo apskaičiuota naudojantis V. I. Paniotto formule:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

(n – atvejų skaičius atrankinėje grupėje; N – turimos visumos dydis, N = 190; Δ – paklaida, Δ = 0,1).

$$n = \frac{1}{0,07^2 + \frac{1}{150}}$$

$$n=84$$

Kai kurie asmenys buvo tiek Senato nariai, tiek fakultetų tarybos nariai, todėl visą generalinę aibę sudarė ~150 akademinės bendruomenės narių. Skaičiuojant nuo visos generalinės visumos, imtis sudaro 77 respondentus. Anketos buvo išsiųstos visiems respondentams (150). Iš viso apklausta 51 proc. visų minėtų grupių narių. Apklausta 67,5 proc. moterų ir 32,5 proc. vyrų.

Antra dalis apklaustųjų (kokybinis tyrimas). Interviu metodu tyrimo imtis buvo netikimybinė, tikslinė, kriterinė. Iš pradžių buvo siekiama apklausti tokias grupes: Tarybos nari, darbdavį, teisės specialistą, ekspertą, t. y. darbiniais santykiais su antikorupcija susiję asmenys. Po atliktos anketinės apklausos teko koreguoti kriterijus: buvo nuspręsta apklausti kokybės, teisės, antikorupcijos srities ekspertus, nes tyrimo rezultatai (anketos) atskleidė daugumos respondentų pageidavimą, kad į antikorupcinės sistemos kūrimą ir įgyvendinimą reikia įtraukti ekspertus. Planuota apklausti 10 ekspertų, pavyko apklausti tik 5. Likusieji atsisakė atsakyti į interviu klausimus dėl įvairių tik jiems žinomų priežasčių. Kai kuriuos ekspertus rekomendavo antikorupcinių institucijų vadovai – pasiremta jų teiginiu, kad geriausia būtų apklausti tą asmenį, kuris tiesiogiai susijęs su nagrinėjimu objektu.

2.1.3. Kiekybinio tyrimo metu naudoto instrumento parengimas ir pagrindimas

Tyrimo anketos klausimyno struktūra. Tyrimui parengtą anketą galima suskirstyti į šias pagrindines dalis: įžanginę, demografinę respondentų charakteristiką ir respondentų nuomonę apie tiriamą reiškinį. Anketos pradžioje pateikiamas įvadinis žodis, kuriame nurodoma, kas atlieka tyrimą, paaiškinami tyrimo tikslai.

Tiriant Šiaulių universitete antikorupcinę sistemą buvo naudotas duomenų rinkimo instrumentas – anketa (žr. 1 priedą), kurią sudaro 17 klausimų / teiginių. Anketoje suformuluoti kelių tipų klausimai:

- 1) uždaro tipo klausimai, kuriuose pateikiami galimi atsakymų variantai;
- 2) atviri ir uždari klausimai, kuriuose respondentams paliekama galimybė pareikšti savo nuomonę neradus tinkamo atsakymo tarp pateiktųjų;
- 3) atviri klausimai, kuriuose respondantai gali išreikšti savo nuomonę ir ją argumentuoti.

Išanalizavus teisės aktus ir mokslinę literatūrą, klausimynas suskirstytas į tris atskirus klausimų ir teiginių blokus:

1. Respondantai, atsakę į pirmąjį anketos klausimų bloką, leido tyrimo atlikėjai identifikuoti respondentų požiūrį į antikorupcinės sistemos reikalingumą ir sistemos struktūrinę dalis bei sumodeliuoti antikorupcinę sistemą (remiantis moksliniais šaltiniais ir teisės aktais, antikorupcinė sistema aukštosiose mokyklose reikalinga, nes čia aptinkama korupcijos apraiškų, čia ugdomi jauni specialistai ir kt.).
2. Respondantai, antrajame bloke įvertinę teiginius, tyrimo atlikėjai leido nustatyti, kokios prevencijos priemonės tinkamos Šiaulių universitetui (teisės aktuose ir moksliniuose šaltiniuose, kurie išanalizuoti teorinėje dalyje, pateikiamos skirtingos korupcijos prevencijos priemonės – jas institucijos turi pasirinkti pačios).

3. Respondentai, trečiame bloke pateikę savo nuomonę apie antikorupcinės veiklos plano dalis, leido tyrimo atlikėjai sudaryti veiklos planą (teisės aktuose ir mokslinėje literatūroje kaip vienas iš sistemos elementų pateikiamas veiklos planas, kuriame turi atsispindėti antikorupcijos politikos įgyvendinimo principai).

10 lentelėje pateiktas anketoje suformuluotų klausimų ir teiginių pagrindimas.

10 lentelė

Suformuluotų klausimų ir teiginių pagrindimas (anketos)

Klausimai / teiginiai anketoje	Klausimų / teiginių tikslas
Demografinės charakteristikos	
Jūsų amžius; Jūsų lytis; Jūsų statusas.	Tai klausimai, leidžiantys nustatyti respondentų pagrindines demografines charakteristikas: amžių, lytį, statusą.
Antikorupcinė sistema ir sistemos kūrimo procesas	
<i>Šioje dalyje siekiama išsiaiškinti, kodėl reikėtų kurti antikorupcinę sistemą, kokia nauda turėtų aukštoji mokykla, išsiaiškinti, kokios sistemos struktūrinės dalys turėtų joje būti</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaip manote, ar reikalinga antikorupcinė sistema aukštojoje mokykloje? Argumentuokite. ▪ Kokia nauda aukštajai mokyklai iš kuriamos ir diegiamos antikorupcinės sistemos? ▪ Ką apima antikorupcinė sistema? ▪ Aukštojoje mokykloje antikorupcinė sistema turėtų būti (sukurta pačios institucijos, adaptuota kitų institucijų). ▪ Kaip antikorupcinė sistema turėtų būti modeliuojama (atskira sistema, integruota į kitas sistemas)? ▪ Kas turėtų sukurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete? Argumentuokite. ▪ Kaip turėtų būti įgyvendinta antikorupcinė sistema Šiaulių universitete? 	<p>Klausimai ir teiginiai, nurodyti šioje dalyje, leidžia darbo autoriui išsiaiškinti antikorupcinės sistemos reikalingumą ir nustatyti, kokios sistemos dalys turėtų būti.</p> <p>Pirmas žingsnis – išsiaiškinti, ar sistema yra reikalinga ir ar naudinga Šiaulių universitetui. Po to svarbu išsiaiškinti, kokios stambios dalys sudarytų antikorupcinę sistemą. Kuriant sistemą reikia atsižvelgti, ar ji būtų savarankiška sistema, ar ją institucijos nariai integruotų į jau esamą sistemą.</p> <p>Respondentų pateikti atsakymai leidžia darbo autoriui modeliuoti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete.</p>
Korupcijos prevencijos priemonės aukštajame moksle	
<ul style="list-style-type: none"> • Kovos su korupcija strategijos sukūrimas. • Kovos su korupcija programos sukūrimas. • Antikorupcijos sistemos kūrimas atskirai grupei. • Korupcijos rizikos analizės atlikimas. • Pagrindinių veiksnių, skatinančių korupcijos atsiradimą, identifikavimas. • Šiaulių universiteto bendruomenės įtraukimas į kovą su korupcija (seminarai, konkursai, renginiai). • Šiaulių universiteto bendruomenės (studentų, dėstytojų, darbuotojų) švietimas, informavimas apie korupcijos žalą, atsiradimo priežastis, antikorupcijos priemones ir kt. • Korupcijos atvejų paviškinimas. • Vidinės kontrolės (darbuotojo ir organizacijos) ir asmeninės atsakomybės nustatymas. • Griežtos priežiūros ir kontrolės mechanizmų sukūrimas. 	<p>Teiginių tikslas – identifikuoti tinkamiausias korupcijos prevencijos priemones, kurias būtų galima įgyvendinti Šiaulių universitete.</p> <p>Respondentai, pateikdami savo nuomonę apie antikorupcinės priemones ir veiksmus, leidžia darbo autoriui išskirti tinkamiausias priemones Šiaulių universitetui, kurias būtų galima įtraukti į antikorupcinę sistemą (smulkiau – veiklos planą).</p>
Antikorupcinis veiklos planas	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaip manote, kas turėtų būti antikorupcinės veiklos plane? ▪ Kokie dalyviai dalyvautų antikorupcinėje veikloje? ▪ Kaip manote, kas turėtų stebėti/kontroliuoti, kaip yra vykdomos antikorupcinėje sistemoje numatytos veiklos? 	<p>Kadangi antikorupcinis veiklos planas yra gana naujas dalykas aukštojoje mokykloje, remtis galima tik bendrojo lavinimo mokyklų pavyzdžiais, todėl šioje dalyje darbo autorė pateikė atviro tipo klausimus.</p> <p>Šios dalies tikslas – išsiaiškinti respondentų siūlymus apie veiklos plano elementus, priemones, kadangi apklaustieji</p>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Kaip manote, kas kiek laiko reikėtų peržiūrėti veiklos planą?</i> ▪ <i>Pasiūlykite antikorupcinės sistemos veiksmingumo vertinimo kriterijus.</i> ▪ <i>Kokie rodikliai liudytų, kad Šiaulių universiteto antikorupcinė sistema yra veiksminga?</i> 	<p>yra aukščiausio ir aukštesnio valdymo lygio atstovai.</p> <p>Paskutinio klausimo ir teiginio tikslas – įvertinti, kokie rodikliai ir kriterijai turėtų būti nustatyti siekiant išsiaiškinti antikorupcinės sistemos (ir vienos iš jos dalių – veiklos plano) veiksmingumą.</p>
---	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

2.1.4. Kokybinio tyrimo metu naudoto instrumento parengimas ir pagrindimas

Pusiau struktūruoto interviu klausimyno struktūra. Išanalizavus teorinę dalį buvo sudarytas interviu klausimynas (žr. 6 priedą). Tyrimui parengtą interviu klausimyną būtų galima suskirstyti į trys klausimyno blokus (A, B, C) (žr. 11 lent.). Kaip ir anketoje, taip ir interviu, į A klausimų bloką atsakę respondentai leido tyrimo atlikėjai identifikuoti respondentų požiūrį į antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete; į B interviu klausimų bloką atsakę respondentai leido nustatyti antikorupcinės sistemos struktūrinę dalis; į C bloką – išsiaiškinti antikorupcinės veiklos plano sudedamąsias dalis.

11 lentelėje pateiktas pusiau struktūruoto interviu klausimų pagrindimas.

11 lentelė

Suformuluotų klausimų ir teiginių pagrindimas (interviu)

Pagrindinis klausimas	Šalutiniai klausimai	Klausimų / teiginių tikslas
A BLOKAS <i>Antikorupcinės sistemos reikšmingumas</i>		
<p><i>Ar reikalinga antikorupcinė sistema Šiaulių universitete (veiklos skaidrumui didinti)? Argumentuokite.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kokia nauda aukštajai mokyklai iš kuriamos ir diegiamos antikorupcinės sistemos? • Kokios problemos aukštojoje mokykloje skatintų norėti, kad antikorupcinė sistema būtų sukurta? Argumentuokite. • Kokiose srityse labiausiai išvystyta antikorupcinė sistema? Kodėl? • Paneikite ar patvirtinkite teiginį: įstaigose, kuriose yra įgyvendinamos ir kuriamos antikorupcinės priemonės, nėra korupcijos arba korupcijos apraiškų būna aptinkama mažiau? 	<p>Klausimai ir teiginiai, nurodyti šioje dalyje, leidžia darbo autoriui išsiaiškinti apklaustųjų požiūrį į antikorupcinę veiklą bei išsiaiškinti antikorupcinės sistemos reikalingumą.</p> <p>Pirmas žingsnis – išsiaiškinti, ar sistema yra reikalinga ir kokia nauda Šiaulių universitetui iš tokios sistemos.</p>
B BLOKAS <i>Antikorupcinės sistemos kūrimo procesas</i>		
<p><i>Kokios dalys apimtų antikorupcinę sistemą? Savo atsakymą pateikite detaliau.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kokia antikorupcinė sistema turėtų būti (sukurta pačios institucijos, adaptuota kitų institucijų...) Šiaulių universitete? • Kaip antikorupcinė sistema turėtų būti modeliuojama (atskira sistema, integruota į kitas sistemas...)? • Kas turėtų sukurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete? Argumentuokite. • Kaip turėtų būti įgyvendinta antikorupcinė sistema Šiaulių universitete? 	<p>Kitas žingsnis, siekiant užsibrėžtų tyrimo tikslų (t. y. sumodeliuoti sistemą), – išsiaiškinti, kokios stambios dalys įeitų į antikorupcinę sistemą. Kuriant sistemą reikia atsižvelgti, ar ji būtų savarankiška sistema, ar ją institucijos nariai integruotų į jau esamą sistemą. Remiantis ekspertų siūlymais, akademinės bendruomenės atstovų požiūriu į antikorupcinės sistemos kūrimą bei jos struktūrinę dalis, darbo autoriui sudaromos galimybės sumodeliuoti preliminarią antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete bei parengti antikorupcinę</p>

		veiklos planą (atsižvelgiant į ekspertų rekomendacijas).
C BLOKAS <i>Antikorupcinis veiklos planas</i>		
<i>Kas turėtų būti antikorupcinės veiklos plane? Argumentuokite.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kokios priemonės turėtų būti veiklos plane? Argumentuokite. • Kas turėtų stebėti / kontroliuoti, kaip yra vykdoma antikorupcinėje sistemoje numatytos veiklos? • Kas kiek laiko reikėtų peržiūrėti veiklos planą? • Kokie dalyviai dalyvautų antikorupcinėje veikloje? <p>Pasiūlykite antikorupcinės sistemos veiksmingumo vertinimo kriterijus.</p> <p>Kokie rodikliai liudytų, kad Šiaulių universiteto antikorupcinė sistema yra veiksminga?</p>	<p>Šios dalies tikslas – gauti ekspertų rekomendacijas / pasiūlymus apie veiklos plano elementus, priemones.</p> <p>Paskutinio klausimo ir teiginio tikslas – įvertinti, kokie rodikliai ir kriterijai turėtų būti nustatyti siekiant išsiaiškinti antikorupcinės sistemos (ir viena iš jos dalių – veiklos plano) veiksmingumą.</p>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

2.1.5. Duomenų rinkimo procesas

Tyrimo organizavimas. Tyrimas apie antikorupcinės sistemos kūrimą Šiaulių universitete buvo atliekamas 2013 m. sausio–balandžio mėnesiais. Tyrimu buvo siekiama sužinoti respondentų požiūrį į antikorupcinę veiklą ir kokios struktūrinės dalys turėtų sudaryti sistemą.

Anketinės apklauso metu buvo apklausiami Šiaulių universiteto akademinės bendruomenės nariai. Apklausos metu išrinkta respondentų grupė gavo anketos elektroninę versiją, nes tai vienas iš patogiausių būdų (tiek tyrėjai, tiek respondentui) surinkti duomenis. Respondentai buvo aukščiausio ir aukštesnio lygio vadovai, jų laikas brangus, todėl elektroninės anketos versija leido jiems atsakyti į klausimus patogiu laiku. Prieš pateikiant anketą respondentams, buvo atlikta bandomoji apklausa (anketa buvo padalyta 5 asmenims: studentams, padalinių vadovui, antikorupcijos specialistui), kurios tikslas – išsiaiškinti, ar klausimai leidžia tyrėjai surinkti pakankamos informacijos, o respondentams – suvokti klausimų esmę ir ar atitinka sudėtingumo lygį. Po bandomosios anketinės apklausos anketa buvo koreguojama.

Interviu metu kai kurie respondentai buvo apklausiami jų darbo vietoje, nes tiek respondentams, tiek tyrėjai tai buvo patogiausia ir priimtinausia pokalbio vieta. Su kitais respondентаis teko interviu imti elektroniniu būdu, nes ekspertai buvo iš toliau ir jie turėjo mažai laiko gilesniam interviu. Su kiekvienu respondentu buvo derinamas tinkamiausias pokalbio laikas, atsižvelgiama į jo dienotvarkę.

Interviu metu respondentai buvo apklausiami individualiai, jų atsakymai fiksuojami interviu protokoluose (žr. 6 priedą). Apklaustiesiems nebuvo daroma jokie poveikio, nebuvo siūloma atsakymų variantų. Pokalbio metu buvo užduodami trys pagrindiniai iš anksto paruošti klausimai (šalia pagrindinių buvo paruošti šalutiniai, kurie buvo tarsi nurodymas, kuria linkme tyrėja

pakreiptų interviu). Klausimai buvo užduodami visiems vienodi, vienoda tvarka. Pokalbio pradžioje ekspertams buvo pristatyta baigiamojo darbo tema, supažindinama su atliekamo tyrimo tikslu.

Rengiant anketos ir interviu klausimynus buvo konsultuojamasi su antikorupcinės srities ekspertu.

Tyrimo etika. Tyrimo metu buvo laikomasi tyrimo etikos principų: buvo prašoma respondentų asmeninio sutikimo dalyvauti interviu, anketinėje apklausoje, laisva valia apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime. Respondentams buvo garantuota teisė būti nepažeistiems, nepateikiant asmeniškų klausimų, kurie galėtų pakenkti tiriamiesiems.

Atliekant tyrimą buvo laikomasi šių etikos principų:

- pagarbos asmens orumui principas – respondentai buvo informuoti apie tyrimo tikslus ir turėjo teisę savarankiškai apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime;
- geranoriškumo principas – respondentams buvo paaiškinta tyrimo nauda ir svarba, siekiant motyvuoti, kad dalyvautų tyrime;
- teisingumo principas – atliekant anketinę apklausą buvo siekiama užtikrinti tiriamųjų anonimiškumą ir konfidencialumą dėl tyrimo metu pateikiamos informacijos. Tiriamiesiems buvo siekiama užtikrinti, kad jų pateikta informacija bus naudojama tik tyrimo tikslams, apdorojant gautus duomenis (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008, p. 114).

Duomenų apdorojimas. Klausimai ir atsakymai anketoje buvo užkoduoti. Tai leido tyrėjai, naudojantis SPSS ir EXCEL programomis, analizuoti, lyginti ir grupuoti gautus duomenis, gautus rezultatus pateikti lentelėse ir diagramose.

2.2. Akademinės bendruomenės nuostatų apie antikorupcinę sistemą Universitete analizė remiantis anketinės apklausos rezultatais

2.2.1. Respondentų demografiniai rodikliai

Anketinėje apklausoje dalyvavo 77 respondentai, t. y. 77 atrinkti Šiaulių universiteto akademinės bendruomenės nariai. Kaip matyti iš pateiktos lentelės, daugiausia tyrime dalyvavo fakultetų tarybos narių. Viena iš priežasčių – jų buvo daugiau nei kitų respondentų grupių narių. Kadangi tyrimo metu buvo siekiama gauti kuo daugiau nuomonių apie tiriamą reiškinį, tai galima teigti, jog tyrimas buvo sėkmingas. Tyrime dalyvavo ir aukštesnio lygmens vadovų, t. y. net 14 Šiaulių universiteto senato narių (žr. 12 lent.).

Respondentų demografiniai rodikliai

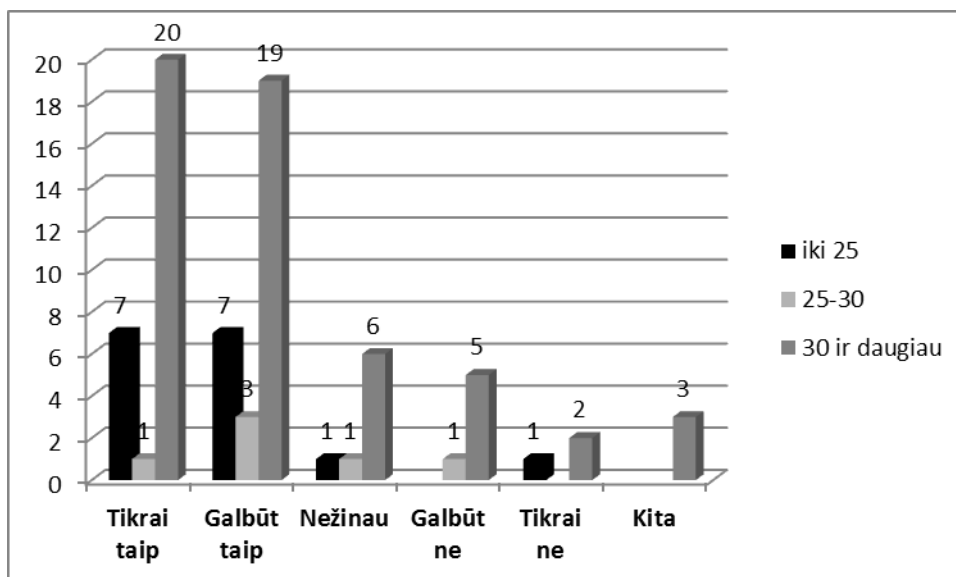
POŽYMIS	KATEGORIJOS	RESPONDENTŲ SKAIČIUS	RESPONDENTŲ SKAIČIUS PROCENTAIS (%)
<i>Lytis</i>	Moteris	52	67,5%
	Vyras	25	32,5%
<i>Amžius</i>	Iki 25	16	20,8%
	25–30	6	7,8%
	30 ir daugiau	55	71,4%
<i>Statusas</i>	Šiaulių universiteto senato narys	14	18,2%
	Šiaulių universiteto tarybos narys	4	5,2%
	Fakulteto tarybos narys	48	62,3%
	Studentų atstovybės narys	11	14,3%

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis atliktu tyrimu

Daugiausia tyrime pagal amžių dalyvavo vyresni nei 30 metų respondentai, todėl, toliau analizuojant tyrimo duomenis, bus atkreipiamas dėmesys, kaip vienu ar kitu klausimu pasiskirstė respondentų nuomonės pagal amžių. Nors korupcija yra senas fenomenas, tačiau anksčiau tam tikri veiksmai nebuvo įvardijami kaip korupcija. Todėl įdomu išsiaiškinti, ką mano skirtingo amžiaus respondentai apie antikorupcinę sistemą, arba kitaip – apie skaidrios aplinkos kūrimą aukštojoje mokykloje.

2.2.2. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos poreikį ir įsitraukimą į jos kūrimo procesą

Klausimu *Kaip manote, ar reikalinga antikorupcinė sistema aukštojoje mokykloje?* buvo siekiama sužinoti, ką mano „Universiteto valdžia“ apie antikorupcinės sistemos sukūrimą. 2011 m. darbo autorė atliko tyrimą Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultete, kurio metu paaiškėjo, ką apie sistemos kūrimą Universitete mano studentai. 2011 m. tyrimo rezultatai atskleidė, kad net 124 studentai (iš 294) mano, jog universitetuose reikia kurti sistemą. Analizuojant šį klausimą aukštesniu lygiu, t. y. apklausiant Senato, Tarybos narius, nuomonių būta įvairių.

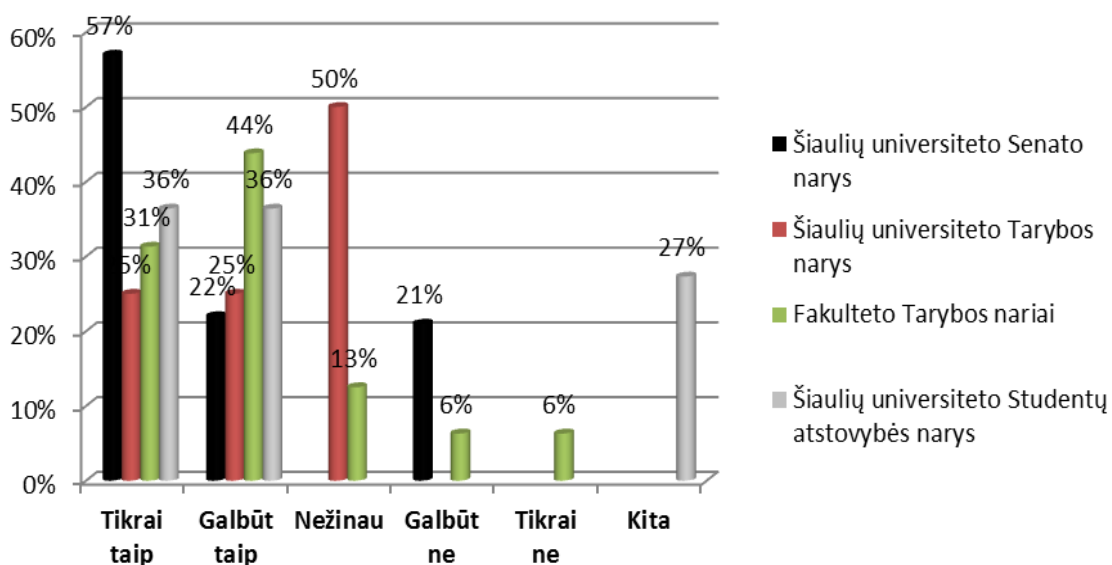

4 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos reikalingumą (respondentų pasiskirstymas pagal amžių)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Pagal amžių respondentai pasiskirstė įvairiai: kategorijoje „iki 25“ visi tyrimo dalyviai sutinka, kad reikia kurti tokią sistemą; pagal kitas amžiaus grupes taip pat dominuoja atsakymas, jog reikia tokios sistemos aukštojoje mokykloje. Galima daryti prielaidą, kad šiam klausimui amžius neturi įtakos (žr. 4 pav.).

Kitoje diagramoje matyti, kaip atsakymai pasiskirstė pagal respondentų statusą. Senato nariai (t. y. 57 proc.) sutinka, kad tokią sistemą reikia kurti. Studentų atstovybės nariai patvirtino anksčiau apklaustų studentų nuomonę, kad antikorupcinė sistema yra reikalinga aukštojoje mokykloje (žr. 5 pav.).

5 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos reikalingumą (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Respondentai savo pasirinktą atsakymą turėjo argumentuoti, t. y. paaiškinti, kodėl reikia / nereikia tokios sistemos. Šioje dalyje buvo įvairių pasisakymų. Dauguma respondentų teigia, kad antikorupcinė sistema reikalinga todėl, kad užtikrintų skaidrumą, kokybę mokymosi procese, nekiltų konfliktų tarp dėstytojų ir studentų (t. y. vertinama subjektyviai). Kiti respondentai teigia, kad nors ir neteko susidurti su šiuo reiškiniu, bet, kaip ir kiekvienoje organizacijoje, jis egzistuoja ir su juo reikia kovoti.

Vienas Šiaulių universiteto senato narys teigia, kad sistema reikalinga todėl, kad ji yra reikšminga kiekvienai aukštajai mokyklai, siekiančiai užtikrinti kokybiškas paslaugas, formuojančiai teigiamą įvaizdį ir savo, kaip institucijos, identitetą, atsisakanti neigiamų išorės ar vidaus įtakų – spaudimo, prašomų paslaugų ir pan.

Kad efektyviau yra sujungti visus veiksmus į vieną sistemą nei įgyvendinti pavienius veiksmus, galvoja ir fakultetų tarybų nariai. Dar vienas gana svarbus argumentas, dėl ko reikia sistemos aukštojoje mokykloje (fakulteto tarybos nario nuomonė), yra tai, kad mokymosi procesas vyktų teisingai, visi turėtų galimybę deramai konkuruoti dėl valstybės finansuojamų vietų pagal jų mokymosi rezultatus, kad mokslo pasiekimai būtų pasiekti darbu, kad klaidingai nevertintume tų, kurie nenusipelnė „mokslininko“ titulo.

Dominuoja tokie argumentai:

- reikia ugdyti specialistus, nepakančius korupcijos atžvilgiu;
- ugdyti vertybes, pvz., sąžiningumą;
- gerinti įvaizdį;
- siekti kokybės ne tik mokymosi procese, bet ir kitur.

Analizuojant respondentų, pasisakiusių prieš antikorupcinės sistemos kūrimą, nuomones galima daryti prielaidą, kad jiems reikia švietimo apie tai, kas yra korupcija ir kas yra jos prevencija, kodėl reikia kurti skaidrią aplinką, nors toje aplinkoje dar nėra korupcijos atvejų. Dauguma neigiamai pasisakiusių respondentų paaiškino, kad tokios sistemos nereikia, nes nėra korupcijos. Kaip teigiama LR korupcijos prevencijos įstatyme, korupcijos prevencija – korupcijos priešasčių, sąlygų atskleidimas ir eliminavimas, sudarant bei įgyvendinant atitinkamų priemonių sistemą, poveikis asmenims, siekiant atgrasinti nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo. Tai nereiškia, kad, kuriant antikorupcinę sistemą, toje organizacijoje yra korupcija. Kai kurių respondentų argumentai paskatino suabejoti, ar pakankamai yra informuotos kitos akademinės bendruomenės, dėstytojų ir studentų grupės.

Keletas respondentų teigia, kad Universitete korupcijos nėra, kad korupcija nėra laikomi „savi draugai“ universitete, kurie vieni kitiems padeda už paslaugas. Tokie respondentai teigia, kad korupcija susijusi tik su materialine nauda. Remiantis LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymu,

korupcija yra ne tik turtinė nauda už tam tikras paslaugas, bet ir asmeninė nauda (dovanos, paslaugos, pažadai).

Apibendrinant šią dalį galima teigti, kad net 74 proc. akademinės bendruomenės sutinka kurti ir įgyvendinti antikorpucinę sistemą. Vieni nori dėl gero valdymo užtikrinimo (pvz., Senato nariai), kiti nori dėl skaidrumo didinimo visuose Universiteto procesuose (pvz., fakultetų tarybų nariai). Remiantis anksčiau minėta mokslinė literatūra ir teisės aktais, antikorpucijos politikos įgyvendinimas yra privalomas veiksmas, o sistema leidžia įgyvendinti tai kryptingai. Taip yra užtikrinamas antikorpucijos politikos įgyvendinimo veiksmingumas.

Klausimu *Kokia nauda aukštajai mokyklai iš kuriamos ir diegiamos antikorpucinės sistemos?* buvo siekiama sužinoti Šiaulių universiteto antikorpucinės sistemos kūrimo tikslus. Buvo analizuojama, ar tie respondentai, kurie teigė, kad sistemos nereikia, persigalvojo; ar suvokia, kad tokia sistema dėl vienokių ar kitokių priežasčių reikalinga.

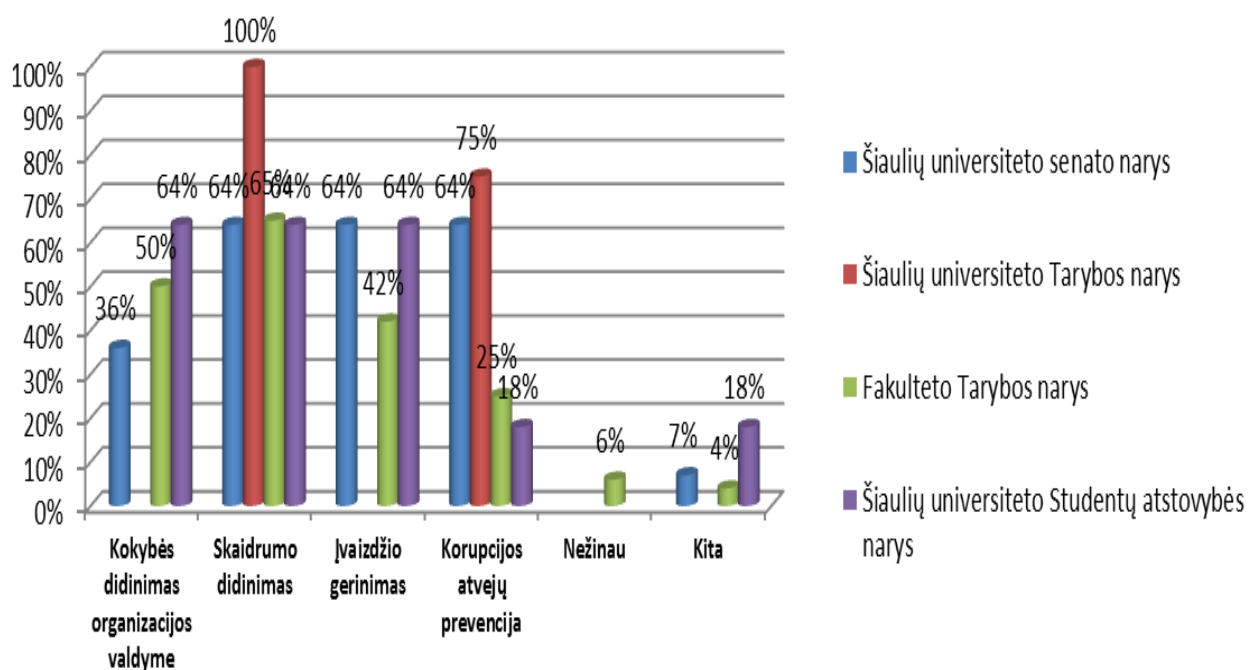
13 lentelė

Respondentų nuomonė apie antikorpucinės sistemos tikslus						
Nauda	Ar reikalinga antikorpucinė sistema aukštojoje mokykloje?					
	<i>Tikrai taip</i>	<i>Galbūt ne</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Galbūt ne</i>	<i>Tikrai ne</i>	<i>Kita</i>
<i>Kokybės didinimas organizacijos valdyme</i>	17	17	-	1	-	1
<i>Skaidrumo didinimas</i>	18	24	6	-	1	2
<i>Įvaizdžio gerinimas</i>	15	13	2	3	1	2
<i>Korupcijos atvejų prevencija</i>	13	7	3	1	-	2
<i>Nežinau</i>	-	-	-	2	1	-
<i>Kita</i>	-	-	1	1	1	2

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

13 lentelėje matyti, kad respondentai, atsakę, jog nereikia kurti sistemos, vėliau tuo suabejojo, nes pažymėjo, kad sistema turėtų tokius tikslus: kokybės didinimas organizacijos valdyme, skaidrumo didinimas, įvaizdžio gerinimas, korupcijos atvejų prevencija. Tačiau pasitaikė ir tokių, kurie tvirtai laikėsi savo nuomonės, kad tokios sistemos nereikia. Tokie respondentai pasirinko atsakymus „nežinau“ arba „kita“. Jie teigė, kad sistema neturi jokios apčiuopiamos naudos, sistemos sukūrimas padidins biurokratinį aparatą.

Respondentas, fakulteto tarybos narys, teigė, kad sistemos sukūrimas būtų blogoji reklama, kadangi kiti galėtų pagalvoti, jog Universitete yra korupcija. Kaip anksčiau buvo minėta, antikorpucinės sistemos kūrimas organizacijoje nerodo, kad jos viduje yra korupcija. Kaip tik priešingai – rodo, jog organizacija stengiasi kurti aplinką, kad korupcija neatsirastų.

6 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos reikalingumą (respondentų pasiskirstymas pagal statusą, proc.)

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo rezultatais

Šiaulių universiteto senato nariai išskyrė tris pagrindinius tikslus kuriant antikorupcinę sistemą (žr. 6 pav.):

- skaidrumo didinimas;
- įvaizdžio gerinimas;
- korupcijos atvejų prevencija.

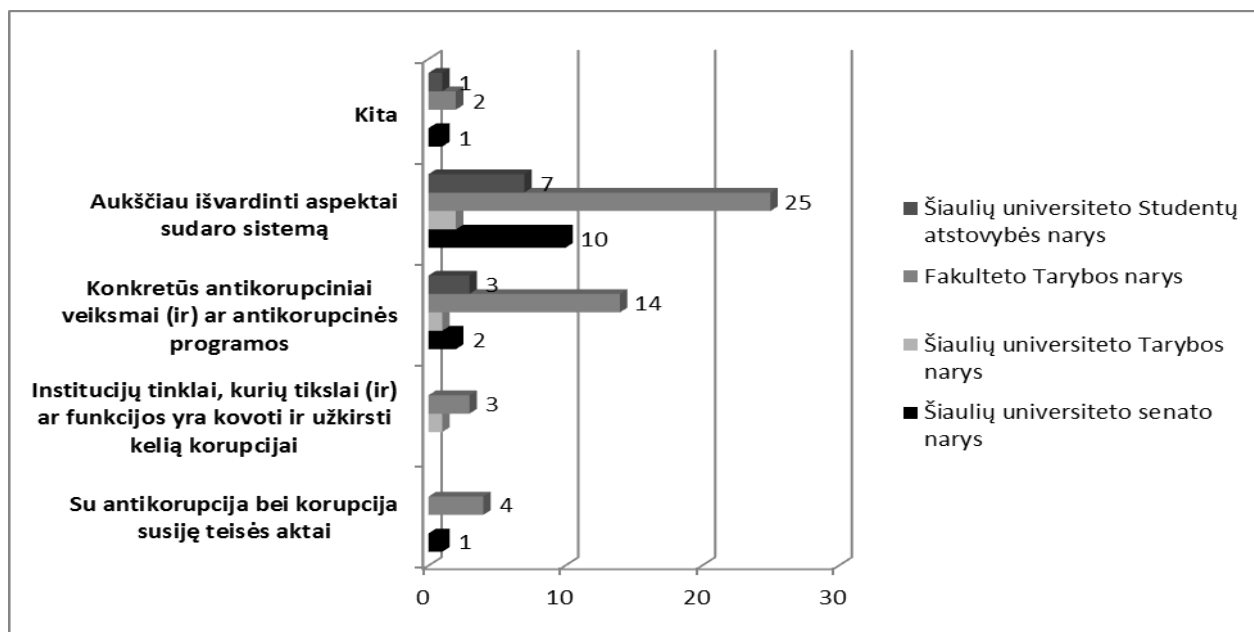
Iš dalies tokie tikslų turėtų būti siekiama kuriant antikorupcinę sistemą, kadangi būtų numatytos priemonės, atsakingi asmenys, peržiūrėti teisės aktai. Visa tai iš dalies užtikrintų skaidrumą mokymosi ir valdymo procesuose. Remiantis teorine dalimi galima teigti, kad antikorupcinės sistemos sukūrimas labai prisidėtų prie įvaizdžio gerinimo, nes kol kas nežinoma, kad aukštosios mokyklos kurtų tokias sistemas ar skaidrumo veiklos planus. Tokius planus kuria darželiai, mokyklos, bet aukštosios mokyklos – ne. Jei tokia sistema būtų sukurta ir sėkmingai įgyvendinta, Šiaulių universitetas būtų kaip gerosios patirties sklaidėjas kitoms aukštosioms mokykloms.

Daugiausia fakultetų tarybos narių kaip svarbiausią išskiria tikslą – skaidrumo didinimas, svarbu yra ir kokybės didinimas organizacijos valdymo procese. Galbūt respondentai mano, kad reikia gerinti Universiteto valdymą, pertvarkyti kitas sistemas, peržiūrėti teisinę, finansinę bazę, kad nebūtų galimybės atsirasti korupcijai.

Apibendrinant galima teigti, kad antikorupcinės sistemos diegimas turi ilgalaikį poveikį Universiteto pagrindiniams (mokslas, menas, studijos) ir papildomiems (projektų, dokumentų ir kt.

veiklų valdymas) procesams. Senato narių manymu, labai svarbu sukurti tokią aplinką, kad būtume specialistai būtų nepakantūs korupcijai, kad administracijos darbuotojai dirbtų sąžiningai, skaidriai, veiksmingai. Taip būtų užtikrinamas ir geras valdymas, nes, kaip buvo minėta teorinėje dalyje, vienas iš gero valdymo principų yra skaidrumas. Be skaidrios aplinkos nebus ir tinkamos sąlygos geram valdymui įgyvendinti.

Klausimu *Kaip manote, ką apima antikorupcinė sistema?* buvo siekiama sužinoti, kokie elementai turėtų sudaryti antikorupcinę sistemą.

7 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos struktūrinės dalis
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo rezultatais

Dauguma respondentų teigė, kad sistemą turėtų sudaryti tiek antikorupciniai veiksmai, tiek institucijų tinklai, tiek tam tikri teisės aktai (žr. 7 pav.). Buvo tokių nuomonių, kad reikėtų akcentuoti ir vertybes. Tačiau nereikėtų pamiršti, kad vertybės būtų įtraukiamos netiesiogiai į visas minėtas struktūrinės dalis. Institucijų tinklai – tai bendradarbiavimas su šios srities ekspertais tiek organizuojant renginius, seminarus, tiek peržiūrint teisės aktus. Bendradarbiavimas su tokiomis institucijomis kaip Specialiųjų tyrimų tarnyba, Transparency International iš dalies užtikrina netiesioginę kontrolę, kadangi tai yra ekspertai iš organizacijos išorės, neturintys tiesioginės įtakos Universitetui, kaip ir Universitetas neturi įtakos ekspertams. Taip būtų užtikrinamas visos antikorupcinės veiklos skaidrumas, veiksmingumas.

Atsakymams į šį klausimą respondentų amžius įtakos neturi, kadangi visos amžiaus grupės atsakė, jog sistemą sudaro visi minėti elementai.

Galima daryti išvadą, kad sistemos dalys turėtų apimti konkrečius veiksmus, kurie būtų smulkiau pateikti skaidrumo veiklos plane. Be to, turi būtų įtrauktos bendradarbiaujančios institucijos. Sukurtoje sistemoje turėtų atsirasti teisės aktai, kuriuose būtų detalios aprašytos vertybės, korupcijos, korupcijos prevencijos aukštojoje mokykloje sąvokos, kad akademinė

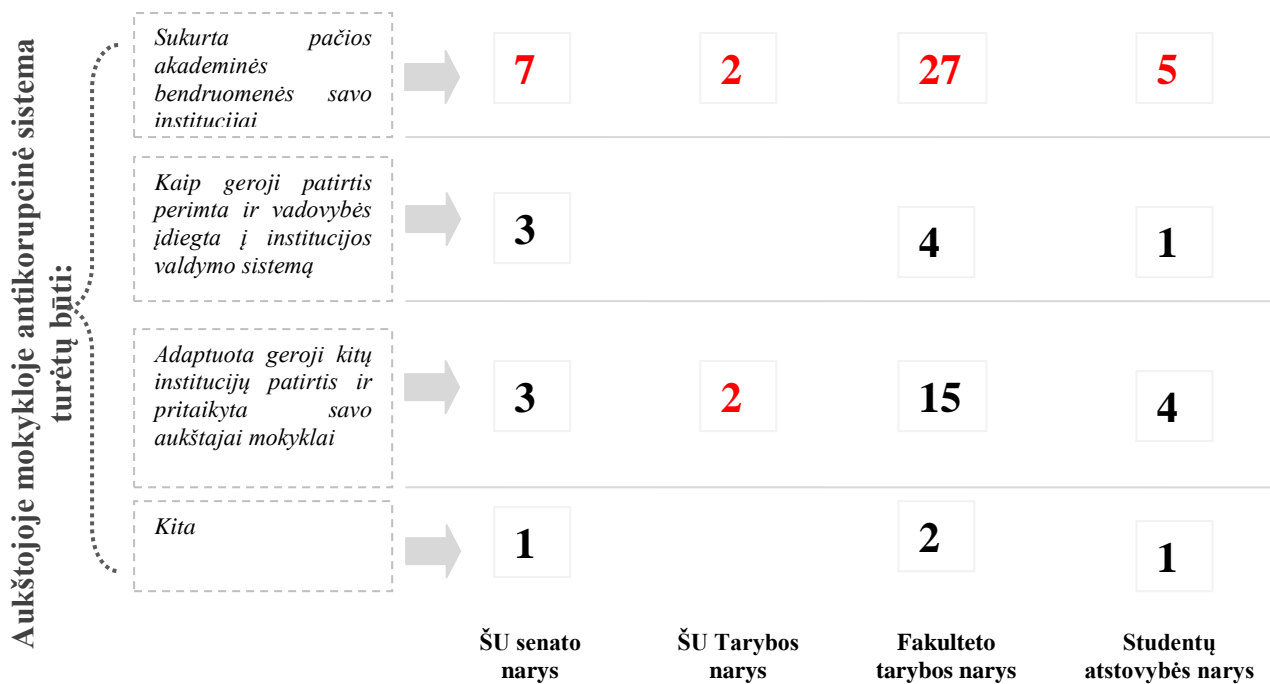
bendruomenė būtų informuota apie korupciją ir jos daromą žalą. Visai tai, remiantis teorine dalimi, apibūdina vieną sistemos bruožą – sistema turi turėti elementus. Tačiau išvardyti sistemos elementai turi būti struktūrizuoti. Respondentų išskirti antikorpūcinės sistemos elementai atitinka bendruosius elementus, kuriuos reglamentuoja tarptautiniai, nacionaliniai teisės aktai.

Teiginiais *Aukštojoje mokykloje antikorpūcinė sistema turėtų būti...* ir *Jūsų nuomone, antikorpūcinė sistema turėtų būti modeliuojama...* buvo siekiama sužinoti respondentų nuomonę apie antikorpūcinės sistemos kūrimo vadybą (sukurta pačios, perimta kitų geroji patirtis, adaptuota geroji patirtis), t. y. kaip ji turėtų būti sukurta: ar pati aukštoji mokykla turėtų sukurti unikalią sistemą, ar ją perimti iš kitų aukštųjų mokyklų (ar kitų institucijų), ar, perimdama tą sistemą iš kitų institucijų, adaptuotų pagal savo organizacijos poreikius, ypatybes ir kitas sąlygas.

Kiekvienas pateiktas anketoje atsakymo variantas turi ir privalumų, ir trūkumų. Minėtų atsakymų privalumai gali būti šie:

- *sukurta pačią*: darbuotojai priima lengviau, kadangi kurdami sistemą atsakingi asmenys atsižvelgia į pačios organizacijos poreikius, galimybes, sąlygas. Vadybos teoretikų teigimu (Stoner), darbuotojai tokiu būdu lengviau prisitaiko prie pokyčių organizacijoje. Tokia sistema jau būtų pavyzdinė kitoms institucijomis (kaip vienintelė);
- *kaip geroji patirtis*: organizacija, perimdama jau sėkmingai funkcionuojančią sistemą, gali nebijoti, kad sistema neveiks ar turės trūkumų. Iš dalies toks pasirinkimas reikalauja mažesnių išteklių: laiko, lėšų ir kt. Tokius privalumus taip pat akcentuoja vadybos teoretikai (Stoner, Stoškus ir kt.);
- *adaptuota geroji patirtis*: tai būtų pasirinkimas tarp pirmos ir antros, kadangi pasirinkdami kitų organizacijų sistemas ir pritaikydami prie savo organizacijos bruožų galėtume gauti gana sėkmingai veikiančią sistemą.

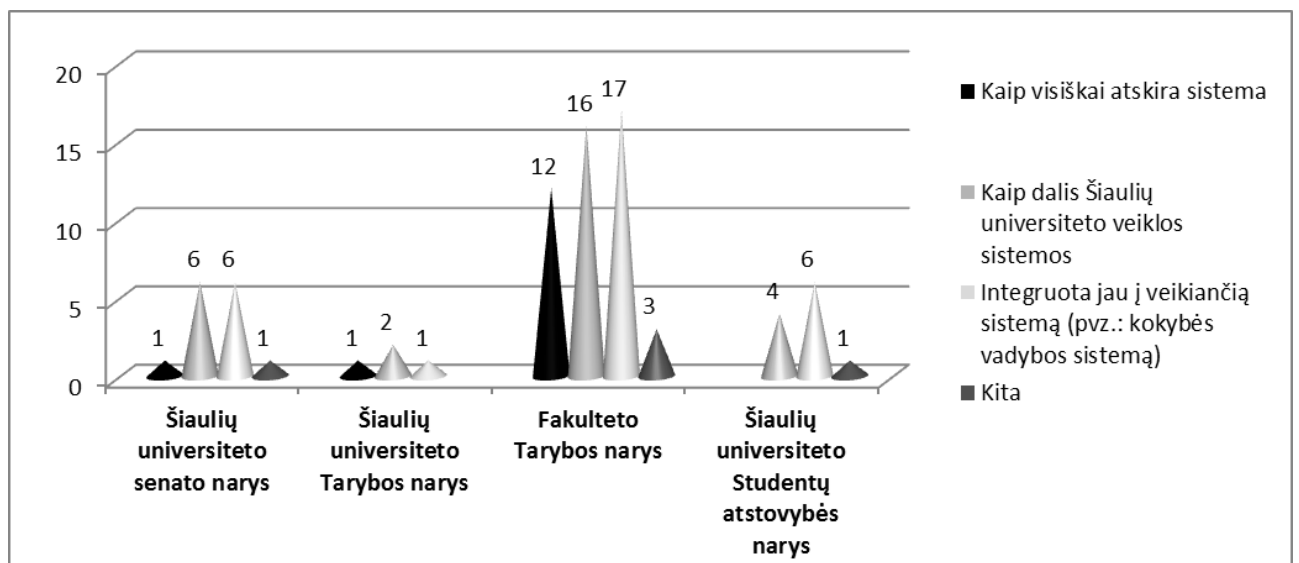
Čia aptarti tik keli privalumai pasirenkant vieną ar kitą atsakymą. Kokią sistemą kurti ar ją perimti, priklauso nuo pačios institucijos. Kaip teigia J. Palidauskaitė (2001), kiekviena organizacija yra unikali, todėl, perimant patirtį iš kitų institucijų, galima padaryti klaidų (būtų sunkiau įgyvendinti dėl iš esmės skirtingų sąlygų).

8 pav. Respondentų nuomonė apie tai, kokia turėtų būti antikorupcinė sistema
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo rezultatais

Šiaulių universiteto senato nariai (dauguma, t. y. 7 nariai) mano, kad geriau organizacijai sukurti savo sistemą, būdingą tik Universitetui (žr. 8 pav.). Dalis Šiaulių universiteto tarybos narių pritaria Senato nariams, o dalis teigia, kad geriau perimti iš kitos institucijos jau sukurtą sistemą ir pritaikyti Universitetui pagal jo ypatumus. Didžioji dalis fakultetų tarybų ir Studentų atstovybės narių taip pat sutinka, kad geriau kurti savo visiškai naują sistemą. Kaip numatyta Šiaulių universiteto teisės aktuose, Universitetas turi autonomiją ir viena iš Universiteto funkcijų yra ugdyti etiškai atsakingą asmenybę, todėl kurti sistemą turėtų pats Universitetas, pasitelkdamas į pagalbą antikorupcinės srities ekspertus.

Galima daryti prielaidą, kad dauguma apklaustųjų mano, jog, sukūrus savo antikorupcinę sistemą, būtų mažiau priešiška nusiteikusių asmenų ir ji būtų lengviau ir sėkmingiau įgyvendinama.

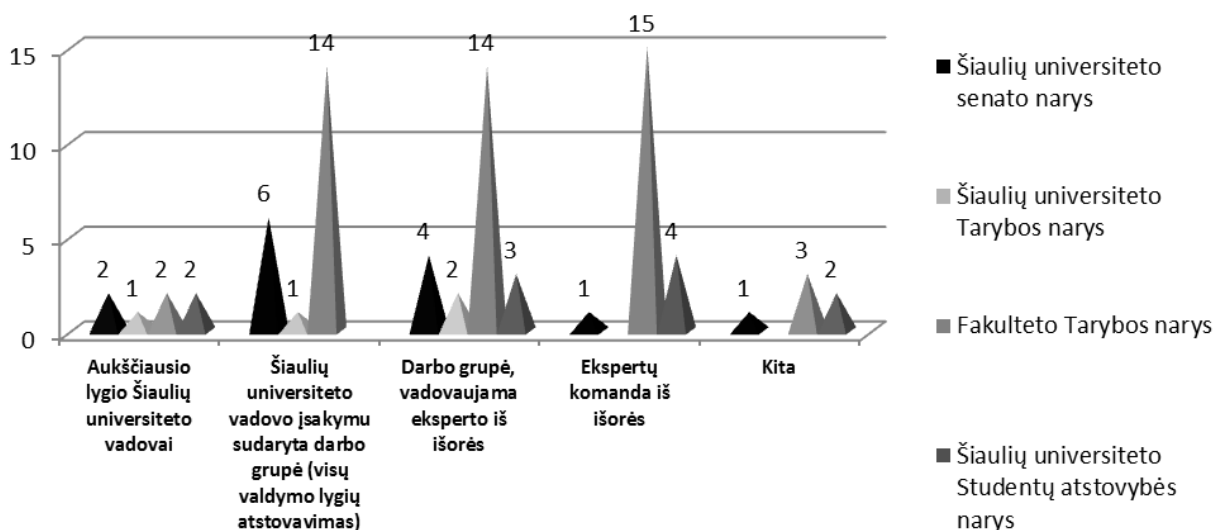

9 pav. Respondentų nuomonė apie antikorupcinės sistemos modeliavimą
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Analizuojant atsakymus į klausimą *Kaip turėtų būti modeliuojama antikorupcinė sistema?* pasitaikė įvairių atsakymų grupėje pagal respondentų statusą. Šiaulių universiteto senato narių nuomonės išskyrė į dvi dalis: 1) sistema turėtų būti modeliuojama kaip dalis veiklos sistemos; 2) integruojama į jau veikiančią sistemą (žr. 9 pav.). Pasitaikė ir tokių respondentų (25 proc. fakultetų tarybų narių), kurie manė, kad antikorupcinė sistema turėtų būti sukurta kaip visiškai atskira sistema, kadangi skiriasi jos specifika, todėl būtų netinkama tokią sistemą integruoti į kitas sistemas. Nepaisant respondentų statuso, dominavo nuomonė, jog geriau sistemą integruoti į jau veikiančią sistemą, pvz., į kokybės vadybos sistemą.

Galima daryti prielaidą, kad dauguma respondentų pasirinko tokį variantą (t. y. integruoti į veikiančią sistemą) todėl, kad būtų mažiau įvairių sistemų organizacijoje ir kad sistemų sukūrimas daugumai asocijuojasi su nereikalingomis veiklomis. Įtakos galėjo turėti ir tai, kad Šiaulių universitetas turi įdiegtą kokybės vadybos sistemą, kurioje galėtų atsirasti ir antikorupcinė sistema – kaip dalis kokybės užtikrinimo.

Prieš kuriant sistemą organizacijai reikia nuspręsti, kas turėtų kurti sistemą: ar atitinkami asmenys, turintys pakankamai žinių ir įgūdžių, ar aukščiausia valdžia, sudarydama laikinąją darbo grupę, ar visiškai nuo organizacijos veiklos nepriklausomi asmenys, t. y. šios srities ekspertai. Todėl klausimu *Jūsų nuomone, kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete?* buvo svarbu sužinoti, ką mano respondentai apie tai, kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą ir kodėl jie taip mano.

10 pav. Respondentų nuomonė apie tai, kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo rezultatais

Remiantis 10 pav. pateiktais duomenimis matyti, kad dauguma respondentų mano, jog geriausia būtų, jei sistemą kurtų ne organizacijos atstovai, o samdyti atitinkamos srities ekspertai. Fakultetų tarybų narių atsakymuose dominavo tokia nuomonė apie antikorupcinės sistemos kūrimą:

ją turėtų kurti rektorius įsakymu visais lygiais sukurta darbo grupė; darbo grupė ir ekspertai ir tiesiog ekspertų grupė. Studentų atstovybės nariai nemano, kad sistemą turėtų kurti vadovo įsakymu sudaryta darbo grupė. Žinoma, pasitaikė tokių asmenų, kurie pasirinko atsakymą „kita“, tačiau nieko neįrašydami leido daryti prielaidą, kad jie iš dalies nesutinka su antikorupcinės sistemos kūrimo procesu. Galbūt šie asmenys neigiamai atsakė ir į klausimą apie sistemos kūrimo būtinybę. Kiekvienas respondentas turėjo savo atsakymą argumentuoti. Toliau bus galima susipažinti su respondentų argumentacija (žr. 14 lent.).

14 lentelė

Respondentų argumentai į klausimą *Kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete?*

Aukščiausio lygio Šiaulių universiteto vadovai	Šiaulių universiteto vadovo įsakymu sudaryta darbo grupė (visų valdymo lygių atstovimas)
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Vadovai gali geriau prižiūrėti studentus, darbuotojus.</i> • <i>Vadovai turi didžiausią įtaką.</i> • <i>Vadovai turi rodyti tinkamą pavyzdinį elgesį.</i> • <i>Vadovai suinteresuoti aukštosios mokyklos geru įvaizdžiu.</i> • <i>Į vadovo pareigas turėtų įeiti sistemos kūrimas, tobulinimas, įgyvendinimas.</i> • <i>Vadovo dalyvavimas antikorupcinėje veikloje garantuoja, kad sistema bus įgyvendinta veiksmingai ir efektyviai.</i> • <i>Darbuotojai priimtų lengviau, jei sistemą sukurtų vadovai.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Skirtingose padaliniuose, fakultetuose korupcijos pasireiškimo galimybės skiriasi.</i> • <i>Labiausiai tokie asmenys žino, kas vyksta aukštojoje mokykloje ir kokių veiksmų reikia imtis.</i> • <i>Žmonės organizacijos viduje žino aukštosios mokyklos esamas spragas, turi patirties.</i> • <i>Geriausiai žino problemas.</i> • <i>Reikia, kad įtrauktų į sistemą visus valdymo lygius, kad sistemą būtų veiksminga.</i>
Darbo grupė, vadovaujama eksperto iš išorės	Ekspertų komanda iš išorės
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Įveikiami stereotipai kviečiant ekspertus ir įvardijamos realios problemos sudarant darbo grupę iš organizacijoje dirbančių asmenų.</i> • <i>Tokios grupės dirbtų atsakingiau ir globaliau.</i> • <i>Užtikrintų darbo grupės efektyvumą vadovaujant ekspertui.</i> • <i>Užtikrinama, kad sistema bus sukurta teisingai ir profesionaliai.</i> • <i>Užtikrinama, kad sistema funkcionuotų efektyviai.</i> • <i>Organizacijos politiką labiausiai išmano darbuotojai, o ekspertai padeda išplėsti turimas žinias, gauti geriausius rezultatus.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Objektyvumas.</i> • <i>Kompetencija.</i> • <i>Universiteto vadovybė neturi įtakos ekspertams.</i> • <i>Nesuinteresuoti ekspertai gali tinkamai atlikti analizę ir sukurti sistemą.</i> • <i>Universitete nėra gerosios praktikos.</i> • <i>Išvengiamos „savos“ politikos.</i> • <i>Skaidrumas.</i> • <i>Neapkraunami darbuotojai.</i> • <i>Sistema būtų kokybiškesnė.</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Respondentai, pasirinkę atsakymą, kad sistemą kurtų vadovai, teigia, jog darbuotojai lengviau priims naują sukurta sistemą, jei ši bus sukurta aukštosios mokyklos vadovų – principas „iš viršaus į apačią“. Jei sistemą kurtų vadovai, būtų mažesnis pasipriešinimas, kadangi jie turi didesnę įtaką nei kitos akademinės bendruomenės grupės. Pasak respondentų, norint užtikrinti tikrai

gerą aukštosios mokyklos veiklą, rūpintis sistemos kūrimu turėtų tos mokyklos vadovai, nes tik jie suinteresuoti jos geru įvaizdžiu ir darbu.

Respondentai, pasirinkę atsakymą, kad sistemą kurtų darbo grupė, sudaryta iš vietinių darbuotojų, teigia, kad taip į veiklą būtų įtraukiami visi fakultetai, padaliniai, studentai. Drauge būtų užtikrinamas sistemos efektyvumas, kadangi ši idėja būtų paskleista visais lygiais, o ne tik vienu lygiu (tarkim, tarp studentų ar administracijos darbuotojų). Kuo daugiau dalyvių įtraukiama į sistemos kūrimą, tuo sėkmingiau sistema būtų įgyvendinta.

Dauguma respondentų supranta, kad antikorupcinė sistema yra specifinė sritis, todėl be ekspertų pagalbos pačiai aukštajai mokyklai sukurti sistemą būtų sunku. Ekspertai ne tik kompetentingi šioje srityje, bet jų įtraukimas į sistemos kūrimo procesą lemtų objektyvesnę, kokybiškesnę, skaidresnę darbą, nes ekspertų dalyvavimas užkirstų kelią pažinčių tinklams. Be to, sistema tokiu atveju būtų ne tik dokumentuota, bet ir būtų realizuota.

Sujungus darbo grupę, sudarytą asmenų iš vidaus, su ekspertais iš išorės, būtų puiki komanda antikorupcinei sistemai kurti, nes darbo grupė galėtų pasidalyti savo turimomis žiniomis apie aukštąją mokyklą su ekspertais, atskleistų, kokios yra problemos, kas būdinga darbuotojams, ar pakankama yra teisinė bazė. Ekspertai galėtų rekomenduoti tinkamiausias priemones aukštajai mokyklai pagal jos ypatumus, padėtų peržiūrėti teisės aktus, įvertinti, ar nėra sąlygų atsirasti korupcijai.

Respondentas, fakulteto tarybos narys, teigia, kad patys Šiaulių universiteto atstovai (visų valdymo lygių vadovai ir studentai) turėtų būti suinteresuoti kurti tokią sistemą, turėtų tuo domėtis ir išoriniai vertintojai (tiek galimi darbdaviai, tiek universiteto vertintojai). Dėstytojai turėtų būti suinteresuoti tinkamai įvertinti savo darbą ir prisiimti atsakomybę atlikti pareigas tinkamai. Studentams svarbu, kad jie būtų įvertinti už savo gebėjimą ir norą mokytis, o ne gauti įvertinimus ar diplomą korupcijos būdu. Tai yra aktualu ir išoriniams vertintojams, kad jie galėtų susidaryti teisingą požiūrį į Universitetą, studijas ir studentų, kaip specialistų, rengimą.

Apibendrinant galima teigti, kad 39 proc. akademinės bendruomenės narių nusprendė, jog sistemą turėtų kurti nepriklausomi nuo organizacijos veiklos asmenys (antikorupcinės srities ekspertai) ir Universiteto sudaryta darbo grupė. Taip bus užtikrinama, kad sistema būtų sukurta teisingai ir profesionaliai. Dar vienas privalumas – į veiklą įtraukiama Universiteto bendruomenė, kuri išmano Universiteto organizacinę kultūrą, žino galimybes, esamas problemas.

2.2.3. Respondentų nuomonių apie antikorupcines priemones Šiaulių universitete analizė

Korupcijos prevencijos priemonės: „Antikorupcinių priemonių įtraukimas į bendrą Šiaulių universiteto strategiją“ ir „Kovos su korupcija programos sukūrimas“. Sistemą, kaip jau buvo

minėta, sudaro ne tik teisės aktai ar atsakingi asmenys, bet ir tam tikros veiklos, kurių tikslas yra įtraukti visą akademinę bendruomenę padėti pasiekti efektyviausių rezultatų antikorupcinėje veikloje. 15 lentelėje pateikiamos dvi priemonės, analizuojamos pagal respondentų statusą.

15 lentelė

Antikorupcinės priemonės (respondentų pasiskirstymas pagal statusą)

		Kovos su korupcija programos sukūrimas					
		Tikrai taip	Galbūt taip	Nežinau	Galbūt ne	Tikrai ne	
Antikorupcinių priemonių įtraukimas į bendrąją Šiaulių universiteto strategiją	Šiaulių universiteto senato narys	Tikrai taip	4	1	-	-	
		Galbūt taip	1	4	2	-	
		Nežinau	-	-	1	-	
		Galbūt ne	-	-	-	1	
	Šiaulių universiteto tarybos narys	Galbūt taip		3	1		
	Fakulteto tarybos narys	Tikrai taip	14	3	-	-	17
		Galbūt taip	4	8	-	-	12
		Nežinau	2	3	2	-	7
		Galbūt ne	3	3	-	-	6
		Tikrai ne	2	-	-	4	6
Šiaulių universiteto Studentų atstovybės narys	Tikrai taip	5	1			-	
	Galbūt taip	1	2			-	
	Tikrai ne	-	-			2	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

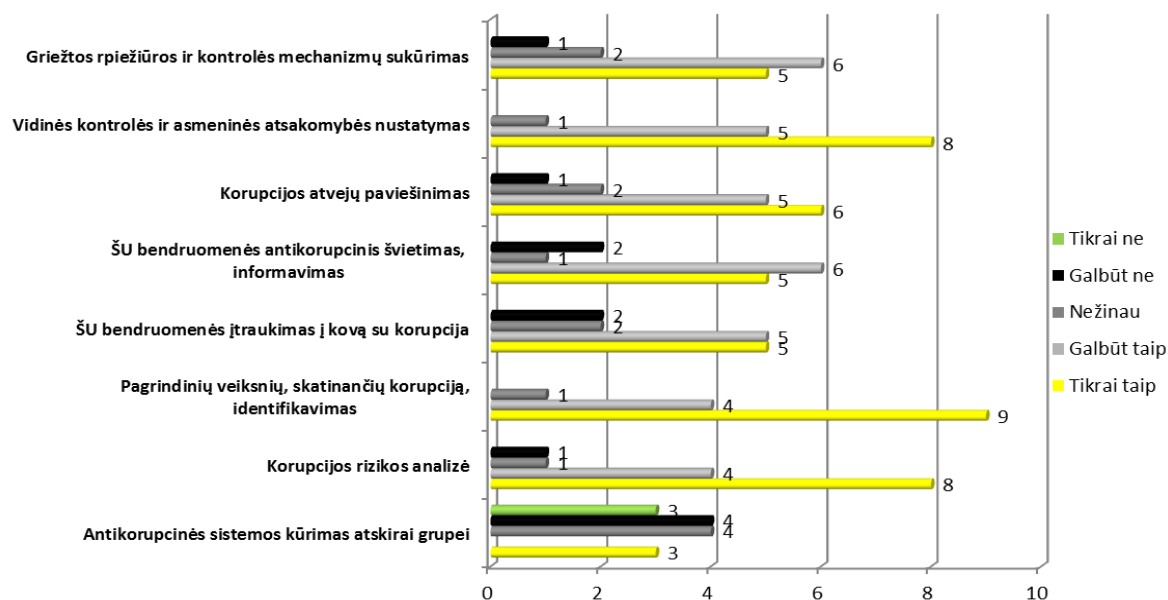
Didžioji dalis Šiaulių universiteto senato narių yra teigiamos nuomonės dėl antikorupcinių priemonių įtraukimo į Universiteto strategiją. Tokios pat nuomonės Senato nariai yra ir dėl antikorupcinės programos sukūrimo. Žinoma, yra ir tokių narių, kurie nežino, ar abi priemonės tinka Šiaulių universitetui. Tarybos nariai taip pat sutinka dėl minėtų priemonių, nors nėra visiškai tikri dėl to, tačiau linkę manyti, jog jos tinkamos.

Labiausiai dėl priemonių išsiskyrė fakultetų tarybų narių nuomonė. Dalis narių yra tvirtai įsitikinę, kad tokios priemonės tinka Šiaulių universitetui. Yra manančiųjų, kad tokios priemonės galėtų būti taikomos organizacijoje. Studentų atstovybės narių dauguma taip pat nėra abejinga antikorupcinių priemonių įtraukimui į strategiją ir antikorupcinės programos kūrimui.

Apibendrinant galima teigti, kad 28 respondentai tvirtai pritaria, jog antikorupcinius veiksmus reikėtų įtraukti į Šiaulių universiteto strategiją, 26 respondentai nėra tvirtai apsisprendę, bet vis dėlto jų nuomonė yra teigiama. Tik 15 iš 77 respondentų nuomonė dėl šios priemonės yra neigiama.

Panaši situacija yra ir su dar viena priemone – antikorupcinės programos kūrimu: dauguma respondentų yra teigiamos nuomonės, tik keletas iš visų atrinktų respondentų pasisakė neigiamai.

Šiaulių universiteto senato narių požiūris į kitas antikorupcines priemones Šiaulių universitete. Senato nariai nesutinka, kad sistema būtų kuriama atskiroms grupėms, nes tai reikštų didesnę sistemų skaičių. Tik 3 iš 14 narių buvo užtikrinti, kad tokia priemonė yra puiki. Tačiau visai kitokia situacija paaiškėjo, kai buvo klausama, ar tiktų Universitetui kita priemonė – korupcijos rizikos analizė. Beveik visi sutinka, kad ši priemonė tikrai reikalinga ir tinkama Šiaulių universitetui (žr. 11 pav.).

11 pav. Šiaulių universiteto senato narių požiūris į antikorupcines priemones
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo rezultatais

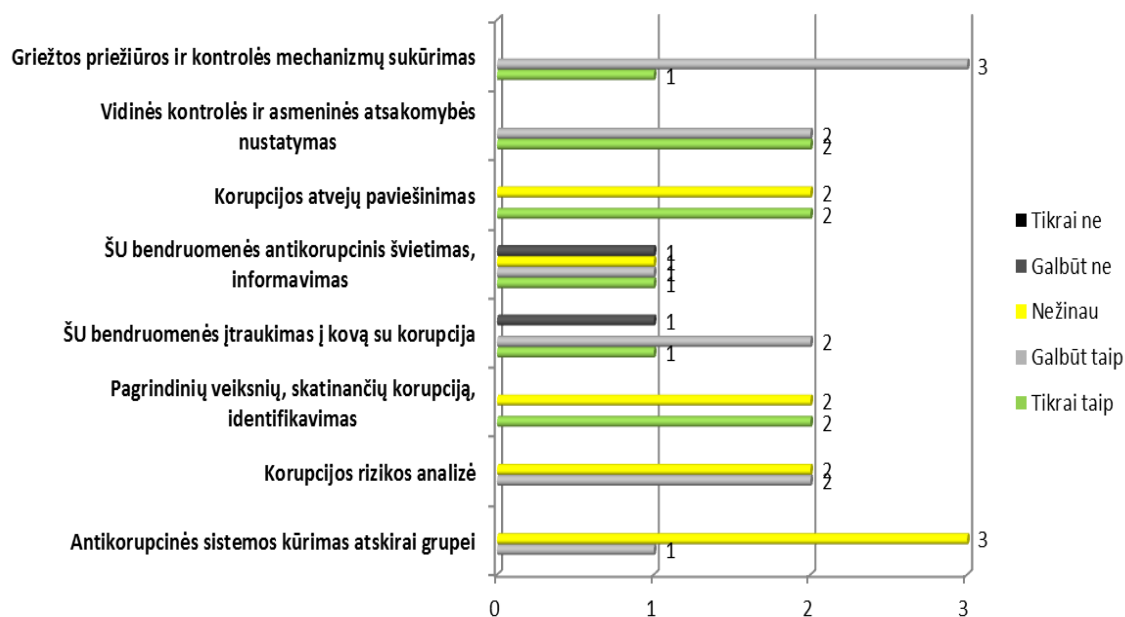
Senato nariai išskyrė, jų nuomone, labiausiai tinkamas priemones:

- pagrindinių veiksnių, skatinančių korupciją, identifikavimas;
- vidinės kontrolės ir asmeninės atsakomybės nustatymas.

Tai įrodo, kad aukštesnio valdymo lygmens asmenys jaučia poreikį analizuoti šį neigiamą reiškinį, t. y. korupciją, atskleisti galimas valdymo procese esančias spragas, sudarančias sąlygas korupcijai atsirasti.

Netinkamiausia priemone, kaip anksčiau buvo minėta, Senato nariai išrinko sistemos sukūrimą atskirai grupei. Tai nebūtų veiksminga. Dauguma respondentų sutinka, kad reikėtų įtraukti visą akademinę bendruomenę į antikorupcinę veiklą, t. y. į seminarus, konkursus, renginius, rengti paskaitas apie korupciją, jos daromą žalą, apie skaidrios aplinkos svarbą organizacijos valdymui, įvaizdžiui.

Šiaulių universiteto tarybos narių požiūris į kitas antikorupcines priemones Šiaulių universitete. Tarybos nariai (priešingai nei Senato) dėl daugelio išvardytų priemonių negalėjo apsispręsti: ar jos yra tinkamos Šiaulių universitetui ar ne (žr. 12 pav.).

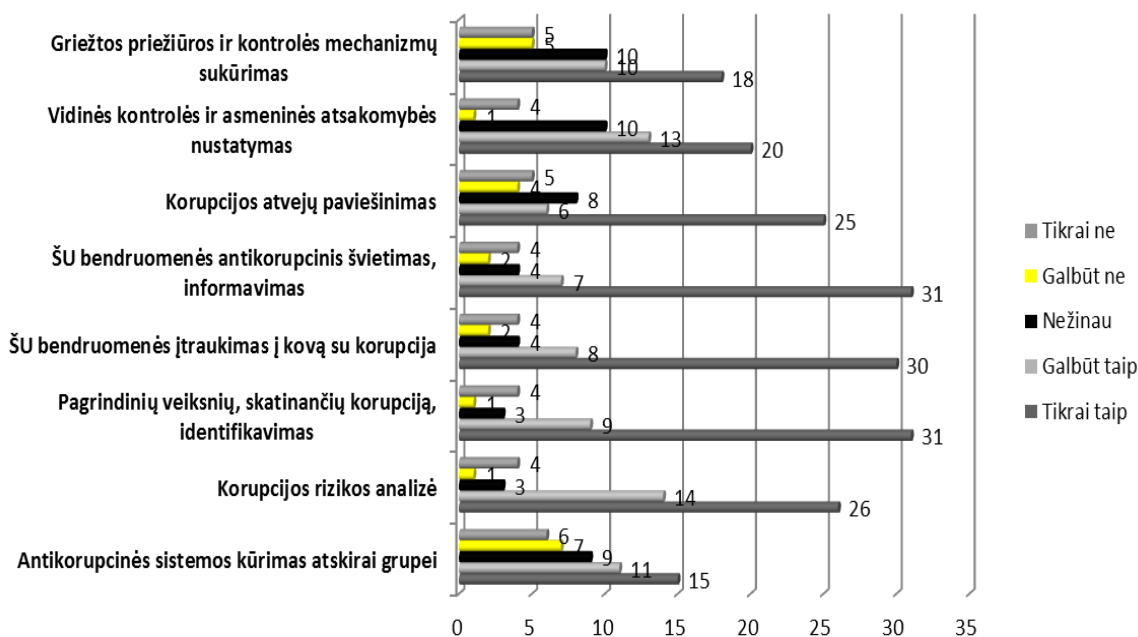

12 pav. Šiaulių universiteto tarybos narių nuomonė apie antikorupcines priemones
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Tarybos nariai mano, jog tinkamiausios priemonės yra šios: griežtos priežiūros ir kontrolės mechanizmų sukūrimas; vidinė kontrolė; bendruomenės įtraukimas į kovą su korupcija (t. y. įtraukti juos į seminarus, renginius, kitas panašias veiklas). Galima pastebėti, kad Tarybos nariai kaip tinkamas išskyrė priemones, susijusias su vienokia ar kitokia kontrole / priežiūra.

Galima daryti prielaidą, jog jie linkę manyti, kad jei jau organizacijoje yra korupcija arba gali joje atsirasti, tai reikia imtis griežtų priemonių. Buvo respondentų, kuriems netiko antikorupcinis švietimas, nors ši priemonė yra viena iš svarbesnių, kadangi, norint pradėti skleisti idėją apie skaidrumą, reikia apie tai kalbėti, šviesti akademinę bendruomenę, o tik po to peržiūrėti teisės aktus, sukurti vidinę kontrolę.

Šiaulių universiteto fakultetų tarybų narių požiūris į kitas antikorupcines priemones Šiaulių universitete. Dauguma fakultetų tarybų narių mano, kad tinkamiausios priemonės Šiaulių universitetui būtų bendruomenės švietimas, informavimas apie korupciją, jos atsiradimo priežastis, daromą žalą, priemones; bendruomenės įtraukimas į įvairius renginius, seminarus, konkursus, susijusius su skaidrumu, sąžiningumu; pagrindinių veiksmų, skatinančių korupciją, identifikavimas.

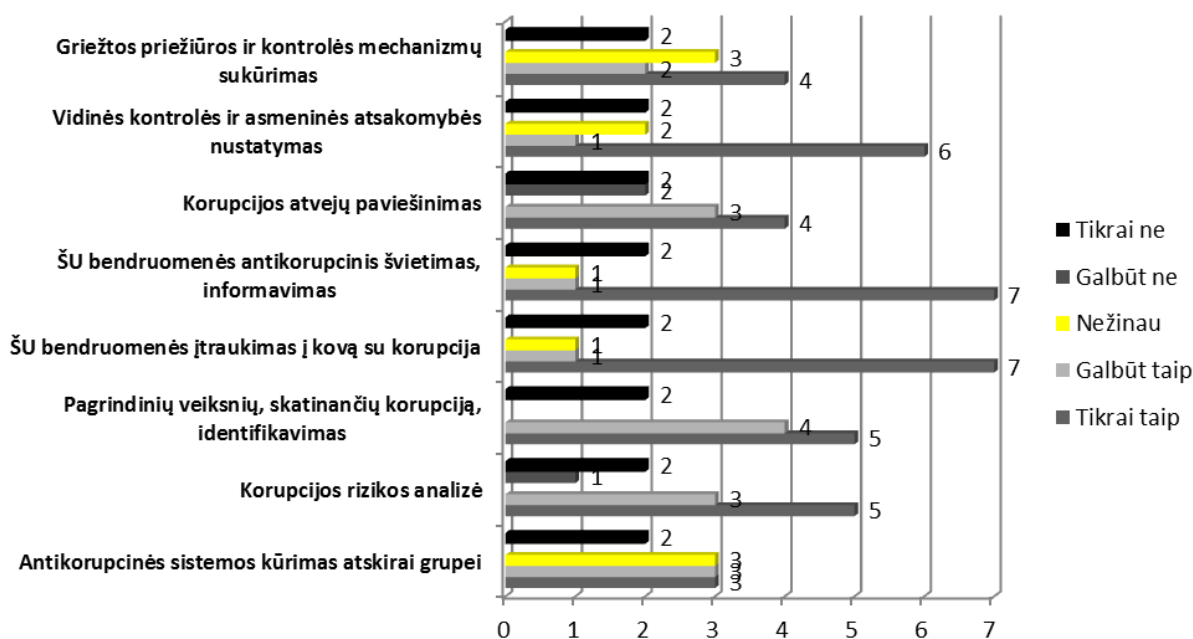

13 pav. Šiaulių universiteto fakultetų tarybų narių nuomonė apie antikorupcines priemones
 Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Pasitaikė ir tokių respondentų, kurie teigė, kad anksčiau išvardytos priemonės nėra tinkamos, tačiau tokių buvo mažuma. Daugiausia apklaustųjų abejojo dėl tokių priemonių kaip: griežtos priežiūros ir kontrolės mechanizmų sukūrimas, vidinės kontrolės nustatymas (žr. 13 pav.). Galbūt įtakos turėjo tai, kad respondentai nemano, jog tokios priemonės dera prie aukštosios mokyklos įvaizdžio – tokios priemonės, jų manymu, tinka valstybės tarnyboje ir kitose institucijose.

Apibendrinant fakultetų tarybų narių požiūrį apie pateiktas antikorupcines priemones galima teigti, kad dauguma jų sutinka, jog beveik visos priemonės tinka ir reikalingos aukštajai mokyklai. 2011 m. atlikus tyrimą, per kurį buvo apklausti studentai, paaiškėjo, kad dauguma jų sutinka, jog kontrolė nelabai tinka aukštajai mokyklai, o likusios priemonės yra tinkamos.

Šiaulių universiteto Studentų atstovybės narių požiūris į kitas antikorupcines priemones Šiaulių universitete.

14 pav. Šiaulių universiteto Studentų atstovybės narių požiūris į antikorupcines priemones
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Studentų atstovybės nariai tvirtai teigė, kad pagrindinių veiksmų, skatinančių korupciją, identifikavimas yra gana svarbi priemonė, nes ši priemonė padėtų vertinti teisinę bazę, valdymo procesą ir kitus institucijos elementus, kad būtų užtikrinama skaidri ir nepakanti korupcijai aplinka. Didžioji dalis apklaustųjų teigiamai įvertino bendruomenės įtraukimą į antikorupcinę veiklą (žr. 14 pav.). Apie tai, kad galbūt reikėtų orientuotis į atskiras asmenų grupes, kuriant tam tikras antikorupcines veiklas, respondentai neturėjo nuomonės.

Ir čia pasitaikė respondentų, manančių, kad kai kurios priemonės (pvz., vidinė kontrolė, korupcijos rizikos analizė ir kt.) nėra tinkamos įgyvendinti aukštajame moksle.

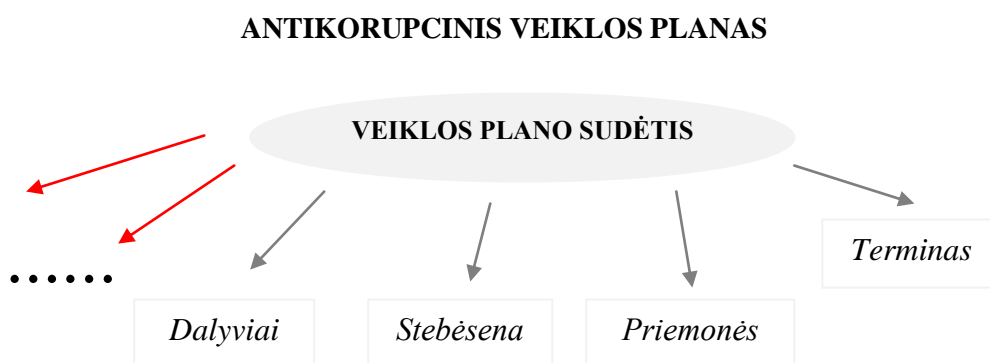
Apibendrinant visų apklaustųjų (Senato, Tarybos, Studentų atstovybės narių) nuomones galima daryti prielaidą, kad didžioji dalis kaip tinkamiausias priemones išskyrė antikorupcinės programos sukūrimą (83 proc. respondentų), Šiaulių universiteto bendruomenės įtraukimą į kovą su korupcija (seminarai, renginiai ir kt.) (77 proc. respondentų) ir pagrindinių veiksmų, skatinančių korupcijos atsiradimą, identifikavimą (86 proc. respondentų). Kaip netinkamiausia priemonė įvardyta griežtos priežiūros ir kontrolės mechanizmų sukūrimas, antikorupcinių veiksmų įtraukimas į strategiją.

2.2.4. Antikorupcinės veiklos planas remiantis respondentų siūlymais

Kadangi viena iš antikorupcinės sistemos struktūros dalių yra antikorupcinės veiklos planas, todėl būtina numatyti, kokios tai bus veiklos, kas jas turės atlikti, kokie terminai, kaip žinoti, kad

sistema yra veiksminga. Visa tai buvo siekiama sužinoti atlikus tyrimą. Kaip jau buvo minėta teorinėje dalyje, neteko rasti veiklos planų aukštosiose mokyklose, jų buvo rasta tik vidurinėse mokyklose. Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus bus siekiama sukurti veiklos planą, remiantis tyrimo rezultatais ir vidurinių mokyklų veiklos planais.

Veiklos plano sudėtis apimtų tokias dalis: dalyviai, stebėseną, priemones, terminai ir kitos dalys, kurias papildomai išskiria respondentai (žr. 15 pav.).

15 pav. Antikorupcinio veiklos plano dalys
 Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Respondentų pasiūlymai dėl antikorupcinės veiklos plano sudėties. Respondentų buvo klausiama, kokios dalys turėtų sudaryti antikorupcinį veiklos planą. Dauguma respondentų neturėjo nuomonės apie tai, kiti teigė nesantys kompetentingi ir negalintys atsakyti į klausimą. Respondentų manymu, tai turėtų spręsti antikorupcinės sistemos kūrimo grupė. Tačiau pasitaikė ir tokių respondentų, kurie išskyrė veiklos plano dalis (ne visų respondentų pasiūlytos dalys yra tinkamos) (žr. 16 lent.).

16 lentelė

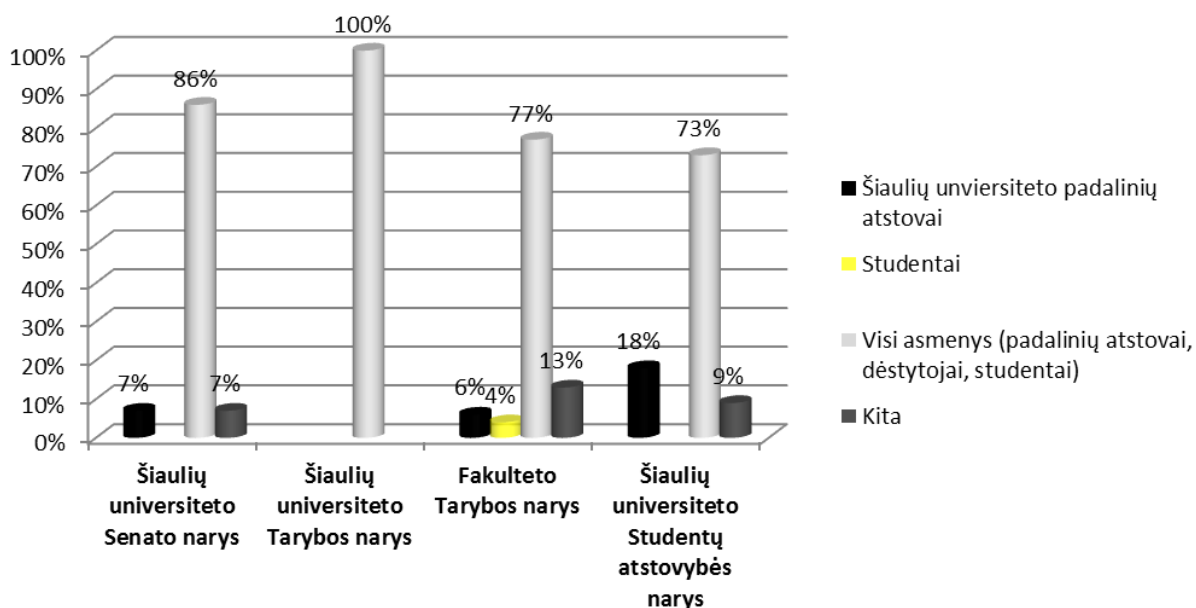
Veiklos plano sudėtinės dalys	
<i>Tinkamos</i>	Kliūtys Pasekmės Darbo grupės sudėtis Finansavimas Priemonės Vykdotojai Laikotarpiai Rodikliai Rezultatai Rizikos
<i>Iš dalies tinkamos</i>	Teisės aktai Korupcijos būklės analizė Korupcijos sampratos pateikimas Sankcijos
<i>Netinkamos</i>	Antikorupcinės kultūros ugdymas Laikinių darbuotojų kontrolė Bendruomenės nario asmeninė atsakomybė Bendradarbiavimas su institucijomis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Respondentų pasiūlytos dalys: numatytos kliūtys, rizikos, norimi rezultatai, vykdytojai, laikotarpis, veiklų rodikliai – svarbios, nes, remiantis mokslinėje literatūroje nagrinėtais veiklos planais, juose taip pat buvo numatyti tikslai, uždaviniai, priemonės, atsakingi asmenys, siekiami rezultatai, veiklų įgyvendinimo terminai. Žinoma, reikia nepamiršti, kad, be veiklos plano, turi būti antikorupcinė programa, kurioje būtų pateikiami šie dalykai („iš dalies tinkama“): korupcijos būklės analizė, įvardijami antikorupciniai teisės aktai, korupcijos ir korupcijos prevencijos samprata, sankcijos, programos uždaviniai, tikslai.

Respondentai išskiria ir tokias dalis: antikorupcinės kultūros ugdymas, laikinų darbuotojų kontrolė, bendruomenės nario asmeninė atsakomybė, bendradarbiavimas su institucijomis. Šios dalys tiesiogiai nėra tinkamos kaip veiklos plano dalys, pvz., ugdyti antikorupcinę kultūrą padėtų veiklos plane numatyta veikla, t. y. antikorupcinis švietimas. Darbuotojų kontrolė irgi iš dalies gali būti numatyta antikorupciniuose teisės aktuose. Kitų institucijų bendradarbiavimas būtų įtrauktas į antikorupcinę sistemą, o detaliau atsiskleistų tokiose veiklose kaip seminarai, konkursai, renginiai ir pan.

Respondentų nuomonė apie dalyvius, įgyvendinančius antikorupcinės veiklos plane numatytas priemones. Šioje dalyje respondentai turėjo atsakyti, kurie asmenys (padalinių atstovai, dėstytojai, studentai) turėtų dalyvauti antikorupcinėse veiklose.

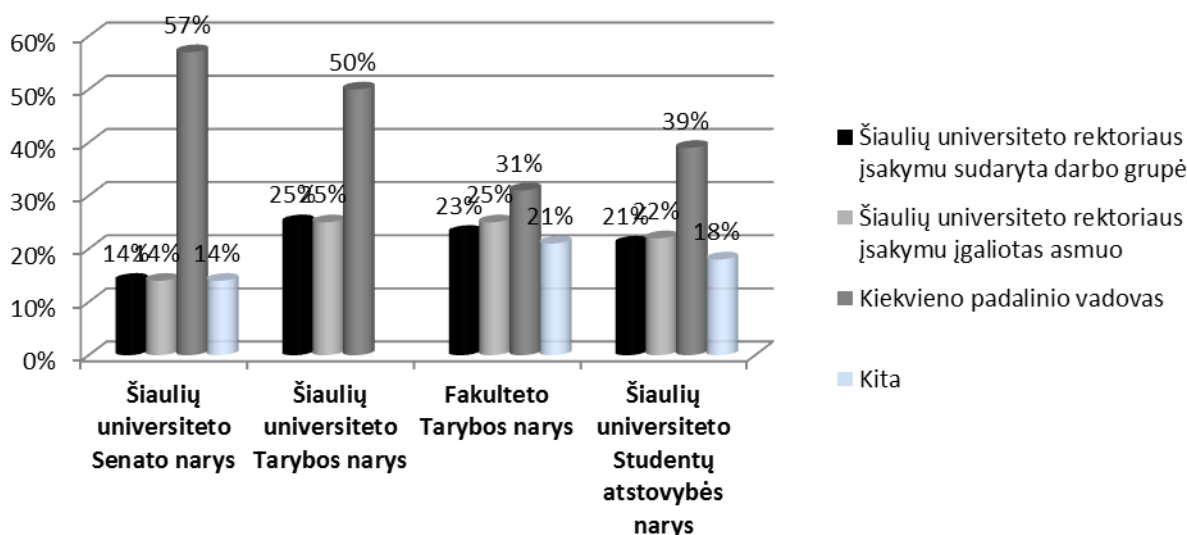
16 pav. Respondentų nuomonės apie asmenis, dalyvaujančius įgyvendinant Šiaulių universiteto antikorupcinės veiklos planą

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Nė vienas respondentas neteigė, kad į antikorupcinės veiklos planą būtų įtraukti tik dėstytojai, nors pasitaikė manančiųjų, kad galbūt veiklose dalyvauti reikėtų tik padalinių atstovams arba tik studentams, neįtraukiant kitų asmenų į antikorupcinę veiklos plano įgyvendinimą. Nepaisant keleto respondentų nuomonės, didžioji dalis apklaustųjų teigia, kad šioje veikloje turi dalyvauti tiek

padalinių atstovai, tiek dėstytojai, tiek studentai. Respondentai išskiria ir papildomus dalyvius – ekspertą, socialinius partnerius. Kuriant ir įgyvendinant veiklos planą, reikia įtraukti visą akademinę bendruomenę, nes korupcijos plitimas nesiejamas tik su konkrečiais asmenimis ar jų pareigomis, išsilavinimu, amžiumi. Korupcija apima visus asmenis, siekiančius naudoti neteisėtai, todėl ugdyti sąžiningumą, atvirumą reikia ne tik studentams, bet ir dėstytojams, kitiems darbuotojams. Šiaulių universitetas ir jo bendruomenė sudaro organizacinę sistemą, kurios dalyviai yra tarpusavyje susieti.

Respondentų nuomonė apie antikorupcinio veiklos plano stebėseną / kontrolę. Norint, kad tiek sistema, tiek jos dalys būtų veiksmingos, efektyviai įgyvendintos, reikia tam tikros kontrolės. Kontrolės tikslas būtų atlikti moksliniai tyrimai, įgyvendintų veiklų analizė (kokios kliūtys, kokie rezultatai, pasekmės). Todėl buvo siekiama sužinoti kas, pasak respondentų, turėtų stebėti visą antikorupcinį procesą.

17 pav. Respondentų nuomonė apie Šiaulių universiteto antikorupcinio veiklos plano stebėseną
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Didžioji dalis respondentų teigia, kad antikorupcinę sistemą ir jos sudedamąsias dalis turėtų stebėti ir kontroliuoti kiekvieno padalinio vadovai. Kiti respondentai sutinka su nuomone, kad tai turėtų daryti Šiaulių universiteto rektorius įsakymu įgaliotas asmuo (juristas / auditorius / kokybės vadybos specialistas ir kt.) (žr. 17 pav.).

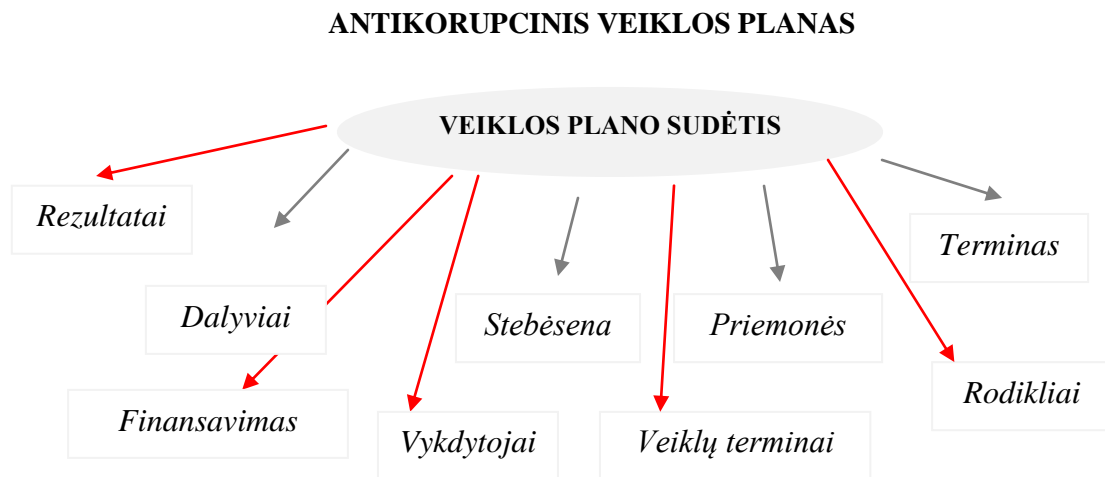
Vieno respondento nuomone, geriausia yra vidinė ir išorinė dermė, o tai reiškia, kad stebėti turi būti sudaryta tam tikra grupė iš ekspertų ir akademinės bendruomenės narių. Kita dalis respondentų pareiškė nuomonę, kad geriausiai stebėseną atliktų ekspertai, sukūrę sistemą (programa, veiklos planas ir kt.). Taip būtų užtikrinamas skaidrumas, objektyvumas.

Respondentų nuomonė apie antikorupcinio veiklos plano peržiūrėjimo laikotarpį. Dažniausiai institucijos pačios nustato, po kurio laiko jos peržiūrės savo sukurtas programas, planus ir kt., koreguos gautus rezultatus. Ne išimtis ir antikorupcinis veiklos planas. Dominavo tokie respondentų išskirti laikotarpiai:

- kas pusė metų;
- kasmet;
- kas 3 metus;
- kas 5 metus.

Tačiau dauguma apklaustųjų sutinka, kad geriausia, jei veiklos planas ar kitos dalys bus peržiūrimos kasmet. Pasak respondentų, taip būtų įvertinami vienerių metų užregistruoti korupcijos atvejai, būtų galima taisyti planą pagal matomą rezultatą. Dažniau, jų teigimu, keisti planą yra netikslinga, kadangi negalima įvertinti nuoseklios veiklos ir Universiteto visuomenė gali į tai žiūrėti nerimtai. Be abejo, pasitaikė ir tokių apklaustųjų, kurie neturėjo šiuo klausimu nuomonės.

Antikorupcinės priemonės. Svarbią vietą veiklos plane užima priemonės / veiklos. Ši dalis buvo aptariama poskyryje „Korupcijos prevencijos priemonės Šiaulių universitete“.

18 pav. Antikorupcinio veiklos plano dalys (papildyta)
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Apibendrinant respondentų nuomonę apie veiklos plano sudėtį galima teigti, kad dauguma respondentų sutinka, jog už veiklos plano turinį turi būti atsakinga antikorupcinės sistemos kūrimo grupė. Tačiau dauguma respondentų pasiūlė tokias antikorupcinės veiklos plano dalis kaip finansavimą, rezultatai, dalyviai, stebėseną ir kt. (žr. 18 pav.).

Respondentų pasiūlymai dėl antikorupcinės sistemos veiksmingumo nustatymo kriterijų. Šioje dalyje apklaustųjų buvo prašoma pasiūlyti kriterijus, kurie padėtų nustatyti, ar sukurta Šiaulių universiteto antikorupcinė sistema yra veiksminga. Respondentų atsakymai buvo padalyti į dvi dalis: pateikusiųjų pasiūlymus ir atsisakiusiųjų pateikti dėl įvairių priežasčių.

Respondentai, nepateikę pasiūlymų, teigė, kad jie neturi kompetencijų numatyti kriterijus. Tačiau nereikėtų pamiršti, kad jie vis dėlto priklauso aukštosios mokyklos bendruomenei ir turi apie tokius dalykus žinoti ar bent jais domėtis, nes aukštoji mokykla priklauso besimokančios

organizacijos tipui. Be to, visada atsiras sričių, kurios aukštajai mokyklai bus naujos, bet tai nėra priežastis nekurti tokios sistemos.

17 lentelėje matyti teigiamai nusiteikusių respondentų siūlymai dėl kriterijų.

17 lentelė

Antikorupcinės sistemos veiksmingumo nustatymo kriterijai

Veiksmingumo nustatymo kriterijai
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Periodiškai atliktų apklausų skaičius (studentų, dėstytojų, kitų darbuotojų).</i> • <i>Vidiniai auditai.</i> • <i>Korupcijos apraiškų mažėjimas.</i> • <i>Periodiškai atliekamas korupcijos suvokimo indekso tyrimas.</i> • <i>Senato nutarimų, rektoriaus įsakymų, dekanų potvarkių ir kitų teisės aktų antikorupcinis vertinimas.</i> • <i>Vadovų rotacijos skaičius.</i> • <i>Registruotų nusiskundimų ir išsiaiškintų korupcijos atvejų skaičius.</i> • <i>Paskirtų sankcijų skaičius.</i> • <i>Nubaustų studentų už nesąžiningumą skaičius.</i> • <i>Darbuotojų, dėstytojų ir studentų pasiekimų skaičius antikorupcinėje srityje.</i> • <i>Diskusijų antikorupcijos tematika skaičius, apimant padalinių atstovus, studentus, STT specialistus, dėstytojus.</i> • <i>Gerosios patirties sklaida.</i> • <i>Atliktų tyrimų rezultatų sklaida.</i> • <i>Skaidrumo konkursų skaičius.</i> • <i>Dalyvių skaičius (seminaruose, renginiuose, konkursuose, konferencijose antikorupcijos tematika).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Pasitaikė respondentų, teigiančių, kad vienas iš veiksmingumo kriterijų galėtų būti ataskaitos. Jų nuomone, ataskaitos apimtų įgyvendintus ir neįgyvendintus veiksmus, kliūtis, iššūkius. Kuriant antikorupcinę sistemą ir veiklos planą bus atsižvelgta į apklaustųjų pateiktus pasiūlymus dėl veiksmingumo kriterijų (žr. 17 lent.).

Kiek realiai pasiūlyti kriterijai atspindėtų antikorupcinės sistemos veiksmingumą, sunku pasakyti. Pirmiausia reikėtų sukurti antikorupcinę sistemą, po to ją preliminariai įgyvendinti ir tik tada, pasitelkus minėtus kriterijais, analizuoti, ar sistema buvo veiksminga.

Respondentų pasiūlymai dėl rodiklių, kurie liudytų, kad antikorupcinė sistema yra veiksminga. Kad antikorupcinė sistema būtų veiksminga, reikėtų gerai apgalvoti pavadinimą: pavadinti antikorupcine sistema, antikorupciniu veiklos planu ar skaidrumo sistema, skaidrumo veiklos planu. Specialistė iš Transparency International per Antikorupcijos dieną Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultete teigė, kad asmenys kitaip vertina visą antikorupcinį procesą, jei vietoj korupcijos prevencijos vartojama skaidrumo sąvoka, nes korupcijos prevencija ar antikorupcija daugeliui asocijuojasi su korupcija.

18 lentelė

Antikorupcinės sistemos veiksmingumo rodikliai

Respondentų siūlyti rodikliai
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Dvi studentų apklausos kasmet ir teigiami jų atsiliepimai apie antikorupcinę veiklą (apklausti visų fakultetų studentus – ne mažiau nei pusę iš kiekvieno fakulteto).</i>

- *Kas pusę metų viešai skelbti (po sukūrimo, įdiegimo, stebėjimo) rezultatus, pasiektus sukūrus sistemą.*
- *Po pusės metų atlikti tyrimus, kuriuose atsispindėtų akademinės bendruomenės nepakantumas korupcijai (daugiau kaip 50 proc. bendruomenės suvokia, kas yra korupcija, kaip su ja kovoti ir pan.).*
- *Studentų įvertinimo lyginimas prieš antikorupcijos sistemos įdiegimą ir jai įpusėjus.*
- *Daugiau kaip 50 proc. akademinės bendruomenės teigiamai atsiliepia apie antikorupcinę sistemą, jos naudą.*
- *Darbuotojų, dėstytojų pasitenkinimo lygis dėl darbo.*
- *Vieši procesai priimant sprendimus.*
- *Prieš sistemos sukūrimą į viešąją erdvę patenkančių nusiskundimų skaičius ir nusiskundimų skaičius po sistemos įdiegimo.*
- *Daugiau nei trečdalis renginių, susijusių su antikorupcijos, sąžiningumo, skaidrumo tematika.*

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Pasak kelių respondentų, vienas iš rodiklių galėtų būti kintantis studentų, dėstytojų, kitų Universiteto bendruomenės ir išorinių žmonių požiūris į korupciją – apklausų rezultatų analizė. Jei Universiteto atstovai vis labiau ir atvirai kalba apie korupciją, korupcijos prevencija, vadinasi, jau žengtas žingsnis tinkama linkme. Jei yra išaiškintų korupcijos įvykių ir jų atžvilgiu skirtos nuobaudos, tai yra aiškus rodiklis, kad antikorupcinė sistema veikia (žr. 18 lent.).

Respondentai išskiria ir tokius rodiklius: daugėjantys studentų rašto darbų, susijusių su sąžiningumu, skaidrumu, skaičius, nusirašinėjimo atvejų mažėjimas. Kadangi, pasak respondentų, dėstytojai mato, kad studentai vis dėlto nusirašinėja, jie galėtų pasakyti, ar nusirašinėjimų skaičius mažėja, ar ne, o pagal tai galėtų būti koreguojamas veiklos planas. Respondentų nuomone, rodiklis galėtų būti dėstytojų, studentų, darbuotojų vieši pokalbiai apie korupciją, antikorupciją, nes šiuo metu mažai kas išdrįsta apie tai kalbėti.

Kai kurie respondentai nepateikė jokių pasiūlymų, kaip patys teigia, tiesiog nežino arba tai neatitinka jų kvalifikacijos. Kriterijų, kaip ir rodiklių, tikslingumą galima būtų įvertinti preliminariai įgyvendinus sistemą arba pasitarus su antikorupcijos specialistais.

Galima daryti išvadą, kad, respondentų nuomone, antikorupcinio veiklos plano sudedamosios dalys yra: dalyviai, priemonės, terminai, atsakingi asmenys, finansavimas. Respondentų teigimu, į veiklą turėtų būti įtraukta visa akademinė bendruomenė, stebėseną turėtų atlikti padalinių vadovai. Veiklos planas turi būtų peržiūrimas kasmet, prireikus atskiras priemonės būtų galima peržiūrėti dažniau. Respondentai pateikė svarbiausius antikorupcinės sistemos veiksmingumo kriterijus (periodiškai atliktų apklausų skaičius, gerosios patirties sklaida, renginiuose apsilankančių dalyvių skaičius, paskirtų sankcijų skaičius ir kt.). Respondentai pateikė pasiūlymus dėl antikorupcinės sistemos veiksmingumo rodiklių: nustatyti daugiau kaip 50 proc. visos akademinės bendruomenės teigiamų atsiliepimų apie antikorupcinę sistemą ir jos naudą Universitetui (kai jau būtų pradėta įgyvendinti), organizuoti renginių antikorupcijos, sąžiningumo skaidrumo tematika.

Taigi, apibendrinant akademinės bendruomenės nuostatų analizę, galima teigti, kad visuose atsakymuose dominavo du skirtingi požiūriai: reikia / nereikia sistemos; reikia / nereikia rodiklių ir pan. Akademinės bendruomenės nuostatų analizės dalyje buvo išskirti tokie aspektai: antikorpūcinės sistemos tikslai – skaidrumo didinimas, įvaizdžio gerinimas, korupcijos atvejų prevencija. Antikorpūcinė sistema (remiantis akademinės bendruomenės pateiktais atsakymais) apima teisės aktus, antikorpūcines priemones, institucijų tinklus. Pasak respondentų, antikorpūcinę sistemą turi kurti pats Universitetas, t. y. sudaryta darbo grupė, konsultuodamasi su ekspertais, ir integruoti į jau veikiančią sistemą (pvz., kokybės vadybos sistemą). Tinkamos Universitetui priemonės yra šios: pagrindinių veiksmų, skatinančių korupcijos atsiradimą, identifikavimas, vidinės kontrolės nustatymas ir bendruomenės įtraukimas į antikorpūcijos politikos įgyvendinimą. Kaip jau buvo minėta, antikorpūcinės veiklos plano dalys yra dalyviai, vykdytojai, terminai, priemonės. Svarbiausia, respondentų nuomone, išskirti antikorpūcinės sistemos veiksmingumo kriterijus ir rodiklius.

Pasitaikė pakankamai didelis procentas respondentų, siūliusių puikių idėjų kuriant antikorpūcinę sistemą, kurie atsispindės paskutiniame magistro darbo skyriuje (bus pateikta antikorpūcinė sistema ir veiklos planas).

2.3. Ekspertinio tyrimo apie antikorpūcinės sistemos Šiaulių universitete galimybes rezultatų analizė

Kaip jau buvo minėta skyriuje „Tyrimo metodika“, ekspertų atranka tyrimo procese buvo pakeista, t. y. vietoj akademinės bendruomenės narių, interviu būdu apklausti teisės, kokybės ir korupcijos prevencijos srities ekspertai. Iš planuojamų 10 ekspertų sutiko tik 5. Kadangi tai kokybinis tyrimas, skaičius nėra svarbiausias kriterijus. Svarbu, kad interviu buvo giluminis, buvo surinkta reikalinga informacija.

Skyriuje „Tyrimo klausimyno suformavimas ir pagrindimas“ pateiktas interviu klausimynas ir paaiškinta, kad interviu klausimai suskirstyti į tris blokus (A blokas – antikorpūcinės sistemos reikšmingumas, B blokas – antikorpūcinės sistemos elementai, C – antikorpūcinis veiklos planas). Ekspertų nuostatų analizė pradedama nuo A bloko klausimų.

Antikorpūcinės sistemos reikšmingumas. Šioje dalyje buvo siekiama sužinoti apklaustųjų nuomonę apie tai, kodėl reikia kurti sistemą, kokia iš to nauda Universitetui. Kadangi apklaustieji yra iš skirtingų grupių (bet tarpusavyje susiję), jų nuomonės pasiskirstė įvairiai (žr. 19 lent.).

19 lentelė

Antikorpūcinės sistemos reikšmingumas Šiaulių universitete

Antikorpūcinės sistemos reikalingumas			
<i>Kokybės ekspertas</i>	<i>Teisės ekspertas</i>	<i>STT ekspertas</i>	<i>Transparency International ekspertai</i>
<i>Gal reikėtų.</i>	<i>Reikia.</i>	<i>Ne reikia, o jos</i>	<i>Būtina.</i>

Viena vertus, ne – nes nėra korupcijos. Kita vertus, taip – gerintų organizacijos valdymą.	Užtikrintų mokslo kokybę, skaidrumą, atsakomybę, efektyvesnį Universiteto valdymą.	<i>privalo.</i> Pagal LR korupcijos prevencijos įstatymą.	Aukštojo mokslo studijas organizuojančios įstaigos net ir įstatymų leidėjo suvokiamos ne vien kaip įprasti subjektai, bet ir kaip aukštesniais standartais besivadovaujančios organizacijos.
Antikorupcinės sistemos nauda			
Bet kokia preventinė veikla, sistema užkerta kelią korupcijai atsirasti.	Korupcijos mažinimas, skaidrumo didinimas studentų priėmimuose, skaidrumas institucijos valdymo procesuose, sprendimų diskrecijos mažinimas.	Pagerina institucijos valdymą, jos stabilumą, sumažina biurokratiją, sprendimų diskreciją, pagerina atskaitingumą.	Užtikrinamas efektyvesnis organizacijos valdymas, įtvirtinama gerojo valdymo koncepcija, būsimų specialistų nepakantumas korupcijai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Analizuojant ekspertų pasisakymus dėl antikorupcinės sistemos kūrimo tikslo Šiaulių universitete pastebėta, kad dominuoja atsakymas, jog tokia sistema yra reikalinga ir būtina. Iš dalies tai apibrėžia ir įstatymas: LR korupcijos prevencijos įstatymas įpareigoja visas valstybės ir savivaldybių bei nevalstybines įstaigas pagal kompetenciją įgyvendinti valstybės politiką korupcijos prevencijos srityje (16 straipsnis). Taigi ir aukštosios mokyklos privalo įgyvendinti korupcijos prevencijos priemones.

Kaip teigia antikorupcinės politikos ekspertai, kitas svarbus aspektas yra tai, jog Šiaulių universitetas yra viešoji įstaiga ir pagal LR viešųjų įstaigų įstatymą turi laikytis tam tikrų minimalių šiame įstatyme visoms viešosioms įstaigoms numatytų atskaitingumo standartų – pažymėtina, kad jie yra aukštesni nei, tarkim, nustatytieji įmonėms. Tiek privačios įmonės, tiek viešosios įstaigos, neturėdamos bent minimalios korupcinių rizikų valdymo politikos, rizikuoja patirti nuostolius (dėl galimų teisinių sankcijų juridiniam asmeniui, kai jo darbuotojai įsivelia į korupcinę baudžiamąją veiklą, dėl nekokybiškų įsigytų prekių ir paslaugų, neteisėtai susitarus kelių įmonių darbuotojams, ir pan.).

Ekspertai teigia, kad Šiaulių universiteto vykdomos veiklos specifika – aukštojo mokslo studijų organizavimas – dar nulemia ir sąlygiškai didesnę atsakomybę visuomenės akyse. Kaip pažymėta ir LR aukštojo mokslo įstatyme, aukštojo mokslo uždavinys yra „ugdyti išsilavinusią, mokslui ir naujausioms technologijoms bei kultūros vertybėms imlią asmenybę ir visuomenę, kurti, kaupti ir skleisti mokslo žinias bei kultūros vertybes, įtvirtinti nacionalinės kultūros savitumą. Kaip esminė šalies ateities dvasinio ir materialiojo klestėjimo sąlyga, aukštasis mokslas studijomis, moksliniais tyrimais ar menine kūryba skatina naujų žinių ir kultūros vertybių kūrimą“, tad aukštojo mokslo studijas organizuojančios įstaigos net ir įstatymų leidėjo suvokiamos ne vien kaip įprasti subjektai, bet ir kaip aukštesniais standartais besivadovaujančios organizacijos. Universiteto veiklos specifika nulemia ir tai, kad reikalingi, tarkim, aiškūs studentų priėmimo studijuoti ar darbuotojų

priėmimo ir atleidimo iš darbo kriterijai bei standartai tam, kad būtų išvengta interesų konfliktų ir palaikoma aukšta paslaugų tiekimo kokybė ir kt.

Taigi, apibendrinant ekspertų pasisakymus dėl antikorupcinės sistemos tikslo, Šiaulių universitetui, kaip ir bet kuriai viešajai įstaigai, kuri yra dar ir perkančioji organizacija, reikalinga aiški sistema, apibrėžianti, kaip bus valdomos su aukščiau išvardytais aspektais susijusios korupcinės rizikos.

Vertinant ekspertų pasisakymus apie galimą tokios sistemos naudą Universitetui, matyti, kad nuomonės priklauso nuo eksperto veiklos srities, būtent eksperto veiklos aspektas dominavo įžvelgiant sistemos naudą (žr. 19 lent.). Kokybės srities ekspertas labiau akcentavo naudą, susijusią su mokslo, aptarnavimo kokybe, akcentavo antikorupcinės sistemos kūrimo ir diegimo naudą efektyviam valdymui. Teisės srities ekspertas akcentavo sistemos naudą, susijusią su skaidrumu įvairiuose organizacijos valdymo lygiuose. Antikorupcijos srities ekspertai akcentavo stabilumą, jaunų žmonių vertybių ugdymą.

Nepaisant skirtingų nuomonių apie būsimos antikorupcinės sistemos naudą Universitetui, esmė išlieka ta pati, t. y. sukurta sistema padėtų skatinti skaidrumo politikos, gero valdymo koncepcijos įgyvendinimą, jaunų žmonių supratimą apie korupcijos daromą žalą.

Respondentų buvo klausama, ar antikorupcinės politikos įgyvendinimas organizacijoje panaikintų korupciją. Visi ekspertai vienabalsiai atsakė, kad nežino. Ekspertų manymu, empiriniais tyrimais dar nėra įrodyta, kad korupcija visiškai išnyksta, galima tik tikėtis, kad ji išnyks. Žinoma, vienas dalykas yra diegti antikorupcines sistemas ar atskirus antikorupcinius veiksmus, o kitas dalykas – žmonių noras, siekis kurti skaidrią aplinką, ugdyti vertybes, pvz., sąžiningumą, atsakomybę ir pan.

Antikorupcinės sistemos elementai. Kadangi magistro darbo tikslas yra sumodeliuoti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete, todėl buvo svarbu išsiaiškinti, kokius sistemos elementus, struktūras, sąveikas mato ekspertai (žr. 20 lent.).

20 lentelė

Antikorupcinės sistemos elementai			
Sistemos elementai			
<i>Kokybės ekspertas</i>	<i>Teisės ekspertas</i>	<i>STT ekspertas</i>	<i>Transparency International ekspertai</i>
Apgalvotas planas, stebėseną, darbo grupės, institucijos, priemonių planas, rezultatai, poreikis, galimybės.	Tiksmai, uždaviniai, priemonės, teisės aktai, asmenys, programos.	Institucijos, teisės aktai, korupcijos prevencijos programos, priemonių planas.	Programa, priemonių planas, veiklų rizikos analizė.
Antikorupcinė sistema turėtų būti...			
Pats Universitetas kuria.	Ekspertų grupė.	Pats Universitetas kuria.	Pats Universitetas kuria.
Antikorupcinė sistema modeliuojama			
Į kitas sistemas.	Į kitas sistemas.	Į kitas sistemas.	Pati sprendžia.

Antikorupcinė sistema kuriama			
Rektoriaus įsakymu sudaryta darbo grupė.	Rektoriaus įsakymu sudaryta darbo grupė.	Rektoriaus įsakymu sudaryta darbo grupė.	Rektoriaus įsakymu sudaryta darbo grupė.
Antikorupcinę sistemą įgyvendina			
Visa akademinė bendruomenė ir socialiniai partneriai.	Visa akademinė bendruomenė.	Visa akademinė bendruomenė.	Visa akademinė bendruomenė ir socialiniai partneriai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Palyginus kiekybinio tyrimo (žr. 73 psl.) ir ekspertų interviu rezultatus matyti bendrumai, liudijantys nuostatų panašumą akademinėje bendruomenėje. Anketinės apklausos metu respondentai išskyrė tokius būtinus sistemos elementus: teisės aktai, institucijų tinklai, antikorupcinės priemonės. Panašių siūlymų turi ir Universiteto ekspertai.

Kita vertus, būdami šios srities ekspertai, jie sistemos kūrimą gali vertinti plačiau: ekspertų nuomone, sistema turi turėti tikslą, kuris išsiaiškinamas nustatčius poreikį, kūrimo galimybes, joje turi būti numatytas grįžtamojo ryšio užtikrinimas, prevencinės programos ir jų rezultatų kontrolė.

Kaip teigia ekspertai, bet kokiai organizacijai kuriant korupcinių rizikų valdymo sistemą, reikia pirmiausia atlikti detalią veiklos ir galimų su ja individualiai susijusių rizikų analizę, kad būtų identifikuotos su konkrečios organizacijos veiklos specifika susijusios galimos rizikos ir jų atsiradimo prielaidos. Tuomet parengiami geriausiai konkrečios organizacijos poreikius atitinkantys standartai, kuriems, priklausomai nuo organizacijos veiklos specifikos, parenkamas ir įgyvendinimo būdas. Pasirinktas įgyvendinimo būdas turi užtikrinti maksimalų numatytų priemonių ir / ar standartų efektyvumą (vadinasi, turi būti numatyta ir tai, kam ir kokios nuostatos galioja, kam pranešti apie pastebėtus galimus nuostatų pažeidimus ir pan.), būti kompleksiškas (t. y. apimantis visas su konkrečios organizacijos veiklos sritimi susijusias rizikas), organiškas, aiškus visiems organizacijos darbuotojams.

Antikorupcinės srities ekspertai teigia, kad jei sistemoje bus numatyti konkretūs teisės aktai, tai sukurti juos reikėtų taip, kad galėtų numatytais atvejais turėti privalomąjį pobūdį. Vadinasi, nepriklausomai nuo to, kaip bus kuriama tokia sistema ir koku lygmeniu, numatytais atvejais privalomąjį pobūdį konkrečioms nuostatoms turėtų suteikti tokių nuostatų patvirtinimas vadovaujančiuoju lygmeniu.

Interviu metu paaiškėjo, jog dauguma ekspertų mano, kad antikorupcinę sistemą turi kurti pats Universitetas. Ekspertai gali suteikti metodinę pagalbą. Kokybės srities ekspertas teigia, kad Universitetas yra besimokanti organizacija, todėl privalo gebėti kurti tokias sistemas. Priešingai mano anketinės apklausos respondentai. Jie teigia, kad turėtų kurti ekspertai arba darbo grupė, vadovaujama eksperto, nes tik ekspertai yra kompetentingi. Todėl klausimas, kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą, yra diskusinis. Ekspertai vienareikšmiškai teigė, kad adaptuoti kitų institucijų sukurtas sistemas yra netinkamas variantas, nes kiekviena institucija yra specifinė, todėl ir korupcija pasireiškia kitose srityse, skiriasi ir organizacinė kultūra, suvokimas apie korupciją, jos

prevencija. Ekspertu teigimu, galima tik pasinaudoti kaip metodine priemone kitų institucijų sukurtomis sistemomis.

Kadangi antikorupcija yra susijusi ne tik su skaidrumu, sąžiningumu, bet ir su kokybe, todėl tiek respondentai (anketinės apklausos), tiek ekspertai teigė, kad antikorupcinė sistema turėtų būti integruojama į kokybės vadybos sistemą. Pasak ekspertų, antikorupcija yra kokybės užtikrinimo dalelė. Žinoma, jei sistema būtų integruota į jau esamą sistemą, tada sulauktų mažesnio pasipriešinimo, nes visi Universiteto bendruomenės nariai vengia atskirų sistemų kūrimo – jiems tai asocijuojasi su didesniu biurokratizmu.

Ekspertai teigia, kad į sistemos kūrimą, įgyvendinimą turi būti įtraukta visa akademinė bendruomenė ir socialiniai partneriai. Pasak ekspertų, taip bus užtikrinamas efektyvumas. Vienas ekspertas teigia, jog svarbiausia, kad sistemą kurtų ir įgyvendintų darbuotojai, sąžiningi, aktyvūs asmenys, kurie būtų atrenkami ne pagal statusą organizacijoje, nes taip užtikrintų sistemos veiksmingumą. Ir dar viena priežastis, kodėl reikėtų įtraukti visą akademinę bendruomenę: 2011 m. Transparency International atliko Lietuvos jaunimo sąžiningumo tyrimą, kurio metu paaiškėjo, kad:

- 3 vietoje universitetai patenka į įstaigų sąrašą, kuriose yra labiausiai paplitęs nesąžiningas elgesys. Kolegijos užima tik 5 vietą.
- Jaunimas nurodė, kad studijų metu jiems teko rengti rašto darbus už atlygį, pirkti darbus, papirkinėti dėstytojus, klastoti dokumentus ir pan. (abipusė nauda).
- Jaunimo teigimu, dėstytojai, aukštųjų mokyklų administracija retai kada padeda užkirsti kelią nesąžiningam elgesiui.
- Jaunimo teigimu, įtakos sąžiningam elgesiui turi šeima, draugai ir švietimo sistemos atstovai.

Tiek ekspertai, tiek akademinės bendruomenės narių atstovai sutinka, kad į sistemos struktūrinės dalis turėtų įeiti teisės aktai, institucijų tinklai, priemonės, turėtų būti nustatyti poreikiai, galimybės, rezultatai, tobulinimo kryptys ir kt. Modeliuojant antikorupcinę sistemą Šiaulių universitetui, bus atsižvelgta ne tik į ekspertų rekomendacijas, bet ir į akademinės bendruomenės narių nuomonę. Ekspertai ir akademinė bendruomenė sutarė dėl antikorupcinės sistemos elementų (teisės aktai, institucijų tinklai, priemonės), sistemos kūrimo (kuria Universitetas, sudaroma darbo grupė) ir integracijos į kitas sistemas.

Antikorupcinis veiklos planas. Kaip jau buvo minėta, antikorupcinės sistemos viena iš dalių yra veiklos planas. Buvo siekiama sužinoti ekspertų nuomonę, pasiūlymus apie šią dalį.

21 lentelė

Antikorupcinio veiklos plano dalys

Plano dalys			
<i>Kokybės ekspertas</i>	<i>Teisės ekspertas</i>	<i>STT ekspertas</i>	<i>Transparency International ekspertai</i>
Veiklos.	Tikslai.	Priemonės.	Konkrečios priemonės.

Atsakingi asmenys. Kriterijai. Terminai. Numatomi tyrimai. Pasiekimo kriterijai. Kontrolė.	Uždaviniai. Priemonės. Dalyviai. Vykdantys asmenys. Rezultatai. Kontrolė. Reikiami ištekliai.	Asmenys. Terminai. Kontrolė.	Standartai. Principai. Tikslas. Uždaviniai. Atsakingi asmenys. Terminai. Lėšos. Kriterijai. Rodikliai. Rezultatai.
---	---	------------------------------------	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

21 lentelėje pateikiamos ekspertų išskirtos pagrindinės veiklos plano dalys. Išvardytos dalys nėra specifinės, tokias dalis galima rasti ir kituose veiklos planuose, ne tik korupcijos prevencijos srityje. Panašias dalis išskyrė ir respondentai. Kaip teigia antikorupcinės srities ekspertas, Universitetas turi numatyti, kokios priemonės, dalys būtų tinkamos kuriant nepakantumo korupcijai aplinką. Ekspertas rekomenduoja atlikti Universiteto bendruomenės narių apklausą, išsiaiškinti jų nuomonę (tai buvo atlikta ir pateikta anksčiau).

Reikia numatyti ne tik tikslus, uždavinius, bet ir finansavimą, nors tai nėra svarbiausia dalis. STT gali suteikti nemokamą metodinę pagalbą kuriant sistemą, be to, gali įvertinti teisės aktus (ar juose yra dalys, skatinančios korupcijos atsiradimą). Transparency International organizacija taip pat nemokamai rengia simuliacinius žaidimus, organizuoja įvairius seminarus, susijusius su antikorupciniu švietimu institucijose. Tam tikros lėšos turėtų būti numatomos antikorupcinei komisijai ar darbo grupei, kuri rengtų, įgyvendintų, kontroliuotų sistemą ir veiklos planą.

Ekspertai teigia, kad konstrukcija pradama nuo užtikrinimo, kad būtų laikomasi minimalių standartų – tų, kurie numatyti įstatymuose (gali būti, kad neidentifikavus jokių su tuo susijusių konkrečių rizikų paaiškės, jog organizacijoje jiems užtikrinti pakanka, tarkim, jau egzistuojančių pareigybių aprašymų). Tuomet apsisprendžiama dėl papildomų standartų / principų / nuostatų. Jeigu antikorupcinė politika organizacijoje parengiama kompleksiskai (sukuriama sistema), gali būti, kad jos priežiūrą skirtingose srityse atitinkamai vykdys skirtingi asmenys pagal savo kompetencijos sritis. Todėl tai būtų numatyta veiklos plane.

22 lentelė

Antikorupcinio veiklos plano elementai

Priemonės			
<i>Kokybės ekspertas</i>	<i>Teisės ekspertas</i>	<i>STT ekspertas</i>	<i>Transparency International ekspertai</i>
Pagal galimybes.	Universitetas rekomenduoja: antikorupcinį švietimą, pagrindinių veiksmų identifikavimą skatinančios korupcijos atsiradimą, teisės aktų peržiūrą.	Universitetas (antikorupcinis švietimas).	Universitetas (rizikos analizė, antikorupcinis švietimas, numatomos atsakomybės).
Stebėjimas			
Antikorupcijos komisija.	Antikorupcijos komisija.	Vadovas nustato arba steigiama antikorupcijos komisija.	Antikorupcijos komisija arba ekspertai.

Laikotarpis			
Kasmet.	Kasmet.	Kasmet (ir esant būtinybei).	Kasmet (atskiros priemonės dažniau).
Dalyviai			
Studentai. Dėstytojai. Administracijos darbuotojai. Socialiniai partneriai. Darbdaviai. Ekspertai.	Dėstytojai. Studentai. Administracijos darbuotojai.	Dėstytojai. Studentai. Administracijos darbuotojai.	Dėstytojai. Studentai. Administracijos darbuotojai. Galima įtraukti ekspertus, socialinius partnerius.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Priemonės. Kaip matyti 22 lentelėje, visų ekspertų manymu, priemonių parinkimas – tai Universiteto uždavinys, nes tik pati organizacija gali įvertinti, kokias galimybes turi, kokias priemones nori taisyti akademinė bendruomenė. Kaip jau buvo minėta (analizuojant akademinės bendruomenės nuomonę), akademinė bendruomenė išskyrė tokias tinkamiausias priemones: pagrindinių veiksnių, skatinančių korupcijos atsiradimą, eliminavimas; bendruomenės įtraukimas į antikorupcinį švietimą, kontrolės mechanizmo sukūrimas. Panašias priemones rekomenduoja ir ekspertai: antikorupcinis švietimas, korupcijos rizikos analizė, teisės aktų vertinimas korupciniu požiūriu.

Ekspertų nuomonė dėl veiklos plano sistemos stebėjimo nesutampa su respondentų (t. y. su akademinė bendruomene). Ekspertų teigimu, stebėti turėtų rektorius įsakymu sudaryta antikorupcijos komisija. Respondentai teigė, kad stebėti turėtų arba darbo grupė, kurianti sistemą, arba išoriniai ekspertai. Taip būtų užtikrinamas veiksmingumas.

Kaip teigiama Korupcijos prevencijos įstatyme, įstaigose už korupcijos prevenciją atsako vadovas. Jis turi teisę steigti padalinius, skirtus vykdyti korupcijos prevenciją, arba paskirti atsakingą asmenį. Įstaigose sudaromos antikorupcijos komisijos, kurių viena iš funkcijų yra korupcijos prevencijos priemonių vykdymo kontrolė. Be to, vykdamas įstaigų veiklos koordinavimo ir kontrolės korupcijos prevencijos srityje funkcijas, dalyvauja ir STT.

Taigi šiuo klausimu galima teigti, jog tam, kad būtų atlikta kontrolė ir stebėsena (kaip įgyvendinama antikorupcijos politika Universitete), turėtų būti steigiamos antikorupcijos komisijos ir joms turėtų pagelbėti STT ekspertas.

Ekspertai teigia, kad sistema ir jos veiklos planas turėtų būti peržiūrimas ir koreguojamas (pagal aplinkybes) kasmet. Jei bus planas peržiūrimas per dažnai, jis gali sukelti nepasitikėjimą tarp Universiteto bendruomenės, o jei rečiau – tai bus neefektyvu.

Antikorupcinės srities ekspertai teigia, kad, kalbant apie sistemos peržiūrėjimo laikotarpį, reikia išskirti du aspektus. Viena vertus, etikos / elgesio kodeksai ir kiti teisės aktai paprastai peržiūrimi bent kasmet, kad, atsižvelgiant į organizacijos dinamiką, juos būtų galima tinkamai

atnaujinti. Kita vertus, atskiros priemonės gali būti peržiūrimos ir kur kas dažniau, jeigu to prireikia pasikeitus įstatymams ar identifikavus naujas rizikas.

Taigi šiuo atveju būtų tinkamiausia peržiūrėti kasmet, o atskiras veiklas peržiūrėti dažniau, jei to reikalauja situacija.

Tiek ekspertai, tiek akademinė bendruomenė teigė, kad į sistemos ir veiklos plano kūrimą, įgyvendinimą turi būti įtraukta visa akademinė bendruomenė. Be jos, dar galėtų būti įtraukiami socialiniai partneriai, antikorupcijos srities ekspertai. Sistema turi būti kuriama visom Universiteto grupėms, nes taip būtų užtikrinama, kad visos grupės būtų suinteresuotos kurti skaidrią aplinką, gerinti mokslo kokybę, skatinti sąžiningumą, atvirumą. Tai darytų įtaką ir organizacijos valdymui.

23 lentelė

Antikorupcinės sistemos veiksmingumo vertimo kriterijai ir rodikliai

Kriterijai			
<i>Kokybės ekspertas</i>	<i>Teisės ekspertas</i>	<i>STT ekspertas</i>	<i>Transparency International ekspertai</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Įvykdytų ir neįvykdytų antikorupcinių priemonių skaičius. • Priemonių įgyvendinimas nustatytais terminais. • Užfiksuotas korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų skaičius. • Anoniminių ir oficialių pranešimų apie galimas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas skaičius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrimų rezultatai, atskleidžiantys korupcijos paplitimą. • Tyrimų rezultatai, parodantys nepakantumą korupcijai. • Tyrimo rezultatai, parodantys vertybių svarbą. • Asmenų, vykdančių kovos su korupcija funkcijas, skaičiaus pokytis. • Parengtų naujų ir atnaujintų priemonių skaičiaus pokytis. 	Korupcijos, nepakantumą korupcijai, asmeninių nuostatų tendencijos ir atliktų tyrimų ir apklausų duomenys.	Priklauso nuo priemonių; turi būti konkretūs.
Rodikliai			
Pabrėžti rezultatus, o ne rodiklius.	Neturiu nuomonės.	Kiekvienų metų ataskaita.	Priklauso nuo priemonių.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo duomenimis

Kaip pateikta 23 lentelėje, ekspertų nuomonės išsiskyrė dėl veiksmingumo rodiklių ir kriterijų. Ekspertų (kokybės, teisės, antikorupcijos srities) teigimu, pirmiausia svarbu yra išsiaiškinti, kokių konkrečių priemonių Universitetas imsis įgyvendindamas antikorupcijos politiką, ir tik tada turėtų būti įvertinti kriterijai, nes priemonės gali skirtis (pvz., vienokie vertinimo kriterijai būtų taikomi vienai sričiai, kitokie – kitai). Jei vis dėlto Universiteto pirmasis žingsnis bus kriterijų nustatymas, tai ekspertas rekomenduoja rinktis tokius kriterijus, kurie nebūtų formalūs. Geriau įvesti keletą konkrečių kriterijų (tarkim, darbuotojų apklausa apie etikos kodeksų nuostatų žinomumą) nei turėti daug sudėtingų, kurie dažnai neatspindi realios situacijos.

Kokybės ekspertas siūlo įsivesti tokius (kaip pirminius) kriterijus: įvykdytų ir neįvykdytų antikorpucinių priemonių skaičius, priemonių įgyvendinimas nustatytais terminais (ar laiku buvo įgyvendintas priemonių planas), užfiksuotų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų skaičius, anoniminių ir oficialių pranešimų (korupcinio pobūdžio) skaičius. Teisės eksperto siūlymai labiau susiję su tyrimų rezultatais ir asmenų, vykdančių kovos su korupcija funkcijas, skaičiaus pokyčiu. Specialiųjų tyrimų tarnybos eksperto teigimu, kriterijai gali būti ir tokie korupcijos, nepakantumo korupcijai, asmeninių nuostatų tendencijos, atliktų tyrimų ir apklausų duomenys. Transparency International ekspertai nepasiūlė jokių kriterijų.

Ekspertai, kalbėdami apie veiksmingumo rodiklius, pasiskirstė į dvi grupes. Viena ekspertų grupė teigia, kad geriau apibrėžti siekiamus *rezultatus nei rodiklius*. Kadangi tai pirmoji antikorpucinė sistema Universitete, galbūt užtektų nustatyti bendrus rezultatus visai sistemai ir veiklos planui, o ateityje apibrėžti rodiklius kiekvienai priemonei. Kita dalis ekspertų – kaip ir kriterijus, taip ir rodiklius reikia numatyti išsiaiškinus, kokias priemones taikys Universitetas.

Apibendrinant ekspertų pasisakymus galima teigti, kad viską sprendžia pats Universitetas. Ekspertai gali tik suteikti metodinę pagalbą, padėti suorganizuoti seminarus, renginius, tačiau pats Universitetas turi spręsti, kokias priemones, sistemos dalis, vertinimo kriterijus, rezultatus pasirinkti, nes tik patys bendruomenės nariai gali pasakyti, kokias galimybes turi, kokia vyrauja organizacinė kultūra ir pan. Todėl didžioji dalis akademinės bendruomenės narių ir išskyrė, kad sistemą ir veiklos planą kurti ir įgyvendinti turi darbo grupė (sudaryta iš visų Universiteto valdymo lygių) vadovaujama eksperto.

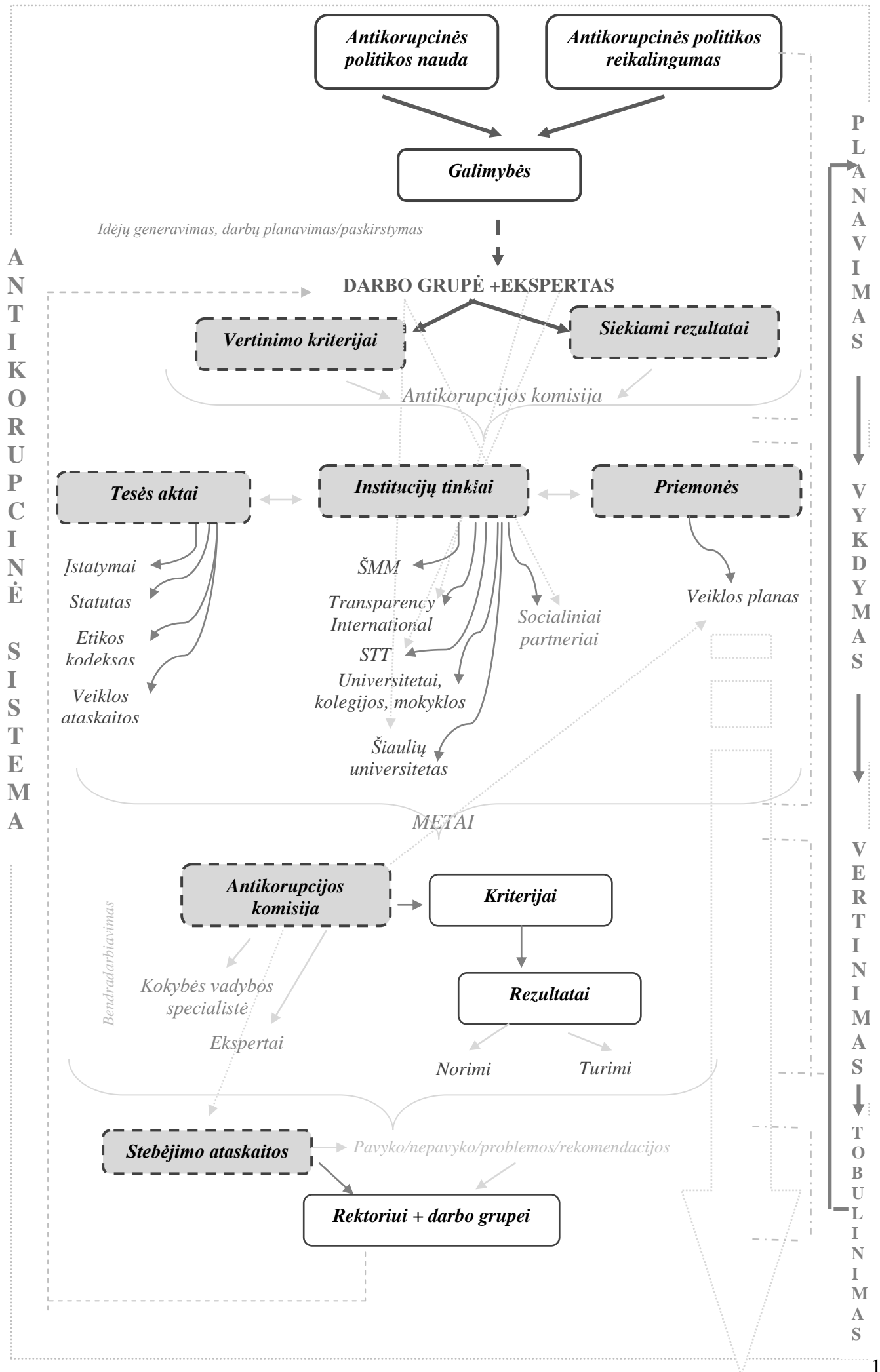
Ateityje reiktų surengti diskusinės (focus) grupės, į kurią patektų aktyvūs, darbštūs akademinės bendruomenės nariai ir antikorpucijos srities ekspertai. Tokio susirinkimo metu būtų aptariamoms svarbiausios detales, kuriant ir įgyvendinant antikorpucinę sistemą (arba tai galėtų būti tolesnis tyrimas).

2.4. Suformuotos antikorupcinės sistemos Šiaulių universitete konstrukcijos pagrindimas

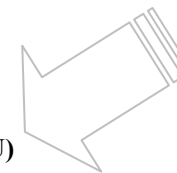
Analizuojant Senato, Tarybos, fakulteto tarybų, Studentų atstovybės narių, ekspertų požiūrį į antikorupcinės sistemos kūrimą Šiaulių universitete, galima daryti prielaidą, kad dėl kai kurių teiginių visų tyrimo dalyvių nuomonės sutampa, o dėl kitų teiginių nuomonės išsiskiria.

Apibendrinant visą atliktą tyrimą anketinės apklausos ir interviu metodais, galima pastebėti tokias tendencijas: akademinės bendruomenės kai kurie nariai, kaip ir ekspertai, sutinka su teiginiu, kad antikorupcinė sistema Šiaulių universitete nėra sukurta, bet ji yra reikalinga (skaidrumo didinimas, veiklos efektyvumas ir kt). Šiuo metu žengiami tik pirmieji žingsniai antikorupcinės sistemos kūrimo link (kol kas tik Socialinių mokslų fakultetas aktyvus įgyvendindamas antikorupcinę politiką).

Kuriant antikorupcinę sistemą ir veiklos planą (žr. 19 pav.) buvo atsižvelgta į teisės aktus, mokslinę literatūrą, į ekspertų ir akademinės bendruomenės siūlymus ir į jų nuomonę.

**PRELIMINARUS ANTIKORUPCINIS VEIKLOS PLANAS (ŠU)
2014 – 2015 M.**

Įgyvendinimo tikslai/uždaviniai	Priemonės	Veiksmai	Įvykdymo laikas	Dalyviai	Vykdytojai
1. Sukurti ir įdiegti veiksmingą antikorupcinę sistemą					
<ul style="list-style-type: none"> • Sumažinti korupcijos galimybes dėl sprendimų priėmimo teisės neapibrėžtumo. 	Įvertinti antikorupcinių požiūriu galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius veiklą.	Nustatyti teisės aktų, pagal kuriuos įmanomi korupcijos pasireiškimai, atrankos prioritetus. Organizuoti vertintojų darbą.	2014 m. I ketv.	Ekspertai, administracijos darbuotojai (auditorius, juristas, kokybės specialistas, padalinių vadovai).	Antikorupcijos komisija ir darbo grupė.
<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukti kompetentingus, aktyvius asmenis į antikorupcinės politikos formavimą. 	Įvertinti akademinės bendruomenės narių aktyvumą, kompetencijas.	Sudaryti atrankos kriterijus į antikorupcinę darbo grupę. Vykdyti atranką.		Visi, norintys būti darbo grupės nariais.	Rektorius skiria kokybės specialistui ir juristui.
<ul style="list-style-type: none"> • Nurodyti asmenis, atsakingus už antikorupcinės sistemos ir priemonių vykdymą. 					Darbo grupė.
<ul style="list-style-type: none"> • Kontroliuoti, kaip įgyvendinamos numatytos priemonės. 	Įsteigti Antikorupcijos komisiją.	Rektorius įsakymu įsteigti Antikorupcijos komisiją. Apibrėžti Antikorupcijos komisijos funkcijas.			Rektorius.
2. Mažinti korupcijos tikimybę					
<ul style="list-style-type: none"> • Atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybės įvertinimą, nustatyti ŠU veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. 	Nustatyti veiklos sritis. Atlikti pagrindinių veiksmų, skatinančių korupciją, identifikavimą. Peržiūrėti darbuotojų, dėstytojų pareigybinės nuostatas.	Kartu su ekspertais nustatyti, kokiose srityse ir kokie veiksniai skatina korupcijos atsiradimą. Parengti dokumentą, kuriame būtų nurodymai, kaip ateityje (peržiūrint planą) nustatyti pasireiškimo tikimybę be eksperto pagalbos. Esant būtinybei įtraukti antikorupcinių požiūriu svarbias darbuotojų, dėstytojų pareigybių nuostatas.	Kas pusė metų	Ekspertai, darbo grupė, antikorupcijos komisija.	Darbo grupė.

• Užtikrinti finansavimo ir lėšų panaudojimo skaidrumą bei kontrolę.	Įvertinti finansinę situaciją ir finansines galimybes. Parengti efektyvų lėšų panaudojimo metodikos dokumentą (būtų rekomendacijos).	Kasmet	Finansų skyriaus direktorius, juristas, Antikorupcijos komisija.	Darbo grupė.	
• Užtikrinti skaidrų darbuotojų, dėstytojų priėmimą į užimamas pareigas.	Parengti ar koreguoti Universiteto darbuotojų, dėstytojų priėmimo į pareigas tvarką.	Darbo grupei pateikti dokumentus, kad įvertintų priėmimo tvarką. Nustatyti kvalifikacinius reikalavimus. Įvertinti ir reglamentuoti konkurso organizavimo procedūrą.	Kasmet	Etikos komisija, Senato nariai.	Darbo grupė.
• Didinti darbuotojų, dėstytojų, studentų atsakomybę.	Teisės aktuose aiškiai apibrėžti asmenų pareigas, teises, atsakomybes.	Įvertinti dokumentus, kuriuose yra nurodytos darbuotojų / dėstytojų / studentų atsakomybės. Esant būtinybei tobulinti dokumentus, kuriuose nėra apibrėžta asmenų atsakomybės.	Kasmet	Juristas, Senato nariai.	Darbo grupė, Antikorupcijos komisija.
• Užtikrinti skaidrų atsiskaitymų, egzaminų organizavimą, objektyvų vertinimą.	Parengti egzaminų, atsiskaitymų, pasiekimų patikrinimo organizavimo ir vykdymo tvarką.	Išanalizuoti ir įvertinti ankstesnes atsiskaitymų ir egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkas.	Kas pusė metų	Studijų skyrius, juristas, kokybės specialistas.	Darbo grupė.
• Užkirsti kelią dokumentų klastojimui.	Registruoti aukštojo mokymo diplomus, pamestus pažymėjimus.	Sudaryti darbo grupę išsilavinimo pažymėjimų duomenų bazės nuostatoms parengti.	Kasmet	Studijų skyrius, auditorius, juristas.	Darbo grupė.
3. Kurti antikorupcinę kultūrą					
• Siekti informacijos viešumo ir išsamumo.	Apibrėžti ŠU interneto svetainėje skelbiamos informacijos kiekį ir informacijos aktualizavimo dažnumą. Interneto svetainėje skelbti ataskaitas apie korupcijos prevencijos įgyvendinimo, veiklos plano vykdymą.	Nustatyti informacijos į svetainę teikėjų, informacijos turinį, teikimo periodiškumą, kontroliuoti vykdymą.	Kasmet	Darbo grupė.	
• Plėtoti antikorupcinį studentų ugdymą.	Diegti antikorupcinio ugdymo metodines rekomendacijas fakultetams (SMF patirtis).	Rekomenduoti fakultetams studijų programas papildyti antikorupcinio ugdymo dalykais. Parengti SMF studentų mokslinių darbų	Kasmet	Studijų skyrius, fakulteto vadovai.	Darbo grupė.

		antikorupcinė tema konkurso sąlygas. Organizuoti (bendradarbiaujant su kitomis aukštosiomis mokyklomis) studentų mokslinių darbų konkursą. Paskelbti konkursą, atrinkti geriausias darbus ir organizuoti jų pristatymą darbuotojams, dėstytojams, studentams.			
• <i>Didinti antikorupcinio švietimo sklaidą ir ugdyti vertybes.</i>	Akcijų, diskusijų, simuliacinių situacijų organizavimas. Praktinių užsiėmimų organizavimas. Organizuoti susitikimus su STT, Transparency International specialistais. Supažindinti naujus ŠU darbuotojus su antikorupcinė sistema ir priemonėmis. Supažindinti darbuotojus su vidaus tvarkos taisyklėmis (elgesio reikalavimai). Organizuoti Antikorupcijos dieną (kas mėnesį). Organizuoti seminarus, konkursus, konferencijas antikorupcijos tema.	Darbo grupė rengia renginių, konferencijų, seminarų kalendorių, įtraukdama susitikimus su ekspertais, simuliacinius žaidimus. Institucijų (ŠU, kitos aukštosios mokyklos, STT, socialiniai partneriai) diskusijų dėl antikorupcinės sistemos tobulinimo įtraukimas į kalendorių.	Priklauso nuo kalendoriaus (kas 1–2 mėn.).	Visa akademinė bendruomenė, socialiniai partneriai, ekspertai, kitos aukštosios mokyklos.	Darbo grupė.
• <i>Sudaryti galimybę darbuotojams, dėstytojams, studentams anonimiškai informuoti apie galimus korupcinio pobūdžio pažeidimus.</i>	Sukurti elektroninį pašto adresą, pateikti anonimišką telefono numerį. Interneto svetainėse įkelti nuorodą į STT internetinę svetainę. Pateikti elektroninę anoniminę anketą. Atlikti korupcijos suvokimo indekso tyrimą.	Antikorupcijos komisija ir darbo grupė parengia būdus, padedančius anonimiškai paskelbti korupcijos atvejus. Nustačius korupcijos faktus, antikorupcijos komisijai teikti pasiūlymus dėl sistemos tobulinimo, kad nustatyti atvejai nepasikartotų.	2014 m. III ketv. Peržiūrėti esant būtinybei.	Visa akademinė bendruomenė.	Darbo grupė.

19 pav. Šiaulių universiteto antikorupcinės politikos modelis ir antikorupcinis veiklos planas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis tyrimo rezultatais

Antikorupcinė sistema apima tokius procesus: planavimą, vykdymą, vertinimą ir tobulinimą. Pagrindiniai sistemos elementai, remiantis apklaustųjų nuomone, yra: darbo grupės sudėtis, kriterijai, rezultatai, teisės aktai, institucijų tinklai, priemonės (veiklos plane), stebėseną.

Pirmiausia rektoriaus įsakymu įsteigiama Antikorupcijos komisija ir Antikorupcinė darbo grupė. Darbo grupė – vadovybės suformuota ir įpareigota asmenų grupė, kurios nariai įvardijami kaip reprezentuojantys visus Universiteto valdymo lygius ir atstovaujantys skirtingiems interesų reiškėjams, turintys tam reikalingų kompetencijų.

Darbo grupė pateikia rektoriui antikorupcinės politikos įgyvendinimo naudą Universitetui ir galimybes politiką įgyvendinti (kartu su antikorupcijos ekspertu). Antikorupcinė darbo grupė pateikia veiksmingumo sistemos kriterijus ir siekiamus rezultatus (kriterijai ir rezultatai išsamiau aptariami toliau). Kriterijai ir rezultatai yra iškeliami tam, kad, atliekant kontrolę / stebėseną, būtų atsižvelgta į tai, kokių rezultatų norėta pasiekti ir kokie rezultatai yra.

Antikorupcijos komisija, atlikusi stebėseną, teikia savo išvadas, rekomendacijas rektoriui ir darbo grupei. Darbo grupė, atsižvelgdama į išdėstytas pastabas ir rekomendacijas, peržiūri sistemą ir po to atitinkamai ją koreguoja. Stebėseną atliekama kasmet (tokį laikotarpį rekomendavo apklaustieji).

Remiantis apklaustųjų nuomone, buvo išrinkti tokie *kriterijai*, tinkantys Šiaulių universitetui:

- paskirtų sankcijų skaičius;
- gerosios patirties sklaida;
- įvykdytų ir neįvykdytų antikorupcinių priemonių skaičius;
- anoniminių ir oficialių pranešimų apie galimas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas skaičius;
- tyrimų rezultatai, atskleidžiantys korupcijos paplitimą;
- tyrimų rezultatai, demonstruojantys nepakantumą korupcijai;
- tyrimo rezultatai, atskleidžiantys vertybių svarbą.

Remiantis teisės aktais (pvz., Švietimo ir mokslo ministerijos antikorupcijos programa), mokslinė literatūra, buvo išskiriami tokie *siekiami rezultatai*:

- ugdomos antikorupcinės nuostatos;
- didinamas nepakantumumas korupcijai;
- mažinama korupcijos pasireiškimo tikimybė;
- Užtikrinamas teisės aktų priėmimo, patvirtinimo skaidrumas;
- gerinamas antikorupcinės veiklos organizavimas Universitete;
- gerinama Universitete priimamų tvarkų ir taisyklių kokybė.

Čia pateikti kriterijai ir rezultatai yra tik preliminarūs, juos bus galima koreguoti, kai po metų Antikorupcijos komisija atliks stebėseną.

Antrame proceso etape (*vykdymas*) yra numatyti trys pagrindiniai, susiję tarpusavyje, antikorupcinės sistemos elementai (remiamasi atlikta teorinės ir empirinės dalies analize), t. y. veiklos plano (priemonės) atžvilgiu plane numatyta peržiūrėti teisės aktus ir, esant būtinybei, sukurti naujus teisės aktus. Veiklos plane yra numatyti veiksmai, skatinantys institucijų bendradarbiavimą. Teisės aktų atžvilgiu numatyta, kad Universiteto teisės aktuose turi būti reglamentuoti ne tik skaidrumo, atvirumo, sąžiningumo, atsakomybės principai, bet ir privalomos antikorupcinės priemonės, kurias minimaliai (be veiklos plano) turi įgyvendinti visi fakultetai, tarnybos, skyriai, taip pat įtraukiamos ir kitos institucijos, su kuriomis Universitetas yra pasirašęs bendradarbiavimo sutartis.

Antikorupcinės sistemos elementas – teisės aktai. Kaip buvo minėta teorinėje dalyje, Šiaulių universitetas vadovaujasi tiek nacionaliniais, tiek ir lokaliniais teisės aktais. Kadangi analizuotuose lokalinuose teisės aktuose (Statutas, Etikos kodeksas, Vidaus darbo tvarkos taisyklės) yra tik užuomazgos apie antikorupcijos užtikrinimą, tai šiuo atveju darbo grupė su STT ekspertais redaguoja šiuos ir kitus teisės aktus, rengia antikorupcijos programos projektą, kuris bus pateikiamas Senatui.

Institucijų tinklas. Gana efektyviai plėtojamas išorinis institucijų tinklas. Kaip jau buvo minėta teorinėje dalyje, Šiaulių universiteto Socialinių mokslo fakulteto iniciatyva pasirašyta bendradarbiavimo sutartis tarp Šiaulių universiteto ir Specialiųjų tyrimų tarnybos. Be minėtos organizacijos, į renginį Antikorupcijos diena paminėti kviečiamos ir kitos švietimo įstaigos. Remiantis tyrimo metu gautais duomenimis galima teigti, kad trūksta padalinių, fakultetų įsitraukimo į antikorupcijos politikos įgyvendinimą. Nėra efektyviai plėtojamas vidinis padalinių tinklas antikorupcijos srityje.

Vykdymo procese yra numatytas *Priemonės* elementas – visos Šiaulių universitetui tinkančios priemonės pateikiamos veiklos plane.

Remiantis teorinėje dalyje pateiktais antikorupcinio veiklos plano pavyzdžiais ir tyrimo metu gautais duomenimis (anketinės apklausos ir interviu), antikorupcinį veiklos planą sudaro: tikslai, uždaviniai, priemonės, veiksmai, skirti priemonėms įgyvendinti, laikotarpis, dalyviai, vykdytojai. Veiklos planas apima vienerius metus, t. y. 2014–2015 m. Veiklos plane iškeliami 3 pagrindiniai tikslai (sukurti ir įdiegti antikorupcinę sistemą, mažinti korupcijos tikimybę, kurti antikorupcinę kultūrą), kuriems įgyvendinti yra numatyti uždaviniai ir priemonės (žr. 19 pav.).

Pirmam tikslui pasiekti numatytos šios priemonės: teisės aktų įvertinimas antikorupciniu požiūriu, antikorupcinės darbo grupės sudarymas, Antikorupcijos komisijos steigimas ir kt.

Antram tikslui – korupcijos pasireiškimo tikimybės įvertinimas Šiaulių universiteto veiklose, dėstytojų ir darbuotojų priėmimo į pareigas tvarkos koregavimas antikorupciniu požiūriu ir kt.

Trečiam tikslui – viešai skelbiamos ataskaitos, tyrimų rezultatai apie antikorupcijos politikos įgyvendinimą, veiklos plano vykdymą, antikorupcinio ugdymo metodinės rekomendacijos parengimas fakultetams, akcijų, diskusijų, simuliacinių situacijų, seminarų ir kt. renginių antikorupcijos tema organizavimas.

Antikorupciniame veiklos plane (žr. 19 pav.) kiekvienai priemonei įgyvendinti numatyti dalyviai ir atsakingi asmenys. Pagrindiniai atsakingi asmenys yra darbo grupė ir Antikorupcijos komisija, o dalyviai – atskiri Universiteto darbuotojai (įgyvendinant kai kurias priemones, pvz., teisės aktų vertinimas antikorupciniu požiūriu), visa akademinė bendruomenė (įgyvendinant kitas priemones, pvz., antikorupcinio švietimo sklaidą).

Apibendrinant galima teigti, kad ilgainiui antikorupcinės sistemos tobulinimas leistų įvairių lygių procedūras padaryti skaidrias, sumažinti korupcijos prielaidas ir skatintų efektyvesnę Universiteto valdymą. Svarbiausias Universiteto kovos su korupcija tikslas turėtų būti sukurti ir įdiegti veiksmingą antikorupcinę sistemą bei procedūras, užkertančias kelią korupcijai pagrindiniuose ir papildomuose Universiteto procesuose. Antikorupcinis ugdymas yra neatskiriama visuomenės švietimo dalis, padedanti puoselėti individo dorovę, ugdyti pilietiškumą.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

1. Vienas iš antikorupcinės sistemos elementų yra teisės aktai, kuriuose apibrėžtos korupcijos ir antikorupcijos sampratos, numatytos atsakomybės, priemonės, atsakingi asmenys ir kt. Lietuva, kurdama bet kokios srities teisinę bazę, remiasi tarptautiniais teisės aktais. Lietuvos institucijos, kurdamos savo lokalinius teisės aktus, remiasi nacionaliniais teisės aktais. Nacionalinio lygmens teisės aktų, skirtų korupcijos prevencijai įgyvendinti, yra daug, tačiau vietinio lygmens dokumentų (šiuo atveju – Šiaulių universitete) beveik nėra. Šiaulių universitetas, siekdamas kurti nepakantumo korupcijai aplinką, remiasi lokaliniais teisės aktais (statutu, etikos kodeksu).
2. Siekiant užtikrinti veiksmingą kovą su korupcija, neužtenka sukurti teisės aktus, nes ir geriausi teisės aktai nebus veiksmingi, jeigu jie bus netinkamai taikomi. Taigi kita antikorupcinės sistemos elementas – institucijų tinklai. Institucijas galima suskirstyti į dvi dalis: tos, kurios tiesiogiai įgyvendina antikorupcijos politiką, ir tos, kurios netiesiogiai įgyvendina antikorupcijos politiką. Tokios institucijos kaip Specialiųjų tyrimų tarnyba yra tiesiogiai susijusios su antikorupcijos politikos įgyvendinimu, o Vyriausybė, savivaldybės tik padeda užtikrinti skaidrumą nacionaliniu ir vietiniu lygiu. Šiaulių universitetą galima priskirti prie netiesiogiai susijusių institucijų, kadangi jo vienas iš tikslų yra rengti aukštos kvalifikacijos specialistus. Tačiau Šiaulių universitetas, siekdamas kurti skaidrią aplinką, užtikrinti gerą valdymą, yra suinteresuotas antikorupcinės sistemos kūrimu.
3. Teisės aktų sukūrimas, net ir geriausias jų taikymas gali neužtikrinti korupcijos prevencijos. Teisės aktų taikymas sudaro prielaidą kitoms jį papildančioms priemonėms įgyvendinti. Institucija, siekdama, kad aplinka būtų skaidri, įgyvendina įvairias antikorupcines priemones. Vienas iš pirmųjų žingsnių kuriant antikorupcinę sistemą – išsiaiškinti, kokiose veiklos srityse yra galimybė atsirasti korupcijai. Svarbi priemonė yra antikorupcinė programa, apimanti aplinkos analizę, kontrolę, veiklos planus, antikorupcinį švietimą. Šiaulių universitetas taiko tik pavienius veiksmus, tačiau jie nėra sistemiški (Antikorupcijos dienos organizavimas, antikorupcijos tematikos įtraukimas į studijų dalykus Socialinių mokslų fakultete).
4. Nors universitetai nevertinami kaip itin korumpuotos institucijos, tačiau jie vis dėlto patenka į korumpuotų institucijų sąrašą (Lietuvos korupcijos žemėlapis, Lietuvos jaunimo sąžiningumo tyrimas). Svarbu tai, kad į universitetus (ir kitas švietimo įstaigas) ateina jauni žmonės, kurie vėliau tampa specialistais ir dirba viešajame bei privačiajame sektoriuose. Labai svarbu skirti dėmesį jaunų žmonių (ir kitų akademinės bendruomenės narių) vertybių

ugdymui. Galima teigti, kad švietimo sektorius (pvz., mokyklos) vis labiau įgyvendina antikorupcinę politiką (kuria antikorupcines programas, veiklos planus ir kt.). Tačiau aukštosios mokyklos šioje srityje dar atsilieka.

Taigi iškeltas pagrindinis ginamasis teiginys, kad Šiaulių universitetas, turėdamas antikorupcinę sistemą, galėtų užtikrinti korupcijos plitimo mažėjimą pagrindiniuose ir papildomuosiuose procesuose, pasitvirtino.

Rekomendacijos Šiaulių universiteto administracijai (akademinei bendruomenei):

1. Pirmas etapas būtų atlikti korupcijos rizikos analizę, pagrindinių veiksnių, skatinančių korupcijos atsiradimą, identifikavimą (pasikviesti kaip konsultantus antikorupcijos srities ekspertus).
2. Kitas etapas būtų sukurti antikorupcinę darbo grupę, Antikorupcijos komisiją, kurios galėtų planuoti sistemos kūrimą (arba jau tyrimo rezultatuose pateiktos sistemos tobulinimą) bei įgyvendinimą.
3. Kitas žingsnis – sukurti programą, kurios struktūros dalys galėtų būti: tikslai, uždaviniai, aplinkos analizė, siejami rezultatai ir vertinimo kriterijai, programos įgyvendinimas ir stebėseną, antikorupcijos priemonių planas.
4. Veiklos plane veiksmai galėtų būti suskirstyti į 3 dalis (žr. skyriuje „Suformuotos antikorupcinės sistemos Šiaulių universitete konstrukcijos pagrindimas“): antikorupcinės sistemos diegimas, korupcijos atsiradimo tikimybės mažinimas, antikorupcinės kultūros kūrimas.
5. Kuriant sistemą, darbo grupė galėtų sukurti studentų etikos kodeksą, kuriame būtų aiškiai išdėstytos normos ir atitinkamos priemonės, kurias galima būtų taikyti tų normų nesilaikančiųjų atžvilgiu. Taip būtų užtikrinamos studentų teisės ir pareigos.

Pagrindinės darbo autorės rekomendacijos Šiaulių universiteto bendruomenei yra sukurti sistemą ir veiklos planą, kurie yra pateikti skyriuje „Suformuotos antikorupcinės sistemos Šiaulių universitete konstrukcijos pagrindimas“.

LITERATŪRA

1. Abaroa, R. M., Klitgaard, R., Parris, H. L. (2005). *Korumpuoti miestai*. Vilnius: Eugrimas.
2. ADB – Asian Development Bank. Elements of Governance [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-07]. Prieiga internete: <<http://www.adb.org/governance/gov.elements.asp>>.
3. ANCORAGE-NET [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-10]. Prieiga internete: <http://ancorage-net.org/index.jsp?page=network&menu=sub_projects>.
4. Anti-corruption education [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-10]. Prieiga internete: <http://www.transparency.org/global_priorities/other_thematic_issues/education/anti_corruption_education>.
5. Antikorupcijos diena [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://www.varena.lt/lt/svietimas/svietimo-naujienos/antikorupciniu-piesiniu-paroda.html>>.
6. Antikorupcinis visuomenės švietimas ir informavimas [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-19]. Prieiga internete: <<http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/>>.
7. Bakanauskas, A. (2006). *Vartotoju elgsena*. Vilnius: VDU.
8. Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos // Valstybės žinios. 2002, Nr. 23 – 853 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts.sarasa2.dll?Tekstas=1&Id=52939&Zd=BAUDŽIAMOSIOS+IR+TEISĖS+IR+KONVENCIA+IR+DĖL+IR+KORUPCIJOS>>.
9. Bilevičienė, T., Bilevičiūtė, E. (2012). The Legal Aspects of University Management Development. *Social Resarch Journal*, Nr. 3.
10. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis*. Klaipėda: S. Jokužis.
11. Chan, T. Corruption prevention – the Hong Kong experience [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-10]. Prieiga internete: <http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms/no56/56-26.pdf>.
12. Chhotray, V., Stoker, G. (2009). *Governance Theory and Practice. A Cross – Disciplinary Approach*. Palgrave-Macmillan.
13. Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos // Valstybės žinios. 2002, Nr. 126–5733 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasa2.dll?Tekstas=1&Id=60194&Zd=CIVILINĖS+IR+TEISĖS+IR+KONVENCIA+IR+DĖL+IR+KORUPCIJOS>>.
14. Debatų konkursas antikorupcijos tema [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://svietimaskultura.kaunas.lt/index.php?2265731192>>.

15. Dėl Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo metodikos patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 103–4622 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX:<<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=68047&Zd=DĖL+IR+KORUPCIJOS+IR+PASIREIŠKIMO+IR+TIKIMYBĖS+IR+NUSTATYMO+IR+METODIKOS+IR+PATVIRTINIMO>>.
16. Dėl Organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos programos // Valstybės žinios. 1999, Nr. 10–220 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX:<<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=31773>>.
17. Drechsler, W. (2004). *Governance, good governance, and government: the case for Estonian administrative capacity*. University of Tartu and PRAXIS Center for Policy Studies.
18. European Anti – Fraud Office [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete:<http://ec.europa.eu/dgs/olaf/mission/index_en.html>.
19. Ferguson, C. (2012). Heist of the century: university corruption and the financial crisis [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-04]. Prieiga internete:<<http://www.guardian.co.uk/education/2012/may/21/heist-century-university-corruption>>.
20. Gaižaičių pagrindinės mokyklos 2012-2014 metų korupcijos prevencijos programa. Direktorius įsakymu Nr. V – 92 [interaktyvus] [žiūrėta 2012 – 11- 04]. Prieiga internete:<<http://www.gaizaiciai.joniskis.lm.lt/index.php/dokumentai/122-korupcijos-prevencija>>.
21. Gero valdymo ir kovos su korupcija politika bei vadovas (2006) [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-07]. Prieiga internete:<http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/europos_ekon_erdves_parama/Gero_valdymo_vadovas.pdf>.
22. Gimžauskienė, E. (2007). *Organizacijų veiklos vertinimo sistemos*. Kaunas: Technologija.
23. Ginevičius, R., Silickas, J. (2008). *Sisteminio įmonių valdymo pagrindai*. Vilnius: Technika.
24. Ginevičius, R.. (2009). Socioekonominių sistemų būklės kiekybinio įvertinimo problematika. *Verslas: Teorija ir praktika*, 10 (2), 69 – 83.
25. Global Programme against Corruption (2002) [interaktyvus] [žiūrėta 2012- 03-10]. Prieiga internete:<ftp://ftp.powweb.com/moldova/researches/1233160146_UNAnticorrtoolkit.pdf>.
26. Guilding Principles for Strengthening World Bank Group Engagement on Governance and Anticorruption [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete:<<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTGOVANTICORR/0,,contentMDK:21447945~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:3035864,00.html>>.
27. Huntington, S. P. (1968). *Political Order in Changing Societies*. Yale U. P.

28. Įgyvendinta didžioji dalis Nacionalinės kovos su korupcija programos (2010) [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://www.diena.lt/naujienos/lietuva/igyvendinta-didzioji-dalis-nacionalines-kovos-su-korupcija-programos-giriasi-stt-297158>>.
29. Jagėla, M. (2005). *Korupcijos prevencijos teisinių pagrindų Lietuvoje kriminologinė analizė* (Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas).
30. Jankų pagrindinės mokyklos 2012-2014 metų korupcijos prevencijos programa. Direktorius įsakymu nr. V-22 [interaktyvus] [žiūrėta 2012 – 11- 04]. Prieiga internete:<<http://www.jankumokykla.lt/>>.
31. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją // Valstybės žinios. 2005, Nr. 136–5145 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=99923&Zd=JUNGTINIŲ+IR+TAUTŲ+IR+KONVENCIJA+IR+PRIEŠ+IR+KORUPCIJA>>.
32. Justickis V., Raudonienė A. (2001). *Korupcija. Kn. Kriminologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
33. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*: vadovėlis. Šiauliai: Lucilijus.
34. Krutinytė, G. (2011). *Antikorupcijos sistema Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultete* (Bakaluro darbas, Šiaulių universitetas).
35. Kumar, R. (1999), *Researching Methodology*. London: SAGE Publications Ltd.
36. Kvedaravičius, J. (2006). *Organizacijų vystymosi vadyba*. Kaunas: VDU leidykla.
37. Licker, P.S. (1987). *Fundamentals of Systems Analysis with Application Design – Boston*: Boyd&Fraser Publishing Company.
38. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus] [žiūrėta 2012-01-02]. Prieiga internete: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.
39. Lietuvos Jaunimo sąžiningumo 2011 m. tyrimas [interaktyvus] [žiūrėta 2013 – 04- 04]. Prieiga internete: <http://transparency.lt/research/tils_tyrimai/>.
40. Lietuvos korupcijos žemėlapis 2011 metų [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-11]. Prieiga internete: <http://www.stt.lt/documents/soc_tyrimai/Korupcijos_zemelapis.pdf>
41. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89–2741 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=42972&Zd=BAUDŽIAMASIS+IR+KODEKSAS>>.
42. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33- 1014 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-05-06]. Prieiga internete: <<http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>>.

43. Lietuvos Respublikos Korupcijos prevencijos įstatymas //Valstybės žinios. 2002, Nr. 57 – 2297 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=55244&Zd=KORUPCIJOS+IR+PREVENCIJOS+IR+ĮSTATYMAS>>.
44. Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatymas//Valstybės žinios. 2009, Nr. 54-2140 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-04]. Prieiga internete: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343430&p_query=&p_tr2=>>.
45. Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2011 – 2014 metų programa // Valstybės žinios. 2011, Nr. XIP-3076(3) [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-01]. Prieiga internete: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=401312>.
46. Lietuvos Respublikos Nacionalinė kovos su korupcija programa // Valstybės žinios. 2009, Nr. 60–2346 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=125158&Zd=DĖL+IR+LIETUVO S+IR+RESPUBLIKOS+IR+NACIONALINĖS+IR+KOVOS+IR+SU+IR+KORUPCIJA+IR+PROGRAMOS+IR+PATVIRTINIMO>>.
47. Lietuvos Respublikos Nacionalinės kovos su korupcija programos 2009–2010 m. I pusmečio stebėsenos išvada [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <http://www.stt.lt/documents/nkkp/Ataskaita_NKKP_2010_I.pdf>.
48. Lietuvos Respublikos Seimo antikorupcijos komisijos įstatymas//Valstybės žinios. 2001, Nr. 16 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-11]. Prieiga internete: <http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6365&p_k=1>.
49. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 170 – 6238 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=31157&Zd=LIETUVOS+IR+RESPUBLIKOS+IR+SEIMO+IR+KONTROLIERIŲ>>.
50. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 41 – 1162 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=40008&Zd=SPECIALIŲJŲ+IR+TYRIMŲ+IR+TARNYBOS+IR+ĮSTATYMAS>>.
51. Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 77 – 2975 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=34598&Zd=VIEŠOJO+IR+ADMINISTRAVIMO>>.
52. Lietuvos studentų atstovybių sąjungos 2010–2011 m. veiklos planas [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://www.lsas.lt/?id=29>>.

53. Lietuvos studentų sąjunga [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://www.lss.lt/archyvas-30/lt/konkurse----skaidrios-studijos-----studentu-lupomis-apie-akademine-korupcija-116.html>>.
54. Lydeka, Z. (2001). *Rinkos ekonomikos tapsmas: teoriniai svarstymai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
55. Luobikienė, I. (2010). *Sociologinių tyrimų metodika: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.
56. Matkevičienė, R. (2006). Luhmanno sistemų teorijos taikymas politikos komunikacijoje. *Informacijos mokslai*, 37, 122 – 134.
57. Mažeikių r. Krakių pagrindinės mokyklos 2012-2014 metų korupcijos prevencijos programa. Direktoriaus įsakymu nr. V1- 100 [interaktyvus] [žiūrėta 2012 – 11- 04]. Prieiga internete: <<http://www.krakiai.mazeikiai.lm.lt/>>.
58. Nacionalinė programa 2009–2010 m. [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://www.stt.lt/lt/menu/korupcijos-prevencija/kovos-su-korupcija-programos/-2009-2010-m--nacionaline-programa>>.
59. Nacionalinė strategija „Lietuva 2030“ [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-01]. Prieiga internete: <<http://www.lrv.lt/lt/veikla/v-konsultacijos/>>.
60. Norvaišas, S. (2007). *Sistemų dinamika ir sprendimų priėmimas*. Vilnius: VGTU leidykla.
61. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro įstatai [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <http://www.nplc.lt/apie/apie_t_u.aspx>.
62. O. Yatskevich. Corruption in Education in Belarus [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-04]. Prieiga internete: <<http://www.10iacc.org/download/m2-04.pdf>>.
63. Organizuotas nusikalstamumas ir korupcija [interaktyvus] [žiūrėta 2012- 03-10]. Prieiga internete: <<http://www.prokuraturos.lt/nbspnbspOrganizuotasnusikalstamumas/tabid/298/Default.aspx>>.
64. Osipian, A. (2006). Corruption in Higher Education in Organizational Perspective: Case of the Former Soviet Bloc [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://people.vanderbilt.edu/~ararat.osipian/CorruptOrgCIES2006web.pdf>>.
65. Palidauskaitė, J. (2005). Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje. *Viešojo politika ir administravimas*, 13, 25–38.
66. Palidauskaitė, J. (2008). *Viešojo administravimo etika*. Kaunas: Technologija.
67. Palidauskaitė, J., Vaisvalavičiūtė, A. (2005). Antikorupcinio švietimo Lietuvoje svarba. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 5, 287–291.

68. Paroda antikorupcijos tema [interaktyvus] [žiūrėta 2012- 04-06]. Prieiga internete: <http://www.kgm.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=263:parodos-antikorupcijos-tema-bk-siningas-atidarymas&catid=53:naujienos&Itemid=41>.
69. Piliponytė, J. (2005). *Korupcija aukštosiose mokyklose*. Vilnius: Garnelis.
70. Piliponytė, J. (2006). *Korupcijos konstravimas: pokomunistinių šalių praktika* (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas).
71. Pivoras, S., Viskytytė, E. (2011). Viešojo valdymo koncepcijos ir jų taikymas tiriant valstybės tarnybos reformos. *Viešoji politika ir administravimas, nr. 1, p. 27-40*.
72. Pope, J. and Transparency International. (2000). *Confrinting corruption: the elements of a national integrity system*. TI source book.
73. Prūsalių mokyklos -darželio 2012-2014 metų korupcijos prevencijos programa. Direktorius įsakymu Nr. V-14 [interaktyvus] [žiūrėta 2012 – 11- 04]. Prieiga internete:<<http://www.prusaliumd.lt/apie-mus-1/lt/>>.
74. Pruskus, V. (2007). Korupcija švietime: atsiradimo priežastys ir raiškos formos. *Santalka: Edukologija, 2, 60–72*.
75. Rumianceva, N. (2005). *Korupcijos taksonomija aukštojo mokslo sistemoje*. Vilnius: Garnelis.
76. Savickienė, I. (2005). Universitetinių studijų kokybės vertinimo sistemos parametrai [interaktyvus] [žiūrėta 2012-01-02]. Prieiga internete: <http://skc.vdu.lt/downloads/zurnalo_arch/amk_2/072_083savickiene.pdf>.
77. Sidrys, I. (2001). Niklaso Luhmanno autopozės teorijos pritaikymas teisės sistemai. [interaktyvus] [žiūrėta 2012-01-02]. Prieiga internete:<http://www.ku.lt/sociologija/files/2001_nr.3-4.44-55.pdf>.
78. Statute of the GRECO appendix to Resolution (99) 5 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-06]. Prieiga internete: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/documents/statute_en.asp>.
79. Steponavičienė, G. (2005). *Kaip pažaboti korupciją?* Vilnius: Eugrimas.
80. STT šiandien ir rytoj [interaktyvus] [žiūrėta 2012- 03-10]. Prieiga internete: <<http://www.stt.lt/lt/menu/apie-stt/leidiniai/>>.
81. STT: įvykdyta 74 proc. numatytų programos priemonių (2010) [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-10]. Prieiga internete: <<http://politika.atn.lt/straipsnis/62851/stt-ivykdyta-74-proc-numatytu-programos-priemoniu>>.
82. Šaparnienė, D. (2010). Principles of good governance in local self-government: Experience of the Baltic States. *Journal of International Scientific Publication: Economy&Business, Vol. 4, Part 3*. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-07]. Prieiga internete: <<http://www.science-journals.eu/economy/2010/ISP-EB-Vol4-Part3.swf>>.

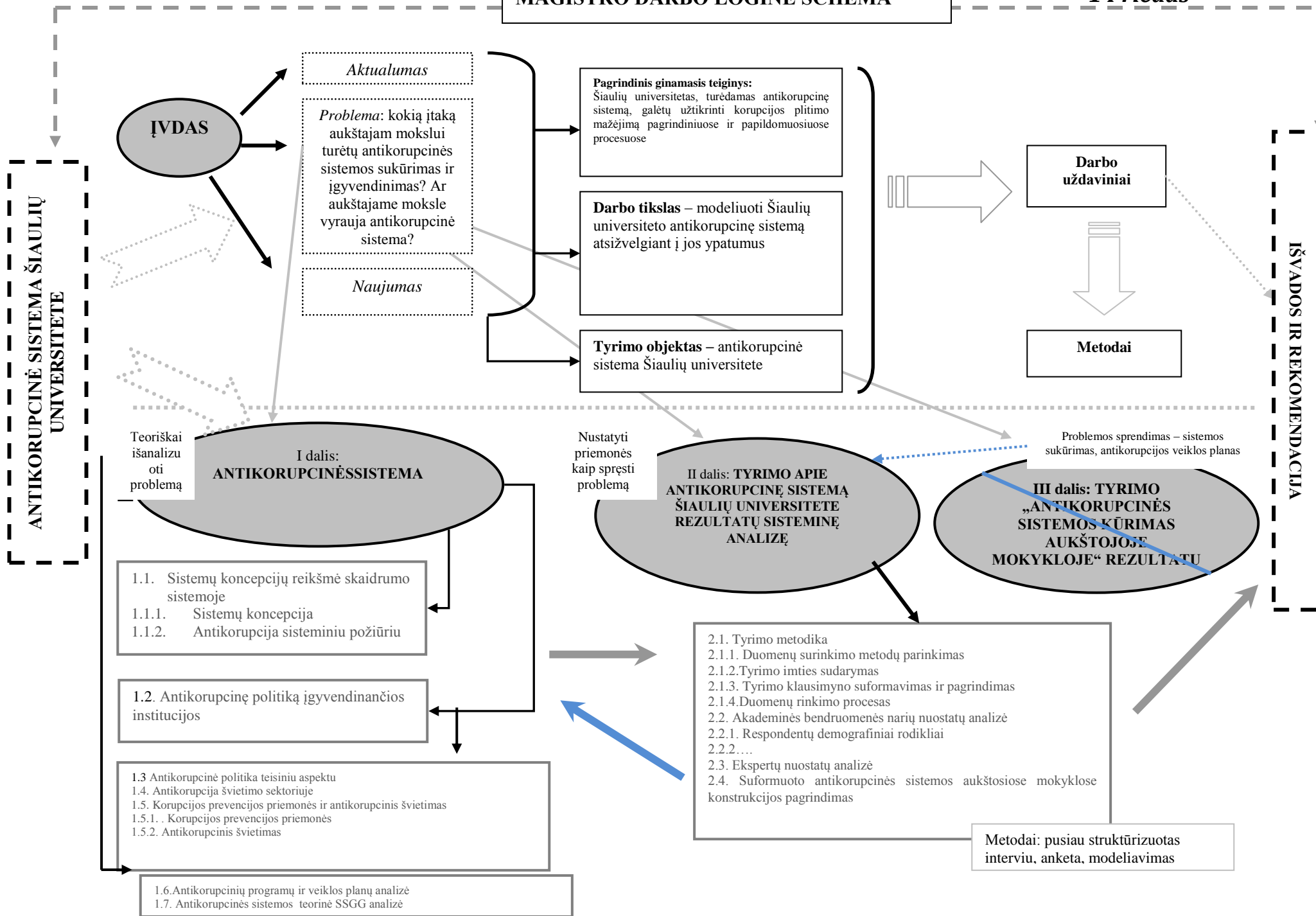
83. Šatienė, G. (2005). Kriminalistinio korupcijos apibūdinimo ypatumai. *Jurisprudencija*, 65 (57), p. 113.
84. Šiaulių universiteto 2012 – 2016 metų valdymo tobulinimo koncepcijos“ projektas [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-07]. Prieiga internete: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Valdymo_tobulinimo_Koncepcija.pdf>.
85. Šiaulių universiteto darbuotojų etikos kodeksas, patvirtinta 2007 m. lapkričio 12 d. įsakymu Nr. V – 104.
86. Šiaulių universiteto Etikos priežiūros komisija [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-19]. Prieiga internete: <<http://www.su.lt/apie-siauliu-universitet-/su-dokumentai/266-iauli-universiteto-darbuotoj-etikos-kodeksas>>.
87. Šiaulių universiteto statutas // Valstybės žinios. 2011, Nr. 157–7982 60 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-10-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=144336&Zd=DĖL+IR+ŠIAULIŲ+IR+UNIVERSITETO+IR+STATUTO+IR+PATVIRTINIMO>>.
88. Šiaulių universiteto Vidaus audito tarnybos nuostatai [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-19]. Prieiga internete: <<http://www.su.lt/su-tarnybos-ir-skyriai/ts-vidaus-audito-tarnyba>>.
89. Šiaulių universiteto vidaus darbo tvarkos taisyklės [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-04]. Prieiga internete: <<http://www.su.lt/apie-siauliu-universitet-/su-dokumentai/267-iauli-universiteto-vidaus-darbo-tvarkos-taisykls>>.
90. Šiaulių universiteto Viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas, 2012, įsak. nr. V-216 [interaktyvus] [žiūrėta 2013-05-04]. Prieiga internete: <<http://www.su.lt/apie-siauliu-universitet-/su-dokumentai/su-viesieji-pirkimai/10460-2012-m-iauli-universiteto-rektorius-sakymai-dl-viej-pirkim>>.
91. Švietimo ir mokslo ministerijos kovos su korupcija strategijos programa // Valstybės žinios. 2003, Nr. 2–60 [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga per duomenų bazę LITLEX: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=60312&Zd=DĖL+IR+LIETUVOS+IR+RESPUBLIKOS+IR+ŠVIETIMO+IR+MOKSLO+IR+MINISTERIJOS+IR+KOVOS+IR+SU+IR+KORUPCIJA+IR+STRATEGIJOS+IR+PROGRAMOS+IR+TVIRTINIMO>>.
92. Tarptautinės organizacijos [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <<http://www.stt.lt/lt/menu/nuorodos/tarptautines-organizacijos/>>.
93. Tarptautinių žodžių žodynas [interaktyvus] [žiūrėta 2012-01-02]. Prieiga internete: <<http://www.tzz.lt/s/sistema>>.
94. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius.

95. United Nations Convention against Corruption [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-06]. Prieiga internete: <http://www.transparency.org/global_priorities/international_conventions/conventions_instruments/uncac>.
96. Vaicekauskienė, V. (2009). *Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą*. Logos .
97. Vaisvalavičiūtė, A. (2007). Antikorupcinis švietimas: Lietuvos atvejis. *Viešoji politika ir administravimas*, 21, 75 – 86.
98. Valackienė, A., Mikienė, S. (2008). *Sociologinis tyrimas: metodologija ir atlikimo metodika*. Kaunas: Technologija.
99. Viešieji pirkimai [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-19]. Prieiga internete: <<http://www.vpt.lt/admin/uploaded/IB200801.pdf>>.
100. Visagino Česlovo Sasnausko muzikos mokyklos antikorupcinė programa. Direktorius įsakymu Nr. V-20 [interaktyvus] [žiūrėta 2012 – 11- 04]. Prieiga internete: <<http://vcsmm.sugardas.lt/>>.
101. Williams, R. (2000). *The Problem of Corruption: a Conceptual and Comparative Analysis*. In R. Williams (Ed.). *Explaining Corruption. The Politics of Corruption*. UK: An Elgar Reference Collection.
102. Zakarevičius, P. (2002). *Vadyba: genezė, dabartis, tendencijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

PRIEDAI

MAGISTRO DARBO LOGINĖ SCHEMA

1 Priedas

**2012-2014 METŲ
KORUPCIJOS PREVENCIJOS PROGRAMA**

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Plungės rajono Prūsalių mokyklos-darželio 2012-2014 metų korupcijos prevencijos programa (toliau – Programa) skirta korupcijos prevencijai ir korupcijos pasireiškimo galimybėms mažinti Prūsalių mokykloje-darželyje.
2. Programa padės vykdyti kryptingą korupcijos prevencijos politiką, užtikrinti skaidresnę, veiksmingesnę ir viešesnę mokyklos-darželio darbuotojų veiklą.
3. Programos strateginės kryptys - korupcijos prevencija ir antikorporcinis švietimas ir informavimas.
4. Programa parengta 3 metų laikotarpiui.

II. SITUACIJOS ANALIZĖ

Mokyklos-darželio veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vyriausybės nutarimai, Švietimo ir kiti įstatymai, Švietimo ir mokslo ministro įsakymai, Savivaldybės tarybos sprendimai, mero potvarkiai, administracijos direktoriaus įsakymai, Švietimo ir kultūros skyriaus vedėjo įsakymai, kiti teisės aktai.

Mokykla-darželis teikia ikimokyklinį, priešmokyklinį ir pradinį vaikų ugdymą, organizuojamas maitinimas. Yra dvi darželio grupės (viena iš jų – mišri priešmokyklinė) ir keturios pradinės klasės (du komplektai).

Vaikai į mokyklos-darželio pradinio ugdymo klases priimami, gavus tėvų prašymą, o į ikimokyklinio ugdymo grupes – gavus tėvų prašymą, pagal eilę registracijos žurnale ir esant laisvų vietų.

Vykdydama pagrindines veiklas, mokykla-darželis išduoda mokinio pažymėjimus, pradinio išsilavinimo ir pradinio ugdymo pasiekimų pažymėjimus. Išduodant šiuos pažymėjimus, laikomasi griežtos apskaitos blankų tvarkos.

Mokyklos-darželio internetinėje svetainėje skelbiamos ketvirtinės ir metinės finansinės ataskaitos, darbuotojų atlyginimų vidurkiai.

Viešieji pirkimai vykdomi, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu ir patvirtintomis mokyklos-darželio viešųjų pirkimų taisyklėmis. Viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbiamas pirkimų planas.

Mokyklos-darželio bendruomenė informuojama apie metinį biudžetą, lėšų panaudojimą, sprendžiami lėšų taupymo klausimai.

Direktorė kasmet pateikia steigėjui privačių interesų deklaraciją.

Korupcijos prevencijos programa mokykloje-darželyje nebuvo vykdoma.

III. PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

5. Programos tikslai:

5.1. siekti mažinti korupcijos pasireiškimo galimybių atsiradimą;

- 5.2. užtikrinti skaidrią ir veiksmingą veiklą mokykloje-darželyje;
- 5.3. ugdyti bendruomenės narių antikorpucines nuostatas, nepakančią korupcijos augimui pilietinę poziciją.
6. Korupcijos prevencijos programos tikslams pasiekti numatomi uždaviniai:
 - 6.1. užtikrinti efektyvų numatytų priemonių įgyvendinimą;
 - 6.2. siekti, kad visų sprendimų priėmimo procesai būtų skaidrūs, atviri ir prieinami mokyklos-darželio bendruomenei;
 - 6.3. didinti antikorpucinio švietimo sklaidą įstaigoje;
 - 6.4. skatinti bendruomenę aktyviai dalyvauti įstaigos savivaldoje.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

7. Programa įgyvendinama pagal Programos įgyvendinimo priemonių planą.
8. Už konkrečių Programos priemonių įgyvendinimą atsako priemonių plane nurodyti vykdytojai.
9. Programa įsigalioja nuo 2012 m. sausio 1 d.
10. Programa skelbiama mokyklos-darželio svetainėje www.prusaliumd.lt.

3 Priedas

PATVIRTINTA
Jankų pagrindinė mokyklos
Direktoriaus 2011 m. rugsėjo 22 d.
Įsakymu Nr. V-22

JANKŲ PAGRINDINĖS MOKYKLOS KORUPCIJOS PREVENCIJOS PROGRAMA 2012/2013 M.M.

I. BENDROSIOS PROGRAMOS NUOSTATOS

1. Jankų pagrindinės mokyklos 2011-2013 metų korupcijos prevencijos programa (toliau – Programa) skirta užtikrinti korupcijos prevenciją ir sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę mokykloje.
2. Programa padės vykdyti kryptingą korupcijos prevencijos politiką, užtikrinti skaidresnę, viešesnę ir veiksmingesnę mokyklos veiklą.
3. Programa grindžiama korupcijos prevencija ir mokyklos bendruomenės antikorpuciniu švietimu ir mokymu.
4. Programa įgyvendinama pagal Programos priede pateiktą Programos įgyvendinimo priemonių planą .
5. Programa parengta 2 metų laikotarpiui.

II. TIKSLAS

6. Formuoti pilietinę antikorpucinę poziciją ir didinti teisinį sąmoningumą.

III. UŽDAVINIAI:

7. Mažinti korupcijos pasireiškimo galimybių atsiradimą.
8. Užtikrinti skaidrią ir veiksmingą veiklą mokykloje.
9. Didinti antikorupcinio švietimo sklaidą mokykloje:
 - 9.1. supažindinti su korupcijos reiškiniu: esme, priežastimis, pasekmėmis;
 - 9.2. skatinti nepakantumą korupcijos reiškiniams;
 - 9.3. pademonstruoti kovos su korupcija galimybes;
 - 9.4. prisidėti prie bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose formuluojamų vertybinių nuostatų ugdymo (pagarba demokratijos vertybėms, neabejingumas viskam, kas vyksta šalia, sąžiningumas, atsakomybė už veiksmus ir poelgius);
 - 9.5. plėtoti gebėjimus: komunikuoti, rasti, tvarkyti ir perduoti informaciją, kritiškai mąstyti ir spręsti problemas, racionaliai planuoti ir organizuoti veiklą, priimti atsakomybę už savo veiksmus.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

10. Programa įsigalioja nuo 2012 m. sausio 1 d.
11. Programa įgyvendinama pagal Programos įgyvendinimo priemonių planą.
12. Už Programos įgyvendinimą atsakingi Programos priemonių plane nurodyti vykdytojai.

V. PROGRAMOS PRIEMONIŲ PLANAS

Eil Nr	Veiklos pobūdis	Dalyviai	Laikas	Vykdytojai	Laukiamas rezultatas
1.	Korupcijos prevencijos programos pristatymas	mokyklos bendruomenė	rugsėjis	Z. Čibirkiene, istorijos mokytojai	Mokyklos bendruomenė supažindinama su prevencinėmis priemonėmis korupcijos pasireiškimui
2.	Integracija į mokomuosius dalykus, klasės valandėles, neformalųjį ugdymą	1 – 4 kl; 5 –10kl	per mokslo metus	Pradinių klasių mokytojai, klasių auklėtojai, etikos, tikybos, istorijos, pilietinio ugdymo, ekonomikos, psichologijos, mokytojai	Ugdoma antikorupcinės nuostatos, nepakanti korupcijai pilietinė pozicija
3.	Internete skelbti planuojamus pirkimus	mokyklos bendruomenė		Direktorė	Užtikrinamas viešumas
4.	Parengti mokyklos metinę ataskaitą ir ataskaitą apie finansų kontrolės būklę, jas teikti Kazlų Rūdos savivaldybės tarybai ir pristatyti mokyklos bendruomenei	mokyklos bendruomenė		Direktorė, vyresnioji buhalterė	Parengtos ataskaitos. Mokyklos sprendimai atviri, skaidrūs ir prieinami mokyklos bendruomenei
4.	Akcijos	1 – 10 kl. mokiniai	kovas	Dalykų mokytojai, klasių auklėtojai	Ugdoma antikorupcinės nuostatos
5.	Informacijos sklaida	5-10 kl. mokiniai	per mokslo metus	Klasių auklėtojai, administracija	Ugdoma antikorupcinės nuostatos

6.	Diskusijos	9-10 kl. mokiniai	sausis	Z.Čibirkienė, A.Zavistauskas	Ugdoma antikorupcinės nuostatos, mokiniai skatinami būti aktyviais visuomenės nariais
7.	Piešinių konkursai	1 -10 kl. mokiniai	2 trimestras	Pradinių klasių mokytojai, L.Endriukaitienė	Ugdoma antikorupcinės nuostatos
8.	Rašinių konkursai	4 – 7 kl. mokiniai 8-10 kl. mokiniai	3 trimestras	I.Karnauskienė, V.Žarskienė	Ugdoma antikorupcinės nuostatos
9.	Antikorupcinės savaitės	1-10 kl. mokiniai	gruodžio 8-12	Z.Čibirkienė, S.Olekienė, L.Endriukaitienė, klasių auklėtojai	Ugdoma nepakanti korupcijai pilietinė pozicija

4 Priedas

PATVIRTINTA
Mažeikių r. Krakių pagrindinės mokyklos
direktoriaus 2012 m. balandžio 30 d.
įsakymu Nr. V1- 100

MAŽEIKIŲ R. KRAKIŲ PAGRINDINĖS MOKYKLOS 2012-2014 METŲ KORUPCIJOS PREVENCIJOS PROGRAMA

I. BENDROSIOS PROGRAMOS NUOSTATOS

1. Mažeikių r. Krakių pagrindinės mokyklos 2012-2014 metų korupcijos prevencijos programa (toliau – Programa) skirta korupcijos prevencijai ir korupcijos pasireiškimo galimybėms mažinti Mažeikių r. Krakių pagrindinėje mokykloje.
2. Programa padės vykdyti kryptingą korupcijos prevencijos politiką, užtikrinti skaidresnę, veiksmingesnę ir viešesnę mokyklos darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, veiklą.
3. Programos strateginės kryptys – korupcijos prevencija ir antikorupcinis švietimas ir informavimas.
4. Programa parengta 3 metų laikotarpiui.

II. SITUACIJOS ANALIZĖ

Mažeikių r. Krakių pagrindinė mokykla - Savivaldybės biudžetinė įstaiga, savo veiklą grindžia, įgyvendindama 2003-2012 metų valstybinės švietimo strategijos nuostatas, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Biudžetinių įstaigų ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymais, Savivaldybės tarybos sprendimais, mero potvarkiais, Savivaldybės administracijos direktoriaus, Švietimo skyriaus vedėjo įsakymais. Pagrindinė veiklos rūšis – bendrasis pagrindinis ugdymas, kitos veiklos rūšys – specialusis ugdymas ir priešmokyklinis ugdymas. Vykdydama pagrindines veiklas, mokykla išduoda pradinio ir pagrindinio išsilavinimo pažymėjimus, pradinio ir pagrindinio ugdymo pasiekimų pažymėjimus. Išduodant šiuos dokumentus, laikomasi griežtos atsiskaitomybės Mažeikių savivaldybės administracijos Švietimo skyriui. Kaip mokyklai skirtų biudžeto asignavimų valdytojas, direktorius kasmet atsiskaito už ūkinę - finansinę veiklą mokyklos tarybai, mokytojų tarybai ir tėvų bendruomenei. Mokyklos internetiniame tinklalapyje skelbiama planuojamų metinių pirkimų suvestinė, supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklės, paramos mokyklai gavimo, panaudojimo, apskaitos ir atsiskaitymo tvarka. Mokyklos bendruomenė ir mokyklos taryba kasmet informuojama

apie metinį biudžetą, dalyvauja, planuojant mokyklos biudžeto poreikį, sprendžiant lėšų taupymo klausimus. Mokyklos veiklos ataskaitos kasmet pateikiamos mokytojų tarybai, mokyklos tarybai ir Mažeikių savivaldybės tarybai. Tokia pat tvarka atsiskaitoma ir už paramos lėšų, lėšų, skirtų mokinių pažintinei veiklai, profesiniam informavimui ir konsultavimui, specialiųjų programų lėšų panaudojimą. Direktorius ir mokyklos darbuotojai, turintys administravimo įgaliojimus, yra pateikę privačių interesų deklaracijas.

Kasmet mokslo metų pradžioje mokiniai ir mokinių tėvai supažindinami su mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarka. Antikorupcinio švietimo temos kasmet integruojamos į ekonomikos, istorijos, pilietinio ugdymo ir etikos mokomuosius dalykus.

III. PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

5. Programos tikslai:

5.1. siekti mažinti korupcijos pasireiškimo galimybių atsiradimą;

5.2. užtikrinti skaidrią ir veiksmingą veiklą mokykloje;

5.3. ugdyti jaunų žmonių antikorupcines nuostatas, nepakančią korupcijos augimui pilietinę poziciją.

6. Korupcijos tikslams pasiekti numatomi uždaviniai:

6.1. užtikrinti efektyvų numatytų priemonių įgyvendinimą ir priemonių plano įgyvendinimo administravimą;

6.2. siekti, kad visų sprendimų priėmimo procesai būtų skaidrūs, atviri ir prieinami mokyklos bendruomenei;

6.3. didinti antikorupcinio švietimo sklaidą mokykloje;

6.4. supažindinti moksleivius su savivaldos principais ir skatinti juos būti aktyviais visuomenės nariais.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

7. Programa įgyvendinama pagal Programos įgyvendinimo priemonių planą.

8. Už konkrečių Programos priemonių įgyvendinimą atsako priemonių plane nurodyti vykdytojai.

9. Programa įsigalioja nuo 2012 m. gegužės 1 dienos.

10. Programa skelbiama mokyklos interneto svetainėje (www.mazeikiai.krakiai.lm.lt).

**MAŽEIKIŲ R. KRAKIŲ PAGRINDINĖS MOKYKLOS
2012-2014 METŲ KORUPCIJOS PREVENCIJOS PROGRAMOS PRIEMONIŲ PLANAS**

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Vykdymo laikas	Vykdytojai	Numatomi rezultatai
1.	Antikorupcinio švietimo temas integruoti į ekonomikos, pilietinio ugdymo, istorijos, etikos mokomuosius dalykus ir klasių vadovų veiklą.	Kiekvienais mokslo metais.	Direktoriaus pavaduotojas ugdymui	Mokiniai supažindinami su savivaldos principais, ugdomos antikorupcinės nuostatos.
2.	Mokyklos interneto puslapyje skelbti planuojamų pirkimų suvestines, mokyklos viešųjų pirkimų taisykles, paramos mokyklai panaudojimo sąmatas ir apskaitos bei atsiskaitymo tvarką.	Kasmet	D.Vaičienė	Užtikrinamas viešųjų pirkimų ir paramos mokyklai naudojimo viešumas.
3.	Kontroliuoti, ar laiku ir tinkamai pateikiamos privačių interesų deklaracijos.	Nuolat	Direktorius	Laiku ir tinkamai Pateikiamos privačių Interesų deklaracijos.
4.	Peržiūrėti darbuotojų pareigybių aprašymus ir esant būtinybei įtraukti antikorupcinio požiūriu svarbias nuostatas bei teisinės atsakomybės priemones.	Kasmet III ketv.	Direktorius	Apibrėžtos antikorupcinės nuostatos bei teisinės atsakomybės priemonės, darbuotojų pareigybėse.
5.	Pažymėti Tarptautinę antikorupcijos dieną, mokykloje organizuojant įvairius renginius (paskaitas, piešinių, plakatų ir rašinių konkursus, apskritus stalus, diskusijas, pokalbius klasių valandėlių metu).	Kasmet gruodžio mėn. II sav.	Klasių vadovai	Ugdoma nepakanti korupcijai mokinių pilietinė pozicija.
6.	Mokyklos metinę veiklos ataskaitą teikti mokytojų tarybai, mokyklos tarybai ir Savivaldybės tarybai.	Kasmet	Direktorius	Vykdomas mokyklos bendruomenės narių informavimas apie mokyklos ugdomąją, finansinę ir ūkinę veiklą.

ANONIMINĖ ANKETA

Gerb. Respondente,

Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto Vadybos (spec. Viešojo administravimo) magistrantūros studijų studentė Grita Krutinytė vykdo sociologinę apklausą, kurios metu siekiama sumodeliuoti ir pagrįsti Šiaulių universiteto antikorupcinę sistemą atsižvelgiant į jos ypatumus.

Tyrimui labai svarbi Jūsų nuomonė ir objektyvūs atsakymai į visus pateiktus klausimus.

Jūsų lytis:

- Vyras
- Moteris

Jūsų amžius:

- Iki 25
- 25-30
- 30 ir daugiau

Jūsų statusas:

- Šiaulių universiteto senato narys
- Šiaulių universiteto Tarybos narys
- Fakulteto tarybos narys
- Studentų atstovybės narys

Kaip manote, ar reikalinga antikorupcinė sistema Šiaulių universitetui?*

- Tikrai taip
- Galbūt taip
- Nežinau
- Galbūt ne
- Tikrai ne
- Kita (įrašykite)

Atsakymą į klausimą "Kaip manote, ar reikalinga antikorupcinė sistema aukštojoje mokykloje?" argumentuokite

Kokia nauda aukštajai mokyklai iš kuriamos ir diegiamos antikorupcinės sistemos (galimi keli variantai)?

- Kokybės didinimas organizacijos valdyme
- Skaidrumo didinimas
- Įvaizdžio gerinimas
- Korupcijos atvejų prevencija
- Nežinau
- Kita (įrašykite)

Kaip manote, ką apima antikorupcinė sistema?

- Su antikorupcija bei korupcija susiję teisės aktai
- Institucijų tinklai, kurių tikslai (ir) ar funkcijos yra kovoti ir užkirsti kelią korupcijai
- Konkretūs antikorupciniai veiksmai (ir) ar antikorupcinės programos
- Aukščiau išvardinti aspektai sudaro sistemą
- Kita (įrašykite)

Aukštojoje mokykloje antikorupcinė sistema turėtų būti:

- Sukurta pačios akademinės bendruomenės savo institucijai
- Kaip geroji patirtis perimta ir vadovybės įdiegta į institucijos valdymo sistemą
- Adaptuota geroji kitų institucijų patirtis ir pritaikyta savo aukštajai mokyklai
- Kita (įrašykite)

Jūsų nuomone, antikorupcinė sistema turėtų būti modeliuojama:

- Kaip visiškai atskira sistema
- Kaip dalis Šiaulių universiteto veiklos sistemos
- Integruota jau į veikiančią sistemą (pvz.: kokybės vadybos sistemą)
- Kita (įrašykite)

Jūsų nuomone, kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete?

- Aukščiausio lygio Šiaulių universiteto vadovai
- Šiaulių universiteto vadovo įsakymu sudaryta darbo grupė (visų valdymo lygių atstovavimas)
- Darbo grupė, vadovaujama eksperto iš išorės
- Ekspertų komanda iš išorės
- Kita (įrašykite)

Atsakymą į klausimą "Jūsų nuomone, kas turėtų kurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete?" argumentuokite*

Jūsų nuomone, kaip turėtų būti įgyvendinta antikorupcinė sistema Šiaulių universitete?

- Aukščiausiu Šiaulių universiteto lygiu
- Visais valdymo lygiais (fakultetai, skyriai ir pan.)
- Kita (įrašykite)

Kaip manote, kas turėtų iš išorės stebėti, kaip yra vykdomos skaidrumo veiklos plane numatytos veiklos?*

- Šiaulių universiteto rektoriaus įsakymu sudaryta darbo grupė
- Šiaulių universiteto rektoriaus įsakymu įgaliotas asmuo (organizacijos juristas/auditorius/kokybės vadybos specialistas ir kt.)
- Kiekvieno padalinio vadovas
- Kita (įrašykite)

Kokie asmenys dalyvautų įgyvendinant skaidrumo veiklos planą?*

- Šiaulių universiteto padalinių atstovai
- Dėstytojai
- Studentai
- Visi asmenys, kurie pateikti aukščiau
- Kita (įrašykite)

Korupcijos prevencijos priemonės Šiaulių universitete

Pažymėkite labiausiai Jums tinkantį atsakymą: žymėti reikia kiekvienoje eilutėje po vieną variantą

	Tikrai taip	Galbūt taip	Nežinau	Galbūt ne	Tikrai ne
Antikorupcinių priemonių įtraukimas į bendrąją Šiaulių universiteto strategiją	☐	☐	☐	☐	☐
Kovos su korupcija programos sukūrimas	☐	☐	☐	☐	☐
Antikorupcinės sistemos kūrimas atskirai grupei (administracijos darbuotojams/dėstytojams/studentams)	☐	☐	☐	☐	☐
Korupcijos rizikos analizė	☐	☐	☐	☐	☐
Pagrindinių veiksmų, skatinančių korupciją, identifikavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Šiaulių universiteto bendruomenės įtraukimas į kovą su korupcija: seminarai, konkursai, renginiai	☐	☐	☐	☐	☐
Šiaulių universiteto bendruomenės (studentų, dėstytojų, darbuotojų) švietimas, informavimas apie korupcijos žalą, atsiradimo priežastis, antikorupcines priemones ir kt.	☐	☐	☐	☐	☐
Korupcijos atvejų paviėšinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Vidinės kontrolės (darbuotojo ir organizacijos lygiais) ir asmeninės atsakomybės nustatymas	☐	☐	☐	☐	☐
Griežtos priežiūros ir kontrolės mechanizmų sukūrimas	☐	☐	☐	☐	☐
Jūsų nuomone, kas kiek laiko turėtų būti peržiūrimas antikorupcinis veiklos planas?*					

Jūsų nuomone, kokios priemonės (iš ankščiau pateiktos priemonių lentelės) turėtų būti antikorupcinės veiklos plane?*

Pasiūlykite antikorupcinės sistemos Šiaulių universitete veiksmingumo nustatymo kriterijus*

Jūsų nuomone, kokie rodikliai liudytų, kad Šiaulių universiteto antikorupcinė sistema yra veiksminga?*

Jūsų nuomone, rengiant Šiaulių universiteto antikorupcinį veiklos planą, ką dar būtina numatyti?*

INTERVIU PROTOKOLAS (Ekspertų apklausa)	
Tema: <i>Antikorupcinė sistema aukštojoje mokykloje: Šiaulių universiteto atvejis</i>	
Data:	
Pareigos:	
Pagrindinis klausimas	Šalutiniai klausimai
A BLOKAS	
<i>Antikorupcinės sistemos reikšmingumas</i>	
<i>Ar reikalinga antikorupcinė sistema Šiaulių universitete (veiklos skaidrumui didinti...)? Argumentuokite</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kokia nauda aukštajai mokyklai iš kuriamos ir diegiamos antikorupcinės sistemos? • Kokios problemos aukštojoje mokykloje skatintų norėti, kad antikorupcinė sistema būtų sukurta? Argumentuokite • Kokiose srityse labiausiai yra išvystyta antikorupcinė sistema? Kodėl? • Paneikite ar patvirtinkite teiginį: įstaigose, kuriose yra įgyvendinamos ir kuriamos antikorupcinės priemonės, nėra korupcijos arba korupcijos apraiškų būna aptinkamos mažiau?
<i>Atsakymas</i>	
B BLOKAS	
<i>Antikorupcinės sistemos dalys</i>	
<i>Kokios dalys apimtų antikorupcinę sistemą? Savo atsakymą pateikiate detaliau</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kokia antikorupcinė sistema turėtų būti (sukurta pačios institucijos, adaptuota kitų institucijų..) Šiaulių universitete? • Kaip Antikorupcinė sistema turėtų būti modeliuojama (atskira sistema, integruota į kitas sistemas..)? • Kas turėtų sukurti antikorupcinę sistemą Šiaulių universitete? Argumentuokite • Kaip turėtų būti įgyvendinta antikorupcinė sistema Šiaulių universitete?
<i>Atsakymas</i>	
C BLOKAS	
<i>Antikorupcinis veiklos planas</i>	
<i>Kas turėtų būti antikorupcinės veiklos plane? Argumentuokite</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kokios priemonės turėtų būti veiklos plane? Argumentuokite • Kas turėtų stebėti/kontroliuoti kaip yra vykdoma antikorupcinėje sistemoje numatytos veiklos? • Kas kiek laiko reiktų peržiūrėti veiklos planą? • Kokie dalyviai dalyvautų antikorupcinėje veikloje? <p>Pasiūlykite antikorupcinės sistemos veiksmingumo vertinimo kriterijus.</p> <p>Kokie rodikliai liudytų, kad Šiaulių universiteto antikorupcinė sistema yra veiksminga?</p>
<i>Atsakymas</i>	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės